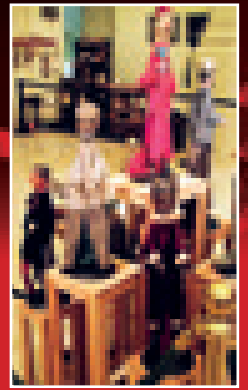

10
éves
a

Színház

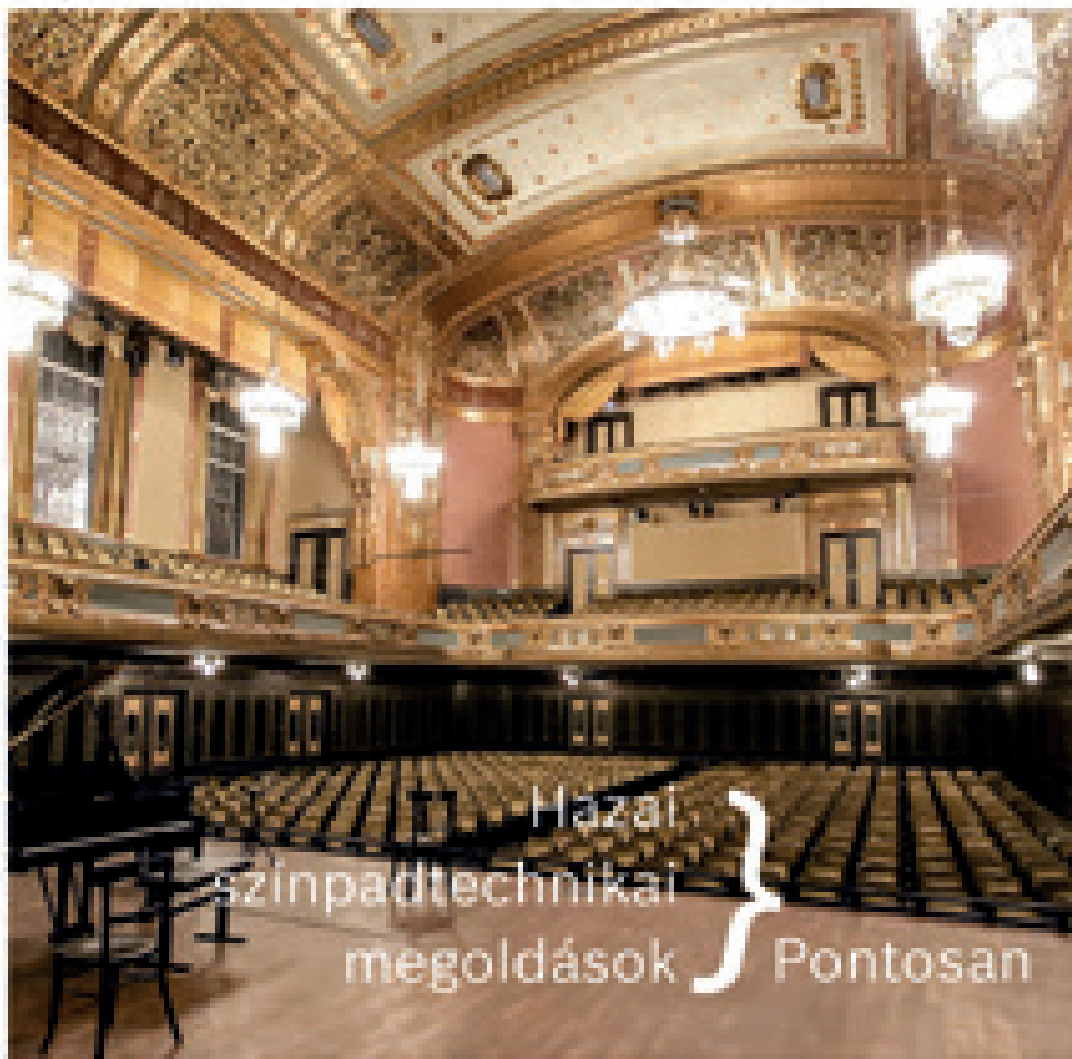

945 Ft

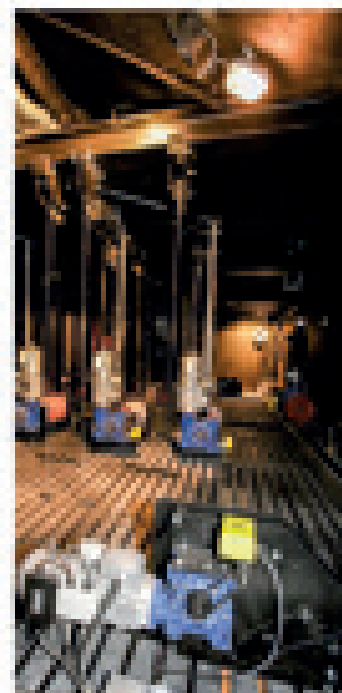
XI. évfolyam 1. szám 2015. március

Előadóművészetek technikája

Hazai
színpadtechnikai
megoldások } Pontosan

Az elmúlt évek legjelentősebb magyarországi színpadtechnikai munkája a budapesti Zeneakadémia mindkét termének korszerű gépészeti és fényvilláztási rendszerének kivitelezése volt. A Bosch Rexroth Kft. a nyílt közbeszerzési pályázat Színpad- és Emelőgép-technika Kft.-vel közös nyerteseként különösen a Hidromatic Kft., a Stage-Electronic Kft. és a Pelyhe és Társa Kft. szakembereinek tudásait összehangolva valósította meg a beruházást.

Színpadi keltés- és díszlétszállító emelők, zenekari árék süllyedő, biztonsági függőny, 25 db színpadon portház, 18 db gépi díszlethúzó és világítási tartó, 32 db mikrofon mozgatás, függőnymozgatók, 10 db csillármozgatás, mobil személyi süllyedő, hengerátal-
pás zongoraszállító, mobil szerelő állvány, alapfüggönymozgatók és Bosch kézi szerszámok vlt.
- a gépi berendezések döntően Rexroth hajtás- és vezérléstechnikával megvalósítva!

Hazai tervezés, hazai kivitelezés, hazai árulásvonal - nemzetközileg elismerés!

További referenciáink: Zeneakadémia - Budapest; RAI Colosseum - Budapest; Kodály Központ - Pécs; Nemzeti Színház - Budapest; Budapest Bábszínház - Budapest; Kamaraszínház - Szeged; Kőlcsey Kongresszusi Központ - Debrecen; Erkel Színház - Budapest; Zsolnay Kulturális Negyed - Pécs; Gárdonyi Géza Színház - Eger; József Attila Színház - Budapest

4 Néhány gondolat a SZÍNPAD 10 évéről (SZÜCSBORUS JÁNOS)

NANSHAN KULTURÁLIS KÖZPONT

5 A Művészetek Palotájának kínai nagy testvére

Sencsenben tavaly nyílt meg a Zoboki–Demeter Építésziroda által tervezett kulturális és sportkomplexum. A kulturális központ 1400 és 350 fős színháztermekkel rendelkezik. A projekt összköltsége 164 millió USD volt.

9 Színháztechnológiai megoldások (TOMPAI ZSUZSA)

A két színházterem rendkívüli flexibilitással rendelkezik.

SZÍNPADGÉPÉSZET

13 Új színpadtechnika a Burgtheaterben (DIPLO.-ING. GÜNTHER KONECNY)

BEMUTATJUK

17 Tóth Kázmér (KÁRPÁTI IMRE)

Beszélgetés a sikeres Scabello díszletgyártó műhely alapítójával és igazgatójával.

GRATULÁLUNK

21 Magyar Teátrum díj 2014

22 Tolnay Pál-életműdíj 2014

Schmidt János okl. gépészmérnök, színpadtechnikai szakértő, tanár kapta elsőként meg az MSzTSz által alapított díjat.

ÉVFORDULÓ

24 50 éve robbantották fel a Nemzeti Színház otthonát

(SZABÓ-JILEK IVÁN)

MUNKAVÉDELEM

26 A színházi balesetokről (HVG.HU/KULTURA)

Rövid időn belül több színházban is baleset történt. A cikk a sajnálatos esetek általános okait próbálja kideríteni.

HAZAI HÍREK

28 Interton Egyetem 2014 (BOGÁR ISTVÁN)

29 Fény- és hangtechnikai kiállítás a POSZT-on (HEGEDŰS RÓBERT)

29 18 milliárdból újítanak fel az Operaházat

30 A Vígyszínház bayreuthi előfüggönyének cseréje (KRISZTIÁNI ISTVÁN)

KIÁLLÍTÁSOKRÓL

32 „Szervuszatok, pajtikák!” Kemény Henrik emlékére (KÁRPÁTI IMRE)

33 Ez volt a MEET 2014 (SZABÓ-JILEK IVÁN)

KÜLFÖLDI HÍREK

34 „A holnap ma van” – Clay Paky-szeminárium (JERZSA ATTILA)

SZÍNHÁZI ÜZEMELTETÉS

35 Új otthonra várva (GÖTZ ESZTER)

A Nemzeti Táncszínház a Millenáris Teátrumba költözik. Az új helyszínt 2,66 milliárd Ft-ból alakítják át. 2015 őszéig a színház produkcioit alternatív helyszínek fogadják be. Interjú Ertl Péter igazgatóval.

SZÍNHÁZÉPÜLETEK TÖRTÉNETE

37 Requiem? A Várszínház históriája (SIRATÓ ILDIKÓ)

Az egyetlen XVIII. századi hazai színházépület története, mely 2014 nyaráig játszóhelyként szolgálta a magyarországi színházteret. Mi lesz a további sorsa?

OKTATÁS

41 Az Osztrák Színháztechnikai Akadémia

HALLÁSKÁROSODÁS

42 Hallani jó! Süket zenész nem zené(l)sz! (VARGA ZSÓFIA, PAPP PÉTER)

SZÍNHÁZI GAZDÁLKODÁS

45 A TAO 2015-ben (WETTSTEIN TIBOR)

SZÍNHÁZI HANGTECHNIKA

47 Mit is jelentenek a 4G/LTE új frekvenciái (SZARVAS ZSOLT)

A vezeték nélküli mikrofonok üzemeltetéséről a színházaknak, felhasználóknak.

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

50 Colossal, Chromasound

51 Lisy, Luminis

52 Pelyhe

53 Art Light Sound

SZCENIKATÖRTÉNET

54 A csodafától a dobforgóig (GÖTZ BÉLA)

Szubjektív szcenikátörténet a hetvenes évektől – II. rész.

JUBILEUM

59 A SZÍNPAD tíz éve (KÁRPÁTI IMRE)

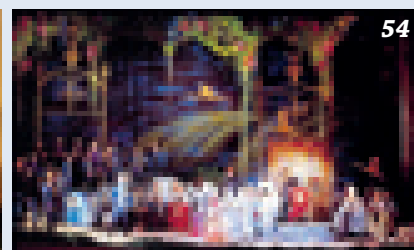
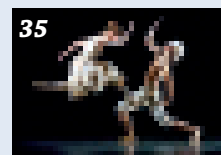
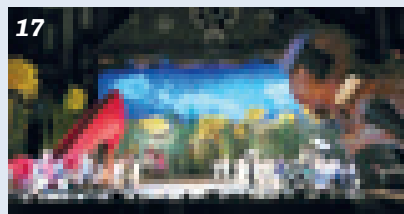
61 Beszélgetés a főszerkesztővel (MIKITA GÁBOR)

Emberközelségben a színházépítészet.

ÚJ KÖNYVEK

65 A világ szcenográfiája 1990–2005 (SZABÓ-JILEK IVÁN)

World Scenography 1990–2005.

Néhány gondolat a SZÍNPAD 10 évéről

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség alapvető célja a színházakban, az előadóművészetek különböző területein dolgozó műszaki emberek összefogása. Oktatásukat, képzésüket, szakmai elkötelezettségüket támogatva segítse a fejlődésüket. Olyan műszaki szakembereket szeretnénk a színházakban, akik a korszerű technikát profi módon tudják a művészet szolgálatába állítani. Fontos feladatunknak tartjuk, hogy az ehhez szükséges információk eljussanak a szövetség tagjaihoz. Ennek érdekében különböző fórumokat tartunk, kiállításokat rendezünk, a hivatalos oktatási rendszer képzési hiányosságait próbálja a szövetség ily módon pótolni. Arra törekszünk, hogy olyan szakmai oktatásokat, továbbképzéseket tartsunk, amelyeket a színházak elismernek és alkalmazni tudnak. Tíz éve ezt a célt szolgálja a negyedévenként rendszeresen megjelenő SZÍNPAD folyóiratunk.

A színházi műszaki dolgozók jó emlékekkel gondolnak vissza a Színháztechnikai Fórum című újságra. A MTESZ-OPAKFI égisze alatt működő Színháztechnikai Szakosztály adta ki a lapot és juttatta el a színházakhoz. Nagyon hasznos kiadvány volt, mert bemutatta a technikai újításokat és azokat a kereskedő cégeket, akik forgalmazták ezeket az eszközöket. Mellékleteként jelentek meg a színházi műszaki adatlapok, amelyek egységes rendszerben dokumentálták az egyes színházak műszaki adottságait. Sajnos ez a lap 2002-ben – elsősorban gazdasági okok miatt – megszűnt.

Az MSZTSZ megalakulása után azonnal felmerült egy hasonló szaklap kiadásának igénye. 2005-ben, a kor színvonalának megfelelő formában született meg SZÍNPAD – Előadóművészetek technikája címmel. A rendszerváltás után átrendeződött a gazdaság, átalakultak a gyártó és a kereskedelmi, beszállítói viszonyok. A színházak területén a mai napig is átmenetet élünk, mert önkormányzati, állami és nonprofit kft.-ként működő színházak léteznek. Gyorsan változó világunkban felértékelődött az információ, a színházakban dolgozók egyre tartalmasabb, több tájékoztatást igényelnek. Ezt a feladatot – negyedéves megjelenéssel – vállalja fel a SZÍNPAD, amely a Magyar SzínházTechnikai Szövetség emblemikus megjelenési formája. Magas színvonalú reprezentatív formájával és sokszínű tartalmával bárhol a világon megállja a helyét.

Az eltelt tíz év alatt a lap terjedelme növekedett, tartalma egyre vál-

tozatosabb lett. Olyan értékeket hordoz, amelyek a színházakban dolgozó műszaki munkáját segítik. Szívesen olvassák a lapot a kollegák nemcsak azért, mert találnak benne hasznos műszaki információkat, hanem azért is, mert szeretünk egymásról tudni. Engem is büszkeséggel tölt el, amikor egy-egy ismerős kollégáról olvashatunk, különösen akkor, ha valamilyen kitüntetés, szakmai elismerés okán kerül bemutatásra az újságban. Azokat a cikkeket tartom nagyon jónak, amelyek egy-egy színházat, egy-egy előadást, illetve azok technikai megoldásait mutatják be.

Rendszeresen megismerhetjük az újonnan épült, valamint a felújított előadóművészeti létesítményeket, az ott alkalmazott építészeti-műszaki megoldásokat.

Az új külföldi technikai eszközök leírásai bővítik a színházban dolgozók látókörét. A hazai és külföldi előadások színháztechnikai, szcenikai megoldásainak, az új ötleteknek a közkinccsé tételével megkönnyíti a szakemberek munkáját. Hasznosak a lapban megjelenő hirdetések és az új termékek ismertetései, az ezekről írt különféle gyártmányismertető, összehasonlítások, elemzések. Nagy segítség ez annak eldöntésében, hogy a színházak milyen eszközt vásároljanak egy-egy újabb feladat megoldására. A szakmai látókörünket bővítik a külföldi sajtóból fordított cikkek, az új szakmai kiállítások tapasztalatainak összegezése. A díszlet- és jelmezgyártó, kivitelező műhelyek munkájának megismertetését szintén feladatának tartja a lap. Fontos az új törvények, rendeletek és szabványok megismertetése is a műszaki dolgozókkal.

A szövetség rendelkezik egyfajta szakmai múlttal, a jelen társadalmi-gazdasági helyzetben van egy küzdelmes jelene, de ugyanilyen fontos, hogy legyen jövője. Olyan kulturális igény kielégítésére szövetkeztünk, amely fontos társadalmi értékeket hordoz, azt, hogy a ma és a jövő színházában a művészek munkáját segítő, művelt, jól képzett szakemberek dolgozzanak. És ameddig a szövetség működik, addig ennek az újságnak is élnie kell, mert kölcsönösen erősítjük egymást. Köszönet érte mindazoknak, akik munkájukkal létrehozzák, folyamatosan frissítik a szaklapunkat!

SZŰCSBORUS JÁNOS

*A szerző a Madách Színház főműnőke,
a Magyar SzínházTechnikai Szövetség elnöke*

Színház
Előadóművészetek I technikája

IMPRESSZUM

XI. ÉVFOLYAM 1. SZÁM
2015. MÁRCIUS

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente (március, június, szeptember, december hónap)
Kiadja: a Magyar SzínházTechnikai Szövetség, 1011 Budapest, Corvin tér 8., www.msztsh.hu
Felölő kiadó: Szűcsborus János, az MSZTSZ elnöke.
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván
Telefon: (+36-1) 375-6566
szjivan@t-online.hu
Szerkesztőbizottság: Götz Béla, Götz Eszter, Kárpáti Imre, Kiss Péter, Krisztián István, Rétfalvi János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor, Wettstein Tibor
Szerkesztőség: Magyar SzínházTechnikai Szövetség titkársága
1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fszt.
Tel./fax: 329-0841

Korrekto: 33 Tallér Bt.
Tördelőszerkesztő: Lusztig Tibor
Mobil: 06-20-255-6160
E-mail: tiber.lusztig@gmail.com
Nyomdai munkák:
DeMax Művek Nyomdaipari Kft.

Terjesztés: előfizetéssel, színházi árusoknál.
A Szövetség tagjai ingyen kapják.
Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a www.msztsh.hu honlapról lévő megrendelőlapon.
2015. évi teljes évfolyam ára 3360 Ft.
A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.
Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.
Szerkesztőségünk a hirdetések és PR-cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

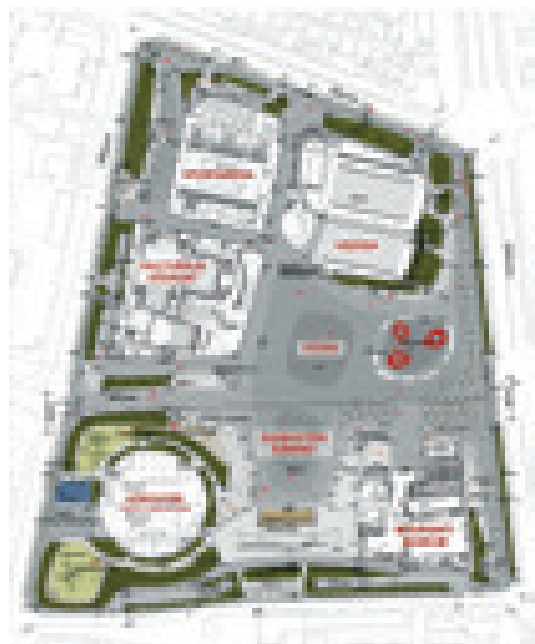
NANSHAN KULTURÁLIS KÖZPONT

A Művészetek Palotájának kínai nagy testvére

2014. szeptember 28-án nyílt meg Sencsenben (Shenzhen, Kína) a Zoboki–Demeter Építésziroda által tervezett kulturális és sportkomplexum. A dinamikusan fejlődő város főterén lévő könyvtár mellett épült a kulturális központ 1400 és 350 fős színháztermekkel és közösségi térként funkcionáló előcsarnokaival, mellette szabadtéri színpad, művészeti múzeum, sportaréna és uszoda készült. A mintegy 40 ezer m²-es projekt összköltsége hozzávetőleg 164 millió USD volt. A tervezők szerint az épület megszületése a magyar építész- és mérnöktársadalom sikere.

Kína egyik legdinamikusabban fejlődő déli területén, a Gyöngy folyó torkolatában, Hongkong és Kuangcsou (Guangzhou) 30 milliós agglomerációjának tagjaként terül el Sencsen városa. A 70-es évektől kiemelt gazdasági övezetként működő, húszeszes halászfalu alig 40 év alatt vált 16 milliós metropolisszá. Kína New Yorkja – szokták mondani –, ahol mindenki idegen. A könnyűipar és a kereskedelem legfontosabb központja, a népi Kína déli arca a nyugati világ felé. Itt épült fel a kínai tőzsde, melynek épületét Herzog de Meuron jegyzi, a repülőteret Fuksas építi, Steven Holl egyik legszébb munkája pedig a város tengerpartján áll.

A Különleges Igazgatású Területtel határos Sencsen város Nanshan kerülete – aminek önmagában is több millió lakosa van – új kulturális és sportfórum építését határozta el. A nagyváros még a nyugati országokban is gyakran elveszíti emberi arcát: lélektelen, átláthatatlan, nehezen élhető. Ez hatványozottan jelen van ott, ahol a kulturális fejlődés még nem tudott lépést tartani a többi mutatóval: Sencsenben karaokebárokban és plázákban kívül kevés olyan hely volt, ahol a családok, barátok, közösségek együtt lehetnek, és olyan élményeket szerezhetnek, amelyek segítenek feltöltődni.

Mivel Sencsen Budapest testvérvárosa, így Nanshan kerület küldöttsége 2007-ben európai tanulmányútja során Budapestre is ellátogatott. Liu polgármester és a város elöljárói jártak a Művészetek Palotájában, melynek építészeti és technológiai színvonala olyan hatással volt rájuk, hogy meghívták Sencsenbe a Művészetek Palotája tervezőit. Előzőleg a Nanshan Kulturális →

→ lis Központ megépítésére nemzetközi tervpályázatot hirdetett a városvezetés, amelyet egy kínai tervező nyert meg, de ebből a projektből nem lett semmi, ezért kerestek új tervezőt. Az építészet mellett komolyzenével is foglalkozó Zoboki Gábort és az építészeti tanulmányait a Yale és a Berkeley egyetemeken elvégző Demeter Nórát először belsőépítészeti tanácsadóként kérték fel a Nanshan Kulturális Központ tervezéséhez. Alkotói megközelítésük miatt azonban szakértőkből hamarosan tervezők, majd az összes mérnöki tevékenységet is összefogó generáltervezők lettek.

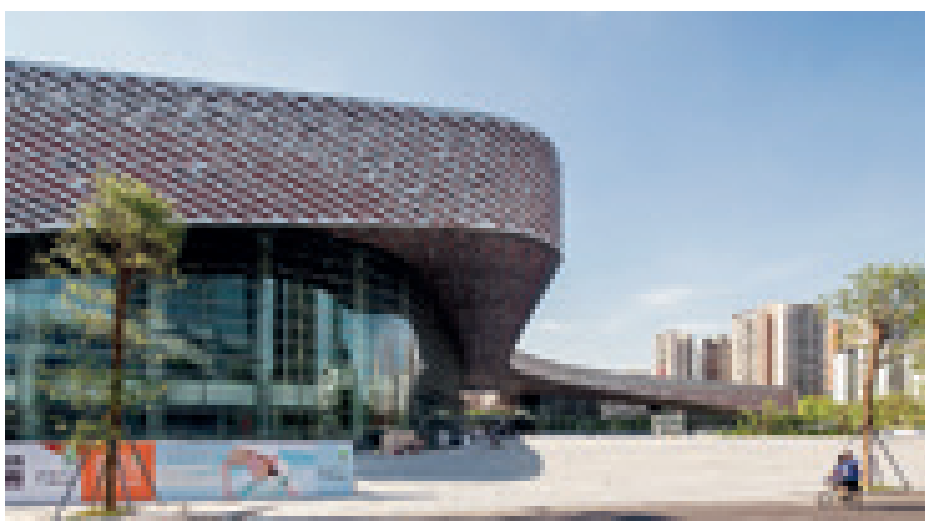
A projektekért folyó harc rendkívül széles körű nemzetközi részvétellel zajlik a kínai nagyvárosokban. A kínai város vezetői azonban nagyra értékelték a magyar építészek állhatatosságát és szakmai alázatát. Magyar építésziroda tervei alapján még soha nem épült külföldön méretében és jelentőségében ekkora épület. A magyar Hugyecz László Ede¹ építész 20-as évekbeli sanghaji munkássága óta talán ez az első olyan építmény Ázsiában, melynek terveit magyar mérnökcsoport fogta össze.

A Zoboki–Demeter Építésziroda lehetőséget kapott arra, hogy az épületegyüttes teljes építészeti és műszaki tervezését a design development folyamatig magyar és külföldi mérnökök együttesével, generáltervezőként levezényelje. Több mint hat évvel ezelőtt kaptak megbízást a tervek elkészítésére, ezek megvalósításában pedig mintegy 50 szakember vett részt itthonról. Az engedélyezési folyamat és a kiviteli tervek elkészítése során három kínai irodával működtek együtt: eltérően a nemzetközi sztárépítészek gyakorlatától, időszakonként heteket ott töltve részletről részletre egyeztetve készültek el a tervek. A részletes angol–kínai kiviteli terveket ellenőrizve, az építkezés folyamatát a legmeghatározóbb részletekig leegyeztetve, a kínai kollégák odaadó helyszíni munkájának köszönhetően az épületegyüttes kiváló minőségben készült el.

Nanshan városrész főterét kulturális és sportlétesítmények ölelik körbe. A Hősök tere léptékű városi tér – szabadtéri színházzal, szökőkutakkal – a gyorsan fejlődő városrész új kulturális és szabadidőközpontja: a már meglévő könyvtárápülethez csatlakozik a kortárs művészeti múzeum, a szabadtéri színház, egy

FOTÓK: ZDA – ZANG-CHAO

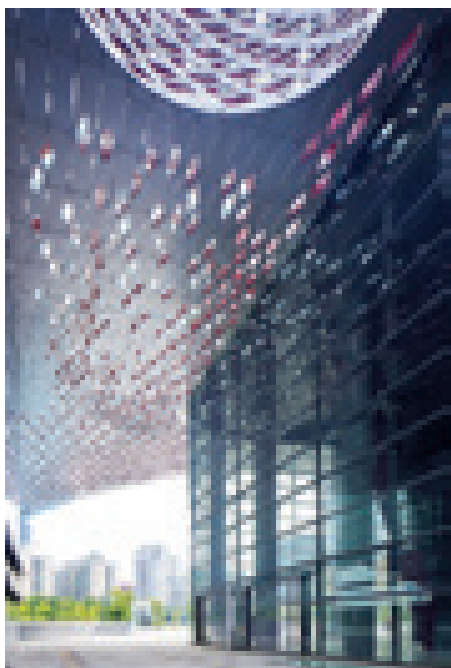

nagy sportkomplexum, mely sport- és úszóesemények helyszínéül szolgál, illetve a Kulturális Központ, két új színházteremmel.

Amikor a magyar alkotóközösség bekapcsolódott a munkába, a városi tér körül már állt a korábbi könyvtár, szerkezetkész volt a múzeum, de az épületegyüttes szívéét adó Kulturális Központot, az uszodát és a sportcsarnokot magá-

ba foglaló – egy hatalmas tető alá rendezett – komplexum még csak a tervezés koncepcionális fázisában volt. Zobokiék készítették el a kortárs művészeti múzeum belsőépítészeti és homlokzati terveit, a szabadtéri színpaddal gazdagított kulturális főter környezetrendezését, valamint a két színháztermet befogadó Kulturális Központ részletes terveit.

¹ Hugyecz (Hudec) László Ede (Besztercebánya 1893 – Berkeley, Kalifornia 1958) magyar építész – egy angol tervezőiroda tagjaként – 1925-től 1941-ig mintegy 37, többségében még ma is álló és funkcionáló, nevezetes épületet tervezett Sanghaj városának (pl. a 22 emeletes Park Hotel, amely az 1980-as évekig a város legmagasabb épülete és szimbóluma volt, a Sanghaji Nagyszínház épületét, a Joint Saving and Loan bank épületét, a posztmodern „Zöld Ház” épületsorát stb.). Építészeti stílusa az 1920-as években divatos eklektikus, neoklasszicista stílustól egészen a modern art decóig fejlődött. 1942-ben Sanghaj tiszteletbeli konzulja lett.

A legnagyobb kihívás az volt, hogy miként lehet egy tizenhatmilliós ázsiai metropolisban olyan helyet létrehozni, amely emberközeli, s a nézők és a művészek is hamar otthonosan érzik magukat benne. Egy meghatározó zenei élmény átéléséhez bensőséges hangulatra és akusztikai környezetre van szükség. Első lépésként ezért a magyar tervezők meggyőzték a sencseni vezetőket, hogy a 3000 fős előadóterem helyett inkább egy 1400 fő befogadóképességű termet érdemes építeni – egy jóval flexibilisebb technológiai háttérrel. A mesterséges hangosítás

Külön építészeti és akusztikai bravúrt jelentett a süllyeszthető mennyezeti elemek megtervezése, melyek segítségével és az előszínpad technológiai gazdagságával többféle produkciót tud befogadni ugyanaz a tér. A terem ugyanis alkalmas klasszikus színházi előadások, operaelőadások, táncszínházi és musicalelőadások, komolyzenei és könnyűzenei koncertek, valamint kongresszusok befogadására is. A terem többcélú használatát a változtatható színpadméret és akusztikai környezet biztosítja. Ehhez a magyar színháztechnológusok kiváló

karzatok rendszere, valamint ezek gondosan megtervezett, tömörfából készített burkolata kiváló akusztikai környezetet teremt. A terem változtatható akusztikai tulajdonságát biztosítja a mozgatható mennyezet, amely hat részre osztott és sávokban süllyeszthető, emelhető. Az állítható mennyezet az akusztikai hangoláson kívül arra is alkalmas, hogy segítségével a terem mérete a kívánt befogadóképességhez állítható legyen.

A dinamikus hullámzó karzatok rendszere és a vastag tömörfa burkolat pedig a terembe lépő nézőknek és művészeknek egyaránt egyedülálló vizuális élményt nyújt. Az így elkészült terem – amely Kína egyik legjobb adottságú színházterme lett – a Royal Liverpool Philharmonic Orchestra avatta fel a megnyitón.

Az épületen belül elhelyezett, 350 fős, elsősorban gyerekelőadások számára épített kisebb, szintén többfunkciós színházterem a barokk színházi tradíciók kortárs adaptációja. Nagy eredmény volt, amikor Zoboki Gábornak sikerült meggyőzni a sencsenieket, hogy mozi-terem helyett sokfunkciós gyerekszínházat tervezzenek a nagyterem mellé: „Egy olyan városban, ahol 5 millió hat éven aluli gyerek él, kell egy olyan léptékű színház, ami a bábozástól a különböző szakkörökig lehetőséget ad számukra” – mondta. A nézőtér padozata dönthető, így a székek eltávolításával lehetővé válik a terem sík padozatú használata. A felnőtt korosztályra is gondolva báltermi funkciót is betölthet; a színpadtérbe épített hangversenykagylóval pedig lezárható a színpad feletti légtér.

Az épület összes szintjét átfogó, nagy belmagasságú előcsarnok hatalmas üveghomlokzattal nyílik meg a külső tér felé. Látványos építészeti elemekkel történő kialakítása révén a két színházterem saját előtereit összekötő elő-

korában különleges élményt ad, ha egy terem önmagában is megszólal. Ez már a MŰPA-ban is a magyar építészekkel dolgozó párizsi Federico Cruz Barney irodájának munkáját dicséri. Így egy Beethoven-szimfónia mellett egy Chopin-zongoraszonáta is ugyanolyan természetes erővel és bársonyos hangzással szólalhat meg.

felszereltségű (pl. variálható süllyedőrendszerrel, mobil hangversenykagylóval rendelkező) színpadteret terveztek oldal- és hátsószínpaddal, teljesen gépesített alsó- és felsőgépezettel. A zenekari árok gépesítésével az árok mérete az igényekhez igazítható, vagy akár el is tüntethető, s így a színpad és/vagy a nézőtér befogadóképessége növelhető. A dinamikus hullámzó

→ csarnok egyedülálló térélményt nyújt. A kínai opera maszkjait jelképező hatalmas vörös és kék, döntött íves falfelületek kijelölik a terem helyét. A maszkokat körbefonó fehér közlekedőszalagok – a lépcsők – lendületesen fogják össze a teret. Ezek a szalagok a két terem közötti térben találkozási pontként alakítják ki az előcsarnok fő közlekedési rendszerét, a díszlépcsőt és a panorámaliftet.

Az épületegyüttes homlokzatain megjelenő fémburkolat egyedi tervezésű alumíniumelemekből épül fel, ami hártaként lebeg az élénk színűre festett (éjszaka kivilágított) homlokzat előtt.

A kulturális és sportlétesítmények tervezése során hamar kialakult egy közös nyelv, míg a múzeum tervezése során a szakmai egyeztetések – kis túlzással – szinte az utolsó pillanatig tartottak. A Zoboki-Demeter Építészirodának lehetőséget kellett teremtenie a „blockbuster” kiállításoktól kezdve a hagyományos kínai népi művészetig mindenféle kiállítási formához. Mindezek mellett alkalmazkodniuk kellett a helyi múzeumi-intézményi elvekhez, a házban helyet kapó művészek igényeihez, és természetesen a nemzetközi múzeumi trendekhez. A különböző igényű kiállítások befogadásához eltérő karakterű kiállítótereket hoztak létre, melyeket egy látványos és eseményterként is használható előcsarnoki zóna köt össze. A múzeum szokásos kiszolgáló- és műszaki terei mellett a helyi művészek befogadására alkotóműhelyeket is terveztek.

Zoboki Gábor és Demeter Nóra építészek számára komoly feladat volt az épület környezettudatosá tétele, mert a kínai építészetben erre általában kevesebb hangsúlyt fektetnek. A fenntarthatóságot biztosítja annak felismerése, hogy azt a hatalmas energiát, ami az ilyen

FOTÓK: ZDA – ZANG-CHAO

óriási terek klimatizálásához kell, a töredékére lehet csökkenteni. Ezt szolgálják az épület tetéjén elhelyezett napelemek is.

A tervezők úgy vélik, a Nanshan Kulturális Központ a magyar építész- és mérnöktársadalom elismerése. „Benne van minden tudásunk a Műegyetemtől Kodály Zoltánig. Egyedisége, európaisága, léptéke és minősége hosszú évekig viszi jó hírünket Ázsiában is” – vallja Zoboki Gábor Ybl-díjas építész.

(forrás: ZDA sajtóanyag, Shenzhen Government, Internet)

Nanshan Kulturális Központ adatai (múzeum épületét nem tartalmazza):

Totál nettó: 25 000 m²
 Totál bruttó: 28 300 m²
 Részletezett nettó:
 Két terem: 1800 m²
 Előcsarnok: 6200 m²
 Színpad területek: 7000 m²
 Egyéb: 10 000 m²

Megbízó: Városi Építési Hivatal, Shenzhen
Generáltervező: Zoboki, Demeter és Társai Építésziroda

Vezető tervezők: Zoboki Gábor DLA habil. és Demeter Nóra DLA

Projektépítésszek: Silvester Csaba, Turi Zoltán, Országh István

Építésszek: Szatmári Gábor, Rózsás László, Eröss János, Böhrer Péter, Hess Nóra, Finta Endre, Rajnai Csaba, Borzák Richárd, Kakas László, Tolnai Linda, Leits Miklós, Reppert Béla, Savanyú Adrián, Jancsó Krisztián, Szokolay Béla, Halmosi Erik, Kovács Eszter

Színháztechnológia: Strack Lőrinc, Tompai Zsuzsa, Tompai István, Gebei András

Akusztika: Federico Cruz Barney (Studio DAP)

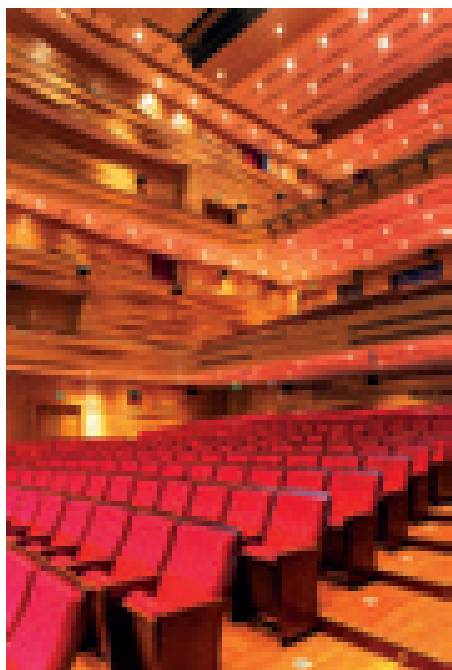
Statika: Földvári Gábor (Földvári Mérnökiroda), Szabó András (System Steel Kft.)

Gépezet: Kálmán Zsolt (Kálmán és Társai Épületgépész Tervműhely), Bukovics János (G+B Plan)

Épületvillamoság: Rajkai Ferenc (Hungaroproject Mérnökiroda)

Környezettervezés: Bogner Zsuzsa

Kínai partnereink: Zeng Tao (CCDI), Zhang Zhenzhou (CCDI), Bao Ying Dan (SEDI), Mei Xiang Yang (SEDI)

Színháztechnológiai megoldások

A kínai Sencsenben 2014 szeptemberében átadott kulturális központ 1400 fős, sokarcú nagytermével, 350 fős gyerekszínházával, közösségi térként funkcionáló előcsarnokaival és egyedi akusztikájával a világ legkülönlegesebb kulturális helyszínei közé tartozik.

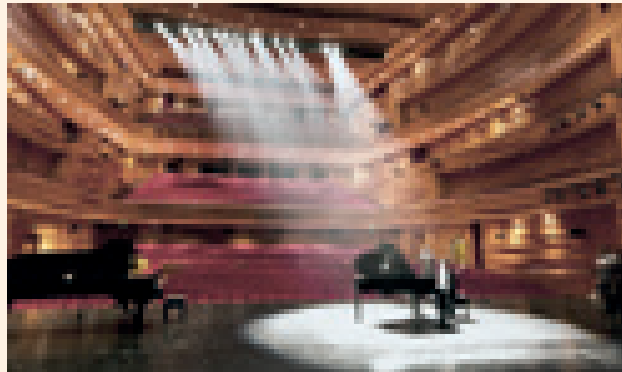
Nagyterem

A kulturális központ nagytermének tervezésekor valódi multifunkciós terem kialakítása volt a cél, ahol a variációs lehetőségekkel a teremben játszható különböző típusú előadásoknak megfelelő színpad-nézőtér kapcsolatot lehet létrehozni technikailag, akusztikailag, esztétikailag egyaránt magas színvonalon. A terem egyediségét – többek között – a nézőtér felett lévő teljes mennyezet mozgathatósága adja, mely hat részben, tagoltan különböző szintek beállításával az adott akusztikai elvárásoknak megfelelően funkcionálnak. A technológiai tervezés közel egy évig tartott, a kínai kollégákkal több alkalommal történt egyeztetéssel. Az eredeti elképzelés szerinti színháztechnológiai tervet a kínai technológus kollégák több ízben átdolgozták a helyi igények és előírások szerint. Ennek megfelelően több olyan megoldás is született, ami a magyar színházi gyakorlatban nem megszokott. Az oldalszínpadra tervezett, kazettás önjáró forgószínpad is ezen egyeztetések során került ki a programból. Összességében kimagasló adottságokkal rendelkező, lenyűgöző terem született.

A terem funkciói: klasszikus színházi előadások, operaelőadások, táncszínház, musicalelőadások, komolyzenei koncertek, könnyűzenei koncertek, kongresszus. Ezen célok érdekében a következő gépészeti megoldások születtek:

Színpadtér

Az alsó- és felsőgépészet a mai klasszikus operaházaknak, színházaknak megfelelő technikával lett kialakítva. A zsinórpadról 52 gépi húzó, 5 világítástartó, 5-5 oldalsó világítási létrátartó, 2 felezőfüggöny-mozgatás, 2 horizontfüggöny-mozgatás, valamint az előfüggöny- és a vasfüggönymozgatás található. A portálnyílás mérete függőlegesen világítási híddal, kétoldalt szűkítővel alakítható kívánt arányúra. Hangversenytermi elrendezésnél a főszínpadon mobil hangversenykagyló beépítésével oldható meg a tökéletes hangzás és térképzés. Az alsószínpadon 4 darab 4×16 méteres kétszintes főszínpadi süllyedő készült, mely süllyedők felső szintje 4×4 méteres elemekből áll, ezek egymástól függetlenül mozgathatók különböző szintekre. Ezzel a megoldással a színpad felülete számos variációban emelhető ki. A szekunder emelők segítségével játék közben is lehetőség van a játéktér variálhatóságára. A színpad hátfalánál ötszintes göngyölt díszlettároló létesült

a színpad szintje alá süllyesztve. A főszínpad jobb oldalán csak minimális, de a bal oldalán, amely irányból a díszletbeszállítás is történik, egy teljes értékű oldalszínpad található, ami gördíthető láncos emelővel van felszerelve. Itt említeném meg az építésztervezők által kiválóan megoldott beszállítási útvonalak és előkészítő terek elhelyezését, mely mindkét színpad esetében szinte közvetlen kültéri kapcsolattal, mégis fény- és hangátlással tökéletesen lett kialakítva, ami sok létesítménynél, a különböző adottságok miatt, sajnos nem valósult meg.

Portálzóna

Az előszínpad egy kétszintes és egy egyszintes süllyedővel készült, így téve variálhatóvá a teret. A zenekari árok mérete – a süllyedők más-más szintbe állításával – különböző létszámú zenekarok befogadására tehető alkalmassá, valamint székkocsik elhelyezésével variálható a nézőtér mérete és kapcsolata a színpaddal. A székkocsik a zenekari süllyedőkkel szállíthatók a nézőtér alatti tárolóhelyekre. Az előszínpad felett 8 darab ponthúzó és három függőlegesen mozgatható hangsugárzó lett elhelyezve, melyek az első mozgatható mennyezeti elem alatt helyezkednek el.

Nézőtér

A nézőtér 1400 férőhelyes, mely felett hat részre osztott, mozgatható mennyezet biztosítja a megfelelő akusztikai tér létrehozását. A mennyezeti elemek közül kettő járható világítási híd, melyek az előadás típusától függően kerülnek magasági pozícióba. Az elemek gépi mozgatása ellensúlyos rendszerű az elemek óriási tömege miatt. A nézőtér földszintjén, középtájon elhelyeztek egy technikai transzportpódiumot, amivel egy 15 férőhelyes székkocsi lesüllyesztését követően fény- és hangvezérlő pozíció alakítható ki a

nézőtérén. Ez a megoldás ugyan költséges, de igényesen teszi lehetővé technikai személyzet elhelyezését, amire sok esetben szükség lehet.

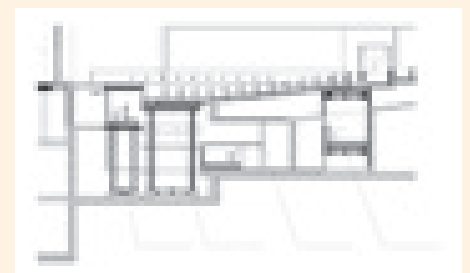
Gyermekszínház

A gyermekszínház a nagyteremhez hasonlóan multifunkciós teremként épült meg. Ebben a teremben nem az akusztika volt az elsődleges szempont, hanem a tér variálhatósága a rendezvények, előadások lebonyolításához. A terem egyaránt alkalmas kisebb színpadi előadások, élő zenével kísért előadások és bálók megrendezésére.

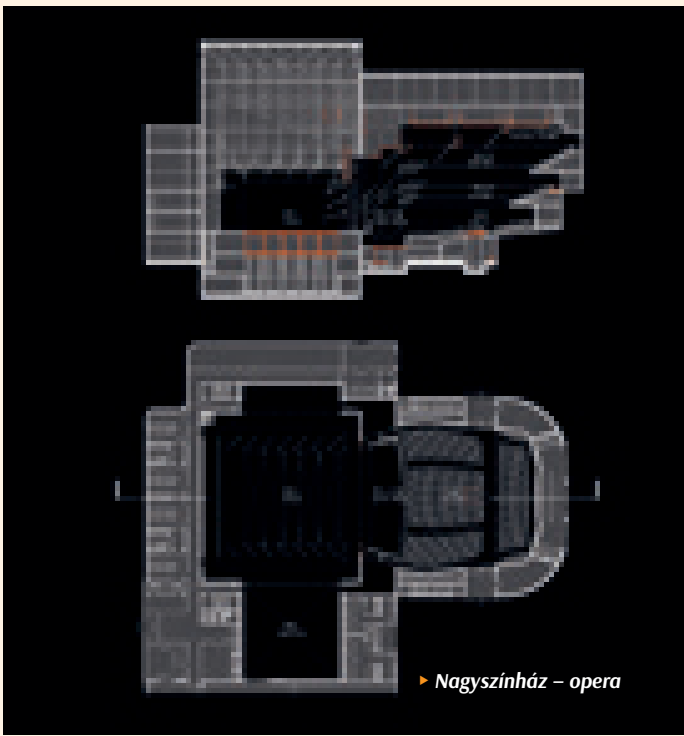
A terem funkciói: gyermekelőadások, klasszikus színházi előadások, táncszínház, musicalelőadások, könnyűzenei koncertek, kongresszus, divatbemutató, kabaré, revüműsorok – ez utóbbiak éttermi kiszolgálással. A teremben a következő gépészeti megoldások kerültek beépítésre:

Színpadtér

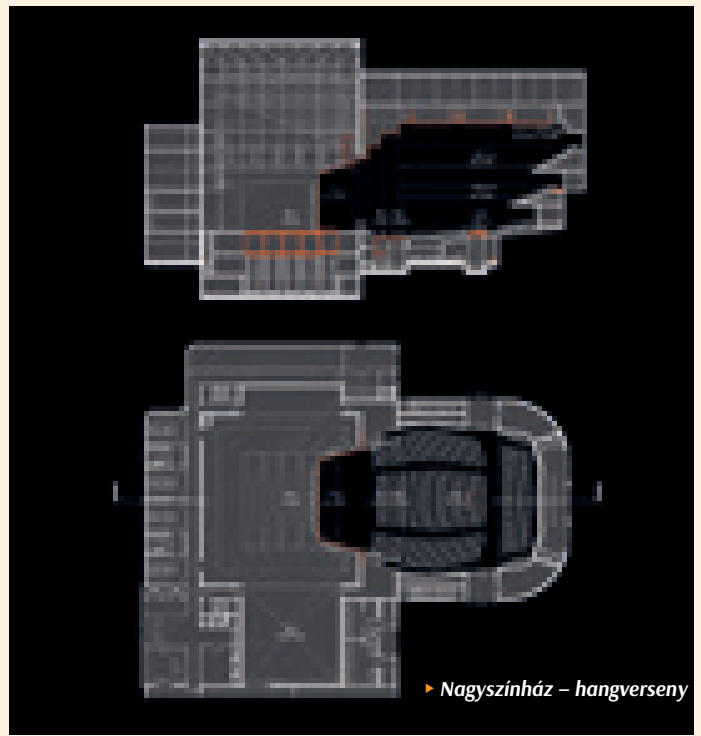
A színpad felsőgépészetét 17 gépi húzó, 3 világítástartó, 1 horizontfüggöny-mozgatás, valamint előfüggöny-mozgatás képezi. A portál két oldalán elfordítható világítási torony készült, melynek kifordítása után a színpadtérbe mobil hangversenykagylót lehet elhelyezni, ezzel hangversenyekre is alkalmas a terem. A színpad hátfa előtt egy transzportpódium készült az alsószínpadi térbe való lejutás érdekében, raktározási célból.

► A zenekari árok süllyedői és a nézőtéri transzportpódium. Metszet

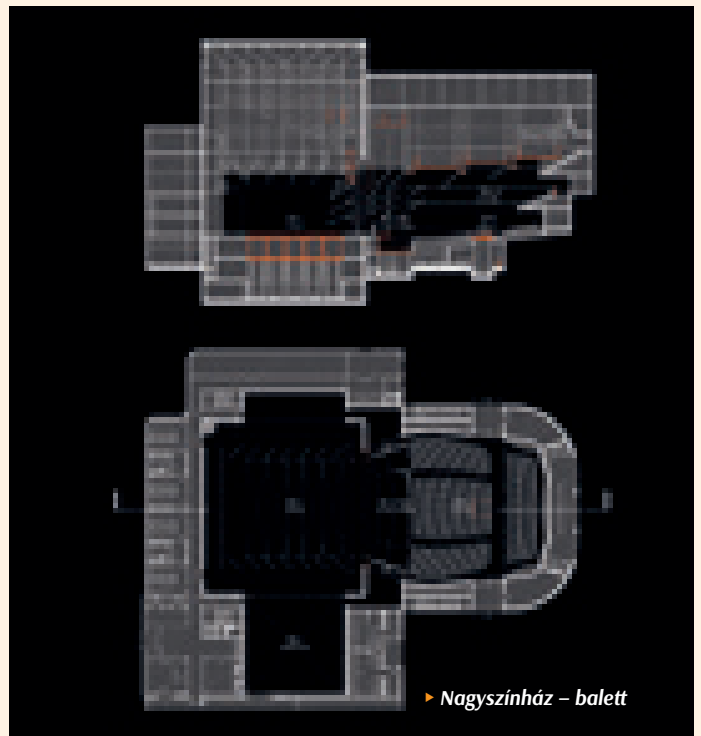
▶ Nagyszínház – opera

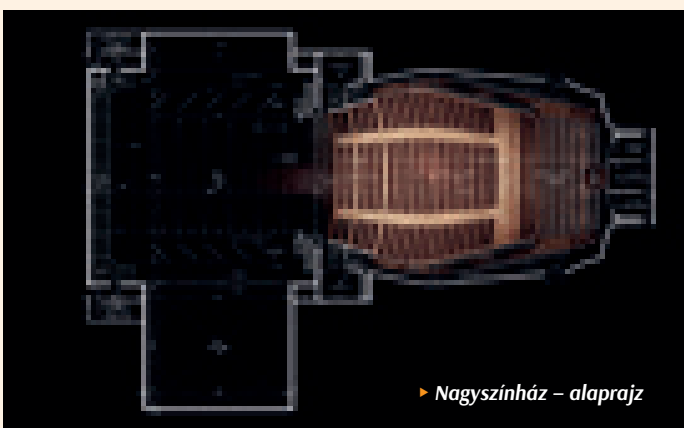
▶ Nagyszínház – hangverseny

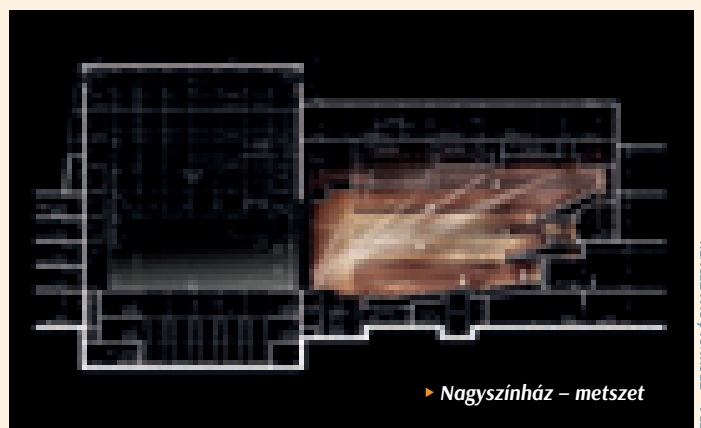
▶ Nagyszínház – próza

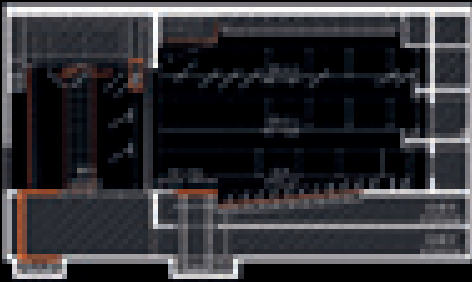
▶ Nagyszínház – balett

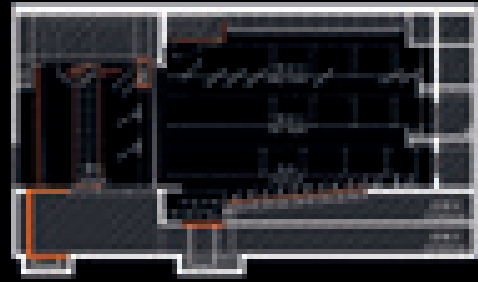
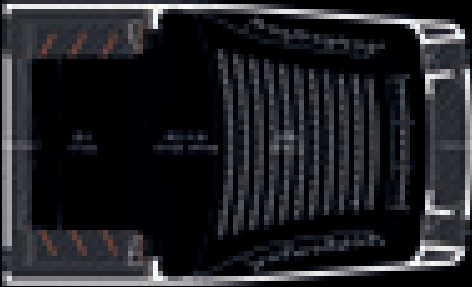
▶ Nagyszínház – alaprajz

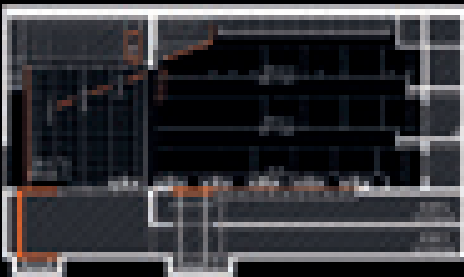
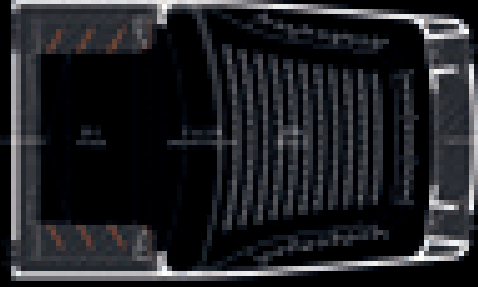
▶ Nagyszínház – metszet

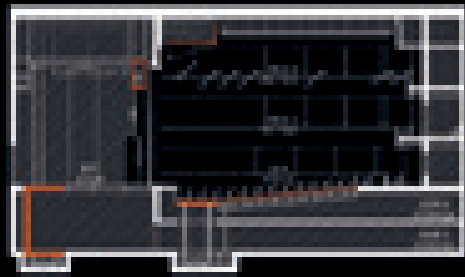
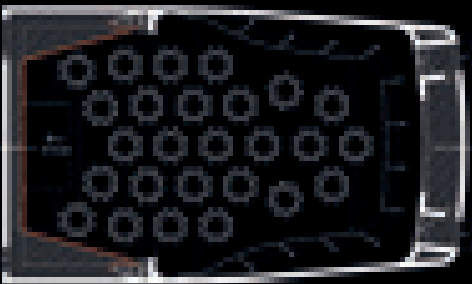
► Kamaraterem – drámaszínház

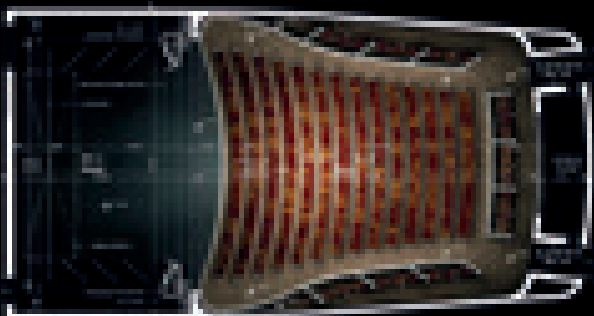
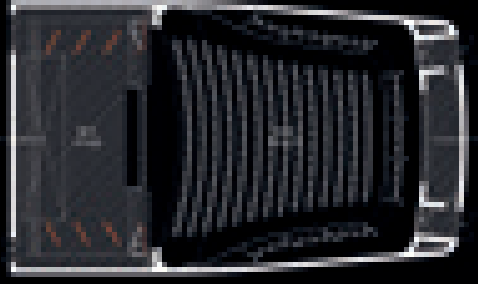
► Kamaraterem – zenés színház

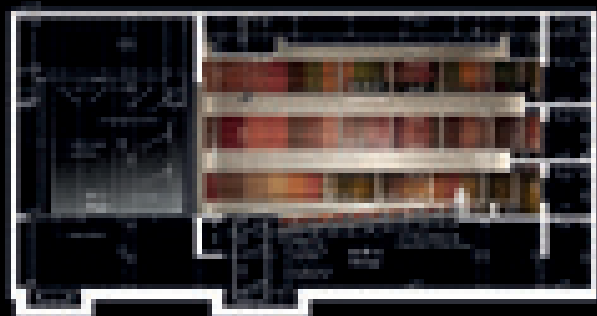
► Kamaraterem – bankett

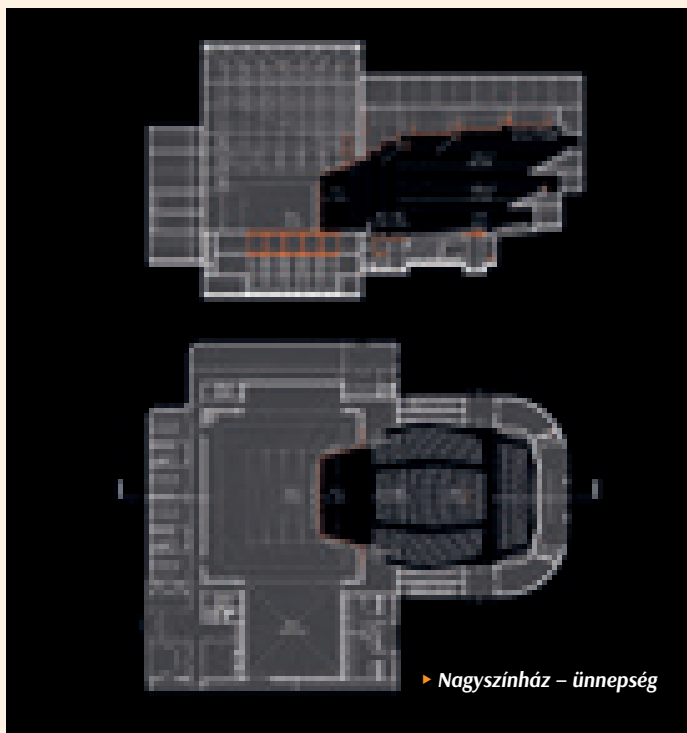
► Kamaraterem – bábszínház

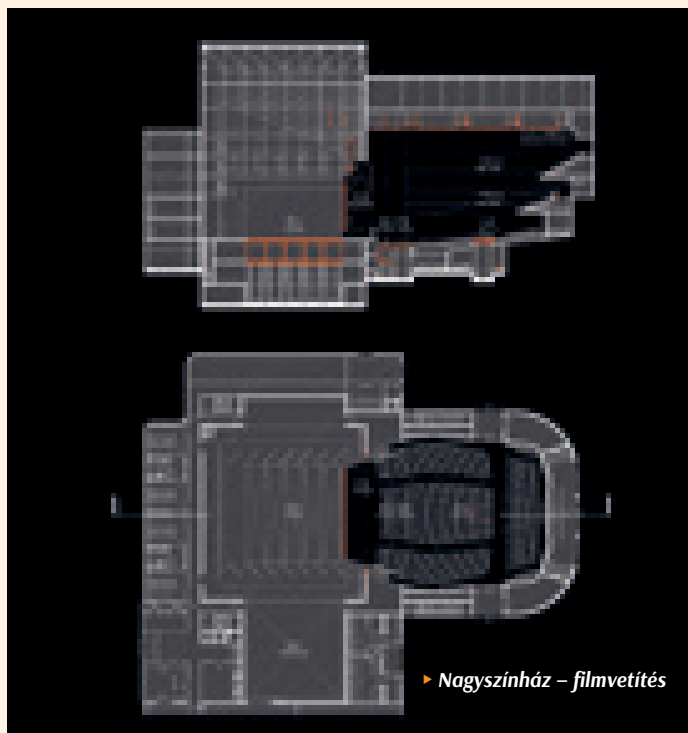
► Kamaraszínház – alaprajz

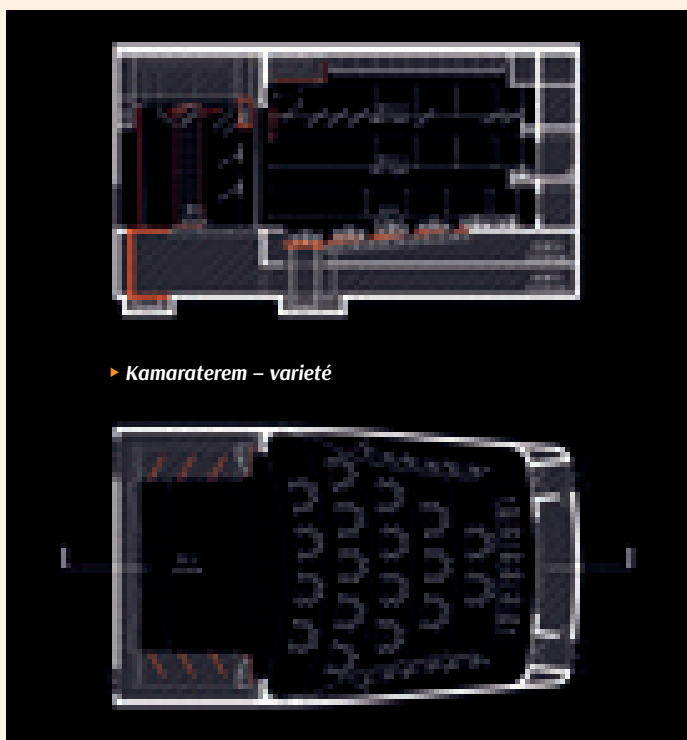
► Kamaraszínház – metszet

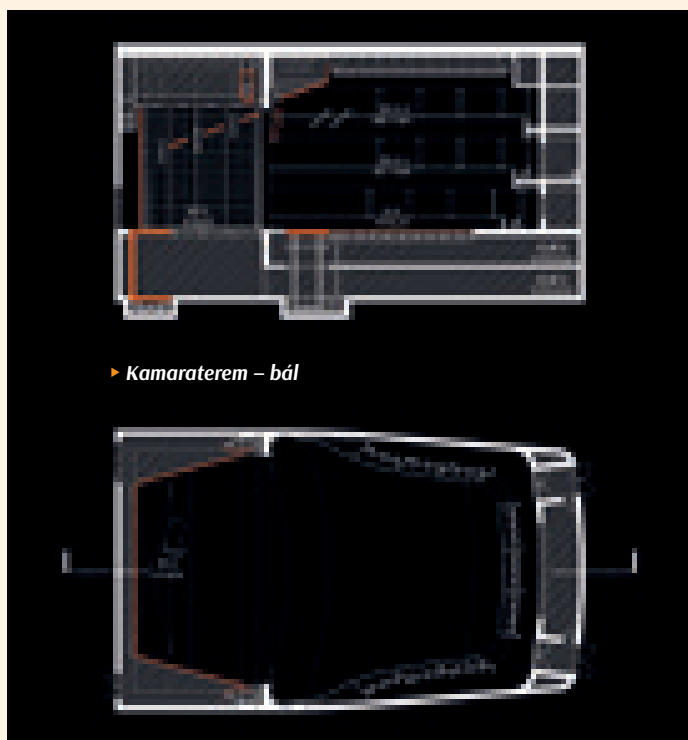
► Nagyszínház – ünnepség

► Nagyszínház – filmvetítés

► Kamaraterem – varieté

► Kamaraterem – bál

Portálzóna és nézőtér

Az előszínpad egy süllyedővel teszi variálhatóvá a teret. Ez a süllyedő lehet színpadszinten, lesüllyeszthető zenekari ároknak, vagy a nézőteret egészíti ki. További funkciója a nézőtéri székek leszállítása a nézőtér alatti raktérbe. Az előszínpad felett 24 ponthúzó üzemel, melyek az előszínpad feletti hangvető panelen keresztül mozgathatóak.

A nézőtér padozata dönthető, mely a leghátsó sor mögötti forgásponttól lejt fel a színpad szintje alá 1 méterrel. A dönthető

nézőtér, valamint a székek eltávolíthatósága lehetővé teszi a terem sík padozatú használatát. Bálterem kialakítása esetén a színpadtérbe épített hangversenykagylóval lezárható a színpadtorny légtere, így egy igazán impozáns, exkluzív teret létrehozva, mely sokoldalú használati lehetőségeket nyújt.

Szabadtér

A teljes épületegyüttes összképét meghatározza a több tízezer, egyedi alumíniumformából felépített, tetőket összefogó árnyékolószere-

kezet, mely alatt egy szabadtéri színpad is készült. A színpadi tér kétoldalt fix világítási toronnyal rendelkezik, de ezen fix elemeken kívül minden eleme mobil. A mennyezetet adó áttört tetőszerkezetben több mint 300 lehetséges függesztési pont található, melyek áttelepíthető láncos emelőkkel működtethetők. A játéktér mobil emelvényekből a kívánt méretben építhető meg. A tér hátsó határolása eltolható, mobil falakkal oldható meg.

TOMPAI ZSUZSA

SZÍNPADGÉPÉSZET

Új színpadtechnika a Burgtheaterben

A Bosch Rexroth új színpadvezérlést telepített a 2014-es nyári szünet alatt¹

A bécsi Burgtheater nem csak a változatos repertoár során köti össze a hagyományt a haladással. 2014 nyarán a Bosch Rexroth a műemlék épületbe a legújabb technikájú színpadvezérlést telepített, mely megnöveli a dramaturgia és a díszlettervezés lehetőségeit, és megfelel a színpadtechnika szigorú biztonsági követelményeinek.

A klasszicista stílusú épület már 1888-as megnyitásakor magasra tette a műszaki mércét, mint az első elektromos világítással felszerelt európai színházak egyike. A színpadtechnika kiválasztásánál a neves színház hagyományosan mindig a legmodernebb technikára szavaz. A 2014-es szünet során a Bosch Rexroth nemcsak a Burgtheatert, hanem a hozzá tartozó Akademietheatert is a legújabb színpadi

vezérléstechnika beszerelésével modernizálta. A kezelőknek mostantól már lehetőségük van rá, hogy akár a nézőtérről programozzák a színpadi mozgásokat a rádiós mobil pulton keresztül. A hidraulikus díszlethúzókat a díszleteket másodpercek alatt a magasba emelik, és helyettük új elemeket eresztenek le. Több ponton befüggesztett díszlet esetén a vezérlés több húzót egy csoporttá fog össze, így azok teljes összhangban mozgatják a terhet. A szoftver olyan intelligens, hogy a kezelőket az esetleges ütközésekre is figyelmezteti. Az előadás alatt elég egy gombnyomás az előre beprogramozott mozgások lehívására és azok automatikus indítására.

A Burgtheater és a Bosch Rexroth különleges figyelmet fordított a biztonságra. A színpadon mindenhol függő terhek alatt dolgoznak az emberek. A Bosch Rexroth által telepített színpadi vezérlés teljesíti a legmagasabb biztonsági követelményeket is. Eltérően az újonnan épülő vagy a teljes körűen felújítandó színházaktól, a Bosch Rexroth színpadtechnikai szakembereinek a vezérlést itt a már meglévő színpadtechnikához kellett igazítaniuk.

A hathetes átépítési időszak alatt a Burgtheater felsőgépészetének hajtásrendszere új elektromos hálózatot kapott. Felújították a színpad teljes vezérlését, a díszlethúzókat és a hidraulikus emelőszerkezeteket. Már a korábbi technikát is a Bosch Rexroth szállította. A vállalat nagy tapasztalattal rendelkezik világszerte a jelentős színpadok felszerelésében. A híres moszkvai Bolsoj Színház is ezek közé tartozik. „A Bolsojjal ellentétben itt, Bécsben a meglévő technikához kellett mindent igazítani” – mondja Leopold Denk mérnök, a Bosch Rexroth projektvezetője –, „és olyan vezérlést építettünk be, amilyen még egyetlen másik színházban sincs” – meséli látható büszkeséggel. A Burgban folyó munkálatokkal párhuzamosan sor került az Akademietheaterben lévő színpadgépezet vezérlésének felújítására is. Ott azonban csak a vezérlőpultokat és az elektromos hálózatot kellett a legmodernebb technikára cserélni, mert ott már a vezérlés új generációja volt beépítve. Mindkét színházban ugyanolyan, új SCIV pultokat és CPW rádiós pultokat szereltek be, hogy a vezérlés kezelése a két helyszínen azonos legyen. Leopold Denk már maga mögött tudhatja →

¹ Az osztrák PROSPECT szakfolyóirat 2014/3. októberi számának 12–14. oldalán publikált cikk fordítását a Bosch Rexroth engedélyével közöljük.

→ az Akademietheater zenekari árkának sikeres gépesítését is. Az új technikát itt is a meglévő adottságokkal kellett összehangolni.

Denk mérnök úr az eltelt időszak alatt részletesen megismerte a színpalak mögötti folyamatokat, annyi időt töltött a színházban, hogy már a Burgtheater-család műszaki tagjává vált.

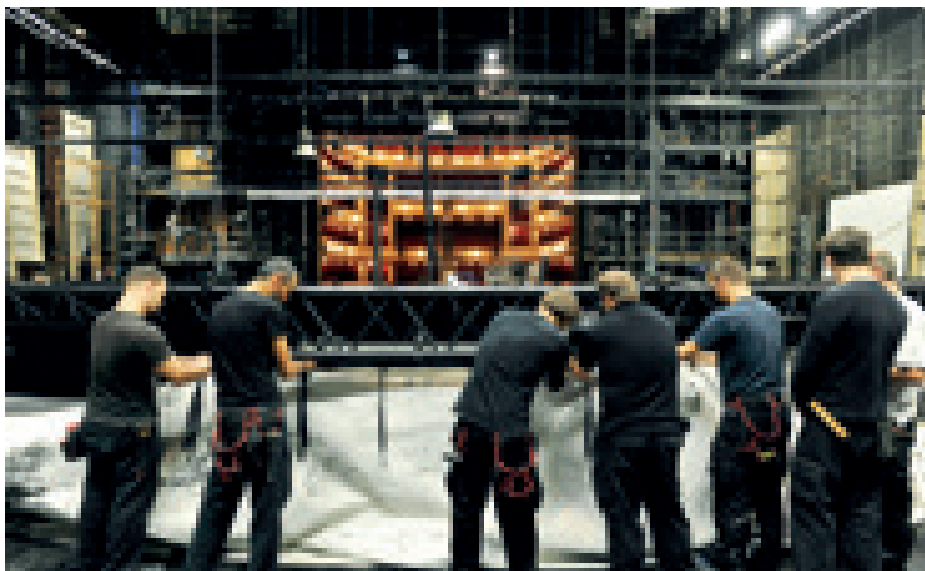
Csupán szűk hat hét

Már több mint egy éve folytak az előkészületek és az előzetes munkálatok. A Burgtheater technikásával, Andreas Dendllel együtt Denk a zsinórpadlason találta ki és tervezte meg a következő lépéseket. Minden vezetékét, kapcsolószekrényt, kábelcsatlakozót, a bonyolult hidraulikát a megszokott színházi előadásrend mellett készítették elő. Ezzel egyidejűleg a színpadmester és a csoportvezetők többször is továbbképzésre utaztak a Rexroth Lohrban található székhelyére. A nyári szünetben került sor az átállásra. A Burgtheater és a Bosch Rexroth szakembereinek csupán rövid hat hét állt rendelkezésükre, hogy az összes vezetékét és vezérlőegységet újrakössék. Most, hogy már minden elkészült, mindkét helyszínen akár a nézőtérrel is irányíthatjuk – egy rádiós pultról – a bonyolult színpadgépesítést és felsőgépesítést. A rendező így a nézők szemszögéből kap pontos áttekintést a színpadképek váltása során, melyeket szükség esetén akár egy ujjmozdulattal módosíthat. Emellett a szenzorok pontosan mérik a különböző díszletek felfüggesztését, aminek köszönhetően akár összetett, többrészes színpadképek pontos és összehangolt fel- és lemozgatása is lehetséges. „Mindez számunkra nagyobb biztonságot jelent” – hangsúlyozza Ernst Meissl, a Burgtheater műszaki igazgatója, miközben négy emelettel lejjebb súlyos harangokat látanak be a *Kurázi mama* színpadképéhez. Az új, egyedülálló színpadtechnika illeszkedik a Burgtheater filozófiájához: *teljesítmény felsőfokon*. „Az új effektek legtöbbször itt kerülnek először színpadra. Ez az innovatív gondolkodásunk része” – véli Karl Heindl, a Burg biztonságtechnikai megbízottja, majd a műszaki igazgató hozzáteszi: „Az új technika sok új lehetőséget kínál számunkra.” A bécsi Burgtheater 2014. szeptember 5-én már az új berendezésekkel felszerelve kezdte meg az új évadot.

A Burgtheaterben elvégzett munkálatok

A felsőgépesítést alábbi gépegységeit és vezérlését felújították vagy kicserélték:

- 41 hidromotor-hajtású díszlethúzó
- 10 hidromotor-hajtású nagy teherbírású húzó
- 2 hidromotor-hajtású panorámahúzó
- 1 hidromotor-hajtású hangvető panel
- 1 hidromotor-hajtású világítási tartó
- 4 hidromotor-hajtású előszínpadi ponthúzó
- 24 hidromotor-hajtású ponthúzó
- 7 hidraulikus hajtású világítási tartó

FOTÓK: THOMAS BAUER

→ A biztonság az első, hiszen a színpadon emberek dolgoznak a függő terhek alatt

→ 1 hidraulikus hajtású világítási híd a portálban

A felsőgépesítést hidraulikus hajtásait biztonságtechnikai szempontból a legmodernebbre cserélték és új vezérléssel szerelték fel, azaz például a terhek méréséhez nyomáshatároló szelepek helyett nyomásérzékelőket használtak, és új inkrementális, ill. abszolút jeladókat építettek be.

A hidromotor-hajtású húzók műszaki paraméterei:

- Hasznos teher: 5,0 kN
- Emelési sebesség: 0,01 m/s-tól 1,20 m/s-ig fokozatmentesen állítható
- Gyorsítás/lassítás: működés során max. 1,00 m/s²; üzemzavar esetén max. 3,00 m/s²

A hidraulikus hajtású világítási tartók műszaki paraméterei:

- Hasznos teher: 15,0 kN
- Emelési sebesség: 0,01 m/s-tól 0,60 m/s-ig fokozatmentesen állítható
- Gyorsítás/lassítás: működés során max. 1,00 m/s²; üzemzavar esetén max. 3,00 m/s²

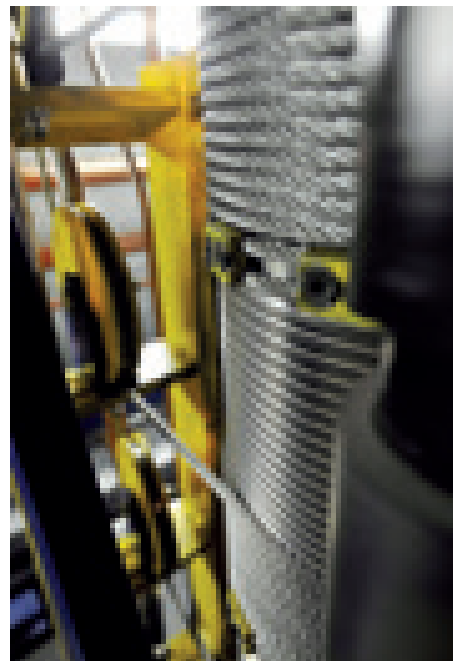
A hidraulikus hajtású portál világítási híd műszaki paraméterei:

- Hasznos teher: 10,0 kN
- Emelési sebesség: 0,01 m/s–0,20 m/s, fokozatmentesen állítható
- Gyorsítás/lassítás: működés során max. 1,00 m/s²; üzemzavar esetén max. 3,00 m/s²

A vezérlőrendszer

Az újonnan telepített vezérlőberendezés a felsőgépesítést összes hajtását kiszolgálja, és funkciójának megfelelően vezérli. A kezelés az alábbi kezelőpultokon keresztül történik:

- 2 fixen telepített SCIV mint központi kezelőpultok, a zsinórmesteri állásban az 1. munkakarzaton

→ A teljesen felújított, hidraulikus hajtású felsőgépesítést

- 3 mobil, a színpadon, ill. a munkakarzaton kábellel csatlakoztatható SCIV kezelőpult
- 1 SCIV mozgatható kezelőpult a zsinórpadlason
- 1 kábellel csatlakoztatott CP mellékkezelőpult az előfüggöny és előszínpadi húzók kezeléséhez
- 1 CPW rádiós pult
- 13 csatlakozóállás a kezelő-, illetve mellékkezelőpultokhoz.

Lehetőség van minden SCIV pultot központi kezelőpultként is használni. A kezelőpultok egyrészt az egyes hajtások közvetlen vezérlését, másfelől több gépegység egy időben történő, csoportos vezérlését szolgálják. Több azonos kezelőegység csatlakoztatható a színpadtérben, melyek egymástól függetlenül, de akár egymást kiegészítve is használhatók a felsőgépesítést vezérlésére.

► A felsőgépezet hidromotoros gépegységei a zsinórpadláson

A Rexroth új SCIV kezelőpultja a Burgban és az Akademietheaterben

Kezelőpultként (központi vagy mellékpultként) került beépítésre a multitouch felülettel rendelkező SCIV. Két ujjal lehet a kijelzőn lapozni, navigálni és görgetni. Az okostelefonok és a tabletek már világszerte megkönnyítik az összetett technikák kezelését, a Rexroth ezt a kényelmet emelte át a zsinórpadvezérlésbe. Az új SCIV kezelőpult multitouch felülete váltja fel az eddig megszokott nyomógombokat, így a kezelés egyszerűbbé válik. A kézmozdulatokkal történő vezérlést joystick és startgombok egészíti ki. A zsinórpadgépezet vezérlésére használt SYB3.0 szoftvert további szoftverfunkciók egészítik ki a biztonság és a zsinórpadtechnikai berendezések zavartalan üzemében érdekében.

A Rexroth SCIV kezelőpultján a kezelők a mindennapi életben használt eszközöknél már megszokott mozdulatokkal (érintés és elhúzás) hívják be a menüket, és közvetlenül a kijelzőn módosítják a paramétereket. Ily módon például a zsinórmester gyorsan áttekintheti a felsőgépezet összes fontos információját, valamint a már beprogramozott változásokat. Az intuitív és a magánéletben megszokott kezelési mód a multitouch kijelzővel csökkenti a kezelők oktatásának költségeit is.

A mozgások indítása és megállítása ezzel szemben továbbra is mechanikus kezelőelemek segítségével történik, melyek a DIN EN 61508 szerinti SIL 3 biztonsági követelményszintnek is megfelelnek. Biztonsági reteszelvek akadályozzák meg, hogy a kezelő a hajtásokat véletlenül elindítsa vagy egyéb hiba következzen be.

A SYB3.0 vezérlésbe épített ütközési aszisztens már a díszletváltások programozása során megakadályozza a veszélyes üzemi helyzetet. Ez a szoftverfunkció jelentősen növeli a biztonságot. A Rexroth zsinórpadirányítástechnikájában található további szoftverfunkciók – megfelelő jogosultsággal kiegészítve – lehetővé teszik az okostelefonokon és tableteken keresztül történő diagnózist és távkarbantartást. Így a felsőgépezet kezelői – tartózkodási helyüktől

függetlenül – tudnak a kezelőpultokról információkat lekérni a zsinórpad felsőgépezet működésének és programjainak aktuális állapotáról. A kezelőpult zajmentesen működik, hiszen nincs szükség aktív hűtésre. A 21,5 colos kijelző ellenére a pult különösen kompakt, így mindenhol használható. A kezelőeszköz kiegészíthető egy második integrált képernyővel is, mely az összetettebb feladatok áttekinthető megoldásához nyújthat segítséget.

Az Akademietheaterben elvégzett munkálatok

A filozófia az volt, hogy a vezérlés, kezelés legyen azonos mindkét színházban, azonos pultokkal és azonos rádiós pulttal.

A Burgtheater szervezetéhez tartozó színházban a felsőgépezet vezérlésének alábbi elemeit újították fel vagy cserélték le:

► Az egységesen használt SYB SCIV vezérlőpult

- SYB3.0 új vezérlőszoftver
- Kezelőpultok
- Központi számítógép
- Állapotfigyelő számítógép

Ehhez a kezelőfelületet a legmodernebb technikára kellett cserélni és a meglévő vezérléshez illeszteni. A felsőgépezet berendezéseinek kezelése így az alábbi kezelőpultokon keresztül történik:

- Központi vezérlőpult
- Mellékezelőpultok (több helyen telepített dugaszolóaljzatokon keresztül csatlakoztathatók)

A felsőgépezet, valamint a zenekari süllyedőpódium minden hajtása egységes vezérlőpultrendszerrel kapott. Ez az alábbiakból áll:

- 1 fix SCIV vezérlőpult központi kezelőpultként
- 2 lengőkábellel beköthető, kocsihoz szerelt

SCIV mellékezelőpult, mely a zsinórpadon, ill. a munkakarzatokon gördíthető

- 1 SCIV mozgatható vezérlőpult a zsinórpadláson
- 1 kábellel csatlakoztatott CP mellékezelőpult az előfüggöny és előzsinórpad hűzők kezeléséhez
- 1 CPW rádiós pult
- 8 csatlakozókiállás a kezelőpulthoz és a mellékezelőpultokhoz

A SYB3.0 rendszer

A felhasznált SYB3.0 rendszer különlegessége, hogy a berendezés teljes állapotára vonatkozó információkat nemcsak az állapotfigyelő számítógépen, hanem minden kezelőpulton folyamatosan elérhetővé teszi. Így a kezelő akár egy eldugott kezelési helyről is folyamatosan megtekintheti a teljes gépezet üzemi állapotát. Minden

irányítópultról kezelni lehet a rendszerbe integrált felső- és alsógépezeti hajtásegységeket, akár egyedi, akár csoportba választott mozgás esetén is. A beépített szinkronszabályozás vegyes csoportokhoz (pl. süllyedők és húzók) tartozó hajtások folyamatos felügyeletével lehetővé teszi a biztonságos üzemeltetést bonyolult zsinórpadképi megoldásoknál is. Minden pult lehetőséget nyújt kézi mozgásra, vagy változások programozására. Az összes pult és a központi számítógép egymástól függetlenül

működik, így míg az egyik helyen paraméterek bevitelére van lehetőség, addig egy másikon mozgásokat lehet végrehajtani.

A központi számítógép lehetővé teszi a programozást, szimulációt és archiválást egy zsinórpad mozgástól akár az egész előadás összes változásáig. Az állapotfigyelő számítógép a teljes berendezés üzemi állapotát mutatja, a hibajelentések, kezelési paraméterek és működési adatok regisztrálására és kezelésére szolgál. A távoli adatátvitel segítségével a Rexroth cég specialistájának lehetősége nyílik gyors távoli diagnózis felállítására is.

A zsinórpadgépezet teljes körű felújítását követően elmondhatjuk, hogy a Burgtheater mindkét zsinórpad a legmodernebb technikájú vezérlőrendszerrel rendelkezik.

DIPL.-ING. GÜNTHER KONECNY

DP music

Sound & Light

**PROLYTE
GROUP**

DOUGHTY

WWW.DPMUSIC.HU

INFO@DPMUSIC.HU

BEMUTATJUK

Tóth Kázmér

a Scabello Ipari és Szolgáltató
Bt. ügyvezető igazgatója

1991-ben végeztem a Faipari Egyetemen Sopronban, majd egy asztalos-, székgyártó üzemben kezdtem el dolgozni. 1992-ben megalapítottam a saját céget, a Scabello Bt.-t Szegeden. Cégünk a nevét egy XVI. századi reneszánsz székről kapta. Ennek a széknak pontos méretarányos másolatát egy szegedi asztalos bácsi készítette el az Iparművészeti Múzeum számára, amelynek teljes dokumentációját megkaptuk, és egyszer, ha lesz időnk, elkészítjük. Szál-

lodák, irodák, magánházak számára belső terek tervezésével és kivitelezésével foglalkoztunk.

1993-ban készítettük el az első díszleteket a Szegedi Szabadtéri Játékok *Verdi: Aida* című előadásához. A díszletek faszervezetének asztalosmunkáit végeztük. Akkor azt gondoltam, hogy mi sem egyszerűbb dolog egy faipari

mérnöknek, mint faszervezeteket készíteni, de hamar rájöttem, hogy a színházi díszletkészítés speciális dolog. Kiderült, hogy nem „hétköznapi” munkára vállalkoztam, hanem különleges műszaki elvárásoknak kell megfelelni. Az első bemutatkozásunk annyira sikeres lett, hogy ettől kezdve a Szabadtéri Játékokra mi készí-

► Az ember tragédiája 2011. Szegedi Szabadtéri Játékok. Díszlettervező: Alekszandr Belozub

► Marica Grófnő 2007. Szegedi Szabadtéri Játékok. Díslettervező: Kentaur

→ tettük a díszletek asztalosmunkáit. Lassan kialakult, hogy nemcsak faszerkezeteket, hanem fémszerkezeteket is készítsünk, és a szobrászati, festészeti munkákat is mi végeztük. 1998-tól már egy-egy előadás teljes díszletének elkészítését fel tudtuk vállalni. Az első években a Szegedi Szabadtéri Játékokra és a Szegedi Nemzeti Színház számára gyártottunk díszleteket. Budapestre először a Madách Színházban (2003) bemutatott *Az Operaház Fantomja* című előadás Kentaur (Erkel László) által tervezett díszleteit gyártottuk. Ez az előadás volt az áttörés, mert addig többen úgy vélték, hogy Szeged „messze van”! A Madách színházi bemutatkozásunk azonban olyan sikeres lett, hogy ettől kezdve,

az eltelt évek alatt szinte minden budapesti színház számára készítettünk már díszleteket.

Cégünk 80%-ban díszletgyártással foglalkozik. Mivel a színházi munkavégzés eléggé hullámzó, a maradék 20% kapacitásunkban – más megrendelők számára – belső terek kialakításával, a szükséges berendezések gyártásával foglalkozunk. Jelenleg közel 50 fő dolgozik nálunk. Ezzel a létszámmal tudjuk biztosítani, hogy amikor nagy a terhelés – hirtelen sok díszletet kell gyártani –, rövid idő alatt el tudjuk végezni a feladatunkat. A dolgozók folyamatos munkával való ellátásához egyéb tevékenységek végzése is szükséges.

Időközben megvásároltam a Tápéi Háziipari

Szövetkezetet, ami székgyártó üzem volt, és azt a szintén székgyártó Bútoripari Kft.-t, amelyben annak idején elkezdtem dolgozni. Ezeknek a cégeknek a gépsorait és a gyártás kultúráját megőrizve gyártunk székeket, akár raktarra is. Ezzel a tevékenységgel tesszük egyenletessé a munkavégzésünket. Így nem vagyunk kiszolgáltatva a díszletgyártói megrendelések ingadozásának. Ennek további előnye, hogy megmarad az a speciális szakembergárda, akik olyan különös dolgokat is el tudnak készíteni, amelyeket a díszlettervezők megálmodnak.

A díszletkészítéssel párhuzamosan készítünk a színpadképekbe egyedi bútorokat is. A díszlettervekben sokszor olyan korabeli bútorok szerepelnek, amelyeket már nem lehet beszerezni, illetőleg nem kaphatók a kereskedelemben. Ilyenkor nekünk kell legyártani az egyedi darabokat. Ehhez a tevékenységhez jó szakemberekre van szükségünk. Eleinte, amikor csak faszerkezeteket gyártottunk, ez a munka nem okozott nehézséget számomra. Ahogy haladtunk a komplett díszletgyártás felé, nekem is folyamatosan tanulnom kellett, bővíteni a tudásomat más anyagok vonatkozásában is. Elkezdtünk gyártani acél- és alumíniumszerkezeteket, ehhez megfelelő szaktudást és szakembereket kellett szereznem. Az ezekhez kapcsolódó elektromos és vezérléstechnikai munkákra is fel kellett készítenünk a cégünket. Így haladtunk a korral, ezért folyamatosan növeltük a létszámot, és vásároltunk egyre újabb gyártóberendezéseket. Így jutottunk el odáig, hogy egy-egy előadás díszletének minden részét – tehát nem csak a faipari részeket – el tudjuk készíteni. Ma már színpadi berendezéseket is képesek va-

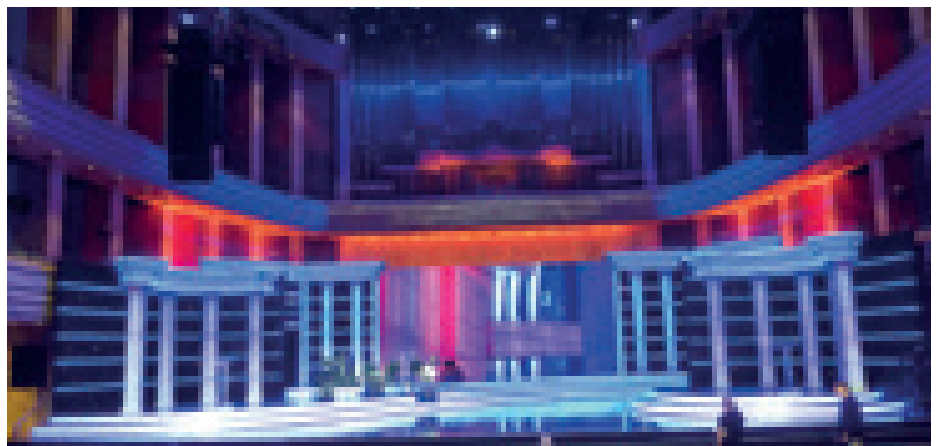
► Benyovszky 2008. Szegedi Szabadtéri Játékok. Díslettervező: Tóth Kázmér

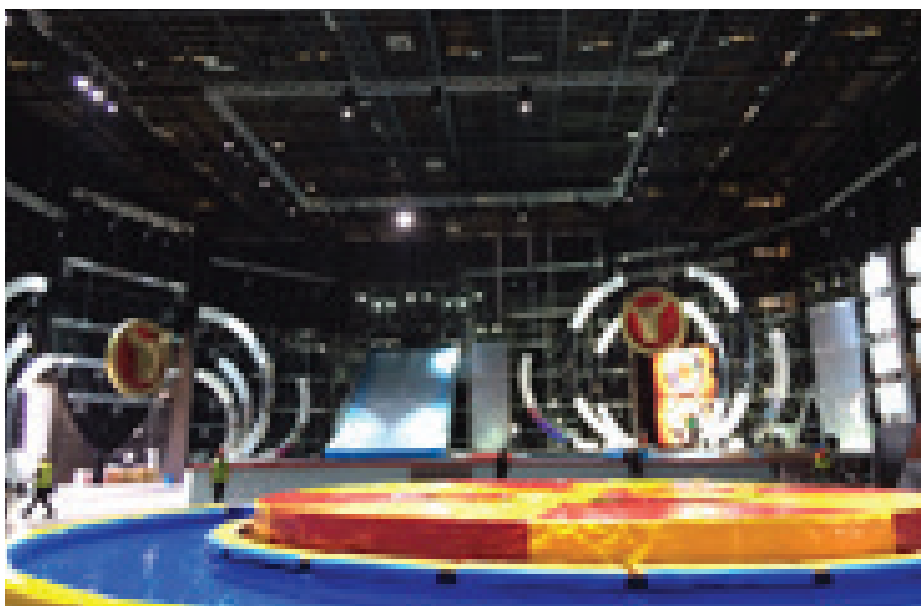
► Vámpírok Bálja 2009. Bécs, 2010. Szentpétervár. Díslettervező: Kentaur

gyunk gyártani, például forgószínpadot, vagy bármilyen mozgásra képes szerkezetet. Egy-egy komplett díszlet kivitelezéséhez nem foglalkoztatunk alvállalkozókat.

Az elmúlt évek során elkészített díszletek száma megközelíti a négyszázat. Nagyon sok díslettervezővel működünk együtt sikeresen. Idősebb vagy fiatal, különböző stílusú tervezőkkel, fantasztikus emberekkel, és mindenkitől tanultam egy kicsit. Úgy alakult, hogy eleinte kisebb, később pedig egyre nagyobb dolgok tervezésére is felkértek. Menet közben tanultam bele a tervezői és a szcenikusi szakmába, így ma már olyan munkákat is elvállalunk, ahol a díszletek szcenírozása is a feladatunk.

► Prima Primissima 2011. Docler MŰPA. Díslettervező: Kentaur

► Játék határok nélkül 2014. Origo Filmstudio. Díslettervező: Yves Sarda

Folyamatosan fejlesztjük tovább a cégünket. Megpróbálunk új anyagokat felhasználni, és az ezekhez szükséges új technológiákat elsajátítani. Két évvel ezelőtt vásároltunk egy lézerberendezést, egy CNC felsőmarógépet és egy leszívógépet. Ezeket a gépeket nagyon jól sikerül hasznosítanunk a gyártások során. Természetesen ilyenkor ezeken a gépeken dolgozó újabb munkatársakkal bővült a létszám. A CNC-gépünk 3D-ben is képes dolgozni, a lézergépünk síkban tud vágni, és ezek közös használatával nagyon érdekes formátumú sablonokat tudunk készíteni, amit a leszívóberendezéssel hasznosítunk. Így próbáltunk meg különlegességeket produkálni. Mindezek mellett megtartottuk azt a legfontosabb dolgot, hogy a régi szaktudás használatával hagyományos díszleteket is tudjunk készíteni.

A színházi műszaki szakmák nagyon súlyos utánpótláshiánnyal küzdenek. Nagyon fontos, →

→ hogy a festők, szobrászok, asztalosok, lakatosok, kárpitosok önmagukban jó szakemberek legyenek, de csak akkor tudnak jó díszletkivitelezővé válni, ha a színházi díszletkészítés speciális „csinját-bínját” el tudják sajátítani. Ezt a tudást iskolában nem lehet megtanulni, csak azoknál a cégeknél, ahol díszletkivitelezés folyik. Sajnos kihalófélben lévőknek érzem ezt a szakterületet, ha nem tudunk fiatalokat bevonni, akkor nagyon el fog öregedni ez a szakma. Valamelyik része vagy valamilyen tudás hiányozni fog. Arra törekszem, és erre vagyok a legbüszkébb, hogy azok a kollégák, akik nálunk dolgoznak – az időstől a fiatalig, teljesen vegyes életkorúak –, nagyon tehetségesek, az idősebbek tanítják a fiatalokat. Bár a fiataloktól is rengeteget lehet tanulni. Így vagyunk képesek olyan dolgokat megalkotni, amelyekre mindannyian büszkék lehetünk.

Ma már külföldre is készítünk díszleteket, rendszeresen jelen vagyunk Szentpéterváron, Bécsben. Készítettünk díszletet már New Yorkba, Bergenbe, Párizsba is. A színházak általában a nagyobb díszletek kivitelezésére közbeszerzést, a kisebbekre árversenyt hirdetnek, ilyenkor megpályázunk egy-egy feladatot, és nagyon sokszor a kedvezőbb ajánlaton kívül az is szempont a nyertes kiválasztásában, hogy az előző munkánkkal mennyire voltak elégedettek. Külön örömmel tölt el az, hogy rendszeresen visszahívnak oda, ahova már készítettünk díszleteket. A kivitelezés során a tervezők tartják a kapcsolatot a gyártással, és a gyártás során többször, a különböző fázisokban, ellenőrzik az elkészített részeket. A kész díszleteket a műhelyünkben összeállítjuk, eljön megnézni a produkció tervezője, amennyiben elfogadja, akkor a színház vagy mi elszállítjuk az előadás helyszínére. Részt veszünk a helyszíni szerelésben, és amennyiben szükséges, a színpadon még korrigáljuk a díszleteinket. A külföldi produkcióknál is eljönnek a megrendelők átvenni a díszletet, a színpadra állításhoz kiutazunk, éppen úgy, mint a hazai színházaknál.

Nagyon fontos dolog, hogy, ha mi olyat tudunk adni egy színháznak vagy egy tervezőnek, ami az ő művészi lehetőségeit szélesíti, akkor feltételezzük, hogy velünk szívesen fog dolgozni. Esetleg a tervező beépíti a munkásságába az általunk felkínált technikai lehetőséget.

Az üzemünk területe majdnem kéthektáros, ami magába foglalja a közel 3000 négyzetméteres szerelőcsarnokunkat, Szeged város Tápé városrészének leghátsó területén. Ezen a külső területen nem zavarunk senkit. Ez a hatalmas terület szükséges a tevékenységünk végzéséhez, mert az új, illetve a már „lejátszott” díszletek tárolásának nagy a helyigénye. A bemutató után – igény szerint – követjük az általunk gyártott díszletek sorsát. Ha újra műsorra kerül egy-egy produkció, akkor szükség szerint felújítjuk, fel-

► *Hollywood Diva 2014. Szentpétervár. Díszlettervező: Kentaur*

frissítjük a díszletet. Ha egy produkció végleg lekerül a műsorról, és a színház kéri, akkor a díszletet visszaszállítjuk a telephelyünkre. Amit ezekből a díszletelemből fel tudunk használni, azt az adott színház következő díszleteibe hasznosítjuk. Amit pedig nem lehet már hasznosítani – egyes elemek veszélyes hulladéknak számíthatnak –, megfelelő telepre elszállítatjuk, illetve a fémhulladékot értékesítjük. Ez általában veszteséges tevékenység, viszont a jó együttműködés a színházakkal fontosabb a veszteségnél.

Talán az eddigiekből is kiderült, hogy nagyon szeretem a szakmát, fantasztikus tevékenységnek tartom a munkánkat, élvezem a változatosságát, a kihívásokat. Nagyon tisztetem a kollégáimat, továbbá mindazokat, akik részt vesznek a színházi „csoda” megteremtésében, egy-egy előadás létrehozásában. Azt gondolom, hogy ez a szakma kitermelt jó pár kiemel-

kedő szakembert, akik egy élet munkásságát áldozták a színházaknak. Vallom, hogy ezek a szakemberek a szakmában és a hétköznapi életben nincsenek eléggé megbecsülve, ezért adományozni kell nekik egy olyan díjat, amellyel „felkiáltójel” került az életükbe. Jó, ha mindenki tudja, hogy milyen kiváló szakemberek. Így lehet ennek a szakmának példaképeket állítani. Ha ezeket a példaképeket megnevezzük, kitüntetjük, az évek során feltöltődik egy lista, akkor dicsőség lesz másoknak is oda bekerülni. A SzínházTechnikai Szövetség ülésén ezért vettem fel, hogy az újonnan alapított Tolnay Páldi életműdíj legyen. A Tolnay Páldi-plakettjét Sztancsik János képzőművész kollégám készítette. A plakett mellé 1000 eurós díjat ajánlottam fel, a fenti cél elérésének érdekében.

*Feljegyezte:
KÁRPÁTI IMRE*

Magyar Teátrum díj 2014

2014. december 21-én immár ötödik alkalommal gyűltek össze a Magyar Teátrumi Társaság tag-színházainak képviselői Békéscsabán, a Jókai Színházban, hogy látványos gálaműsorral és díjátadóval ünnepeljék meg a színházi háttérszakmákat. Ezen az estén a függöny mögött szolgálatot teljesítőknak adóznak tisztelettel, odafigyeléssel. A legkiválóbbak kapnak díjat, azok, akik nélkül sohasem valósulhatna meg az előadások végén érzett katarzis, a tapssal megköszönt színházi csoda.

Fekete Péter, a Békéscsabai Jókai Színház igazgatója, a gála rendezője, a Vidéki Színházak Igazgatói Egyesületének elnöke ünnepi beszédében elmondta: Magyarországon csaknem ötven színházban több mint ezer ember dolgozik a függönyök mögött, és szolgálja ki a rivaldafényben állókat.

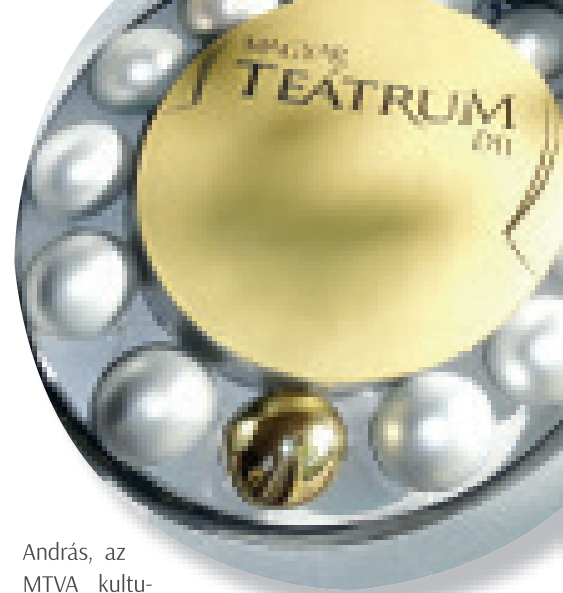
A Magyar Teátrumi Társaság 2010-ben alapította meg a **Magyar Teátrum díjat**, amely a színházi háttérszakmák megbecsülésének kifejezésére hivatott. Az alapítók célja a színházi háttér- és kiszolgálószakmák, valamint az azokat kiemelkedően magas szinten művelő szakemberek erkölcsi és anyagi elismerése. Magyar Teátrum díjra jelöléshez két állami díjjal elismert színművésznek és a Magyar Teátrumi Társaság egyik színházigazgatójának együttes javaslata szükséges, majd egy zsűri választ a jelöltek közül. Az aranyozott csapágygolyót formáló díjjal ezreureós (mintegy 300 ezer forintos) pénzjutalom jár. Az elmúlt négy évben például a fodrász, ügyelő, maszkmester, kalapos, színpadmester, kellékes vagy öltöztető szakma képviselői részesültek az elismerésben.

A színházi háttérszakmákban dolgozók közül öten kapták meg idén a Magyar Teátrum díjat,

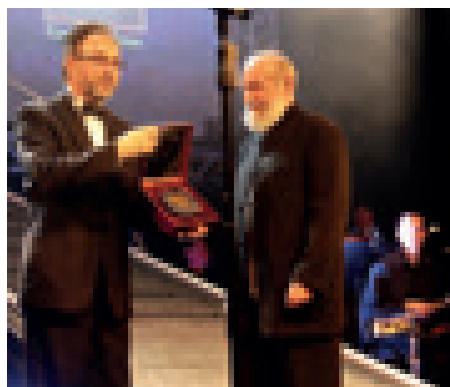
akik nemcsak szakmailag, hanem színházzseregetükben, munkájuk iránti alázatukban is példamutató képviselői hivatásuknak. Nemzetiségi különdíjat pedig egy szakember vehetett át.

Az idén **Gnandt János**, a Békéscsabai Jókai Színház festőtárgyvezetője, **Gulyás Szabó Gábor**, a József Attila Színház hangtárgyvezetője, **Horváth Ilona**, a kecskeméti Katona József Színház gazdasági vezetője, **Imre József**, a budapesti Játékszín színpadmestere, **Kiss István**, a Csiky Gergely Színház kelléktár-bútortár vezetője nyerte el a díjat. A nemzetiségi különdíjat pedig **Werner József**, a Cinka Panna Cigányszínház szcenikusa, díszlet- és látványtervezője kapta.

Díjátadóként több színházigazgatót, neves színházi és közéleti személyiséget köszönhetünk a színpadon: Szarvas Péter, Békéscsaba megyei jogú város polgármestere, Babák Mihály, Szarvas város polgármestere. Hausenblasz Dóra, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kulturáért felelős főosztályvezetője, dr. Juhász Tünde, Csongrád megyei kormány megbízott, Doncsev

András, az MTVA kulturális főszerkesztőségének vezetője, dr. Ráksi Katalin, a Színházi Dolgozók Szakszervezetének ügyvezetője, Szabó László, a Magyar Teátrumi Társaság főtítkára, Mihályi Gábor, a Táncművészeti Szövetség elnöke, Cseke Péter, a Kecskeméti Katona József Színház igazgatója, Gergely László, a Nemzetiségi Színházi Szövetség elnöke, Fekete Péter, a békéscsabai Jókai Színház igazgatója, a Vidéki Színházak Igazgatói Egyesületének elnöke, Seregi Zoltán rendező, a Békéscsabai Jókai Színház igazgatóhelyettese, Fodor Zsóka színművész, valamint az est díszvendége Király Levente, a Nemzet Színésze címmel kitüntetett Kossuth- és Jászai-díjas színművész, Erdemes Művész.

► Fekete Péter igazgató és Gnandt János festőtárgyvezető

► Schmidt János átveszi a Tolnay-díjat

FOTÓK: A-TEAM/MAGY KÁRÉSZ

► Gnandt János, Werner József, Schmidt János, Kiss István, Horváth Ilona, Imre József és Gulyás Szabó Gábor

A díjátadók között a díj támogatói is helyet kaptak: Rábay Péter, a Luminis Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. vezérigazgatója, Barna János, a Színpad- és Emelőgéptechnika Gyártó és Szolgáltató Kft. ügyvezető igazgatója, Balogh Géza, az INTERTON Kft. ügyvezetője, Böröcz Gábor, a Lysis Project Kft. vezérigazgatója, Jerzsa Attila, a Pelyhe és Társa Kft. képviselője, Szebeni Krisztina, a Jelmez Art Kft. munkatársa.

A díjak átadásának fényét ünnepi gálaest emelte, amelyen a békéscsabai színház és a Magyar Teátrumi Társaság tagszínházainak művészei lépnek fel a színházi élet jeles képviselői és a nézők előtt.

Valamennyi díjazottnak gratulálunk, további munkájukhoz sok sikert és jó egészséget kívánunk!

A SZERKESZTŐSÉG

GRATULÁLUNK

Tolnay Pál-életműdíj 2014

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség 2005. március 9-én tartott közgyűlése határozott a Tolnay Pál emlékére alapítandó díjról. A díj megalapítása éveken keresztül húzódott, végül idén megszületett az életműdíj, és a Magyar Teátrum díjjal egy időben átadásra került a Békéscsabai Jókai Színház díjátadó gáláján.

Diplomamunkájának témája az Operaház vízhidraulikus színpadgépezete, konzulense Tolnay Pál.

1967-től a Fővárosi Tanács tizenhét színházát összefogó Színházi Műszaki Iroda igazgatójaként dolgozott. Az iroda a Madách Színházban működött, az „albérletért” négy évig a Madách Színház főmérnöki tisztjét is ellátta. Közben mérlegképes könyvelői oklevelet szerez a Közgazdasági Egyetemen, és megkezdte mérnök-közgazdász tanulmányait.

Több fővárosi színház rekonstrukcióját irányította ez idő alatt, pl. Radnóti Színház, Báb-színház, a jelenlegi Kolibri Színház, Újszínház,

Operettszínház stb. 1972-ben a Színházak Műszaki Irodáját összevonták a Fővárosi Tanács Művelődési Főosztály Műszaki Irodájával, ahol mint igazgatóhelyettes dolgozott.

1986–1987 között – Szabó Ervin igazgató hívására – a József Attila Színház főmérnöke, ő vezényli le az intézmény rekonstrukcióját.

1987 novemberétől – a József Attila Színház rekonstrukciójának befejezése után – tanácsi biztostként a Pestlőrincen épülő Színházak Központi Műtermének építkezését fejezte be, majd igazgatóként dolgozott, és innen ment nyugdíjba 42 évi munkaviszony után, 1993. július 23-án. Még két éven keresztül tanácsadóként

Idén került először kiosztásra a Magyar SzínházTechnikai Szövetség által alapított, a hazai színháztechnika nagy alakjáról, az első magyar színháztechnikai mérnökről elnevezett **Tolnay Pál-életműdíj** is. Az évente egyszer kiadható díj a magyarországi színházi élet területén dolgozó, meghatározó és kiemelkedő tevékenységet folytató műszaki személyiségek munkásságának elismerésére hivatott. Az életműdíjjal olyan több évtizedes műszaki tevékenységet ismernek el, amely segített abban, hogy a technikai haladás bekerüljön a színházak világába. Ezzel a kitüntetéssel is ezereurós pénzjutalom jár.

A díjat a szövetség elnöksége döntése alapján **Schmidt János** szcenikus, színpadtechnikai szakértő, okleveles gépészmérnök és igazságügyi szakértő kapta, melyet Szűcsboros János, a Magyar SzínházTechnikai Szövetség elnöke, Fazekas Tamás, a Zaj Rendszerház Kft. ügyvezetője, valamint Tóth Kázmér, a díszletgyártással is foglalkozó szegedi Scabello Ipari és Szolgáltató Bt. ügyvezetője adott át.

Schmidt János életútja¹

Schmidt János, a „Tanár úr” Zalaegerszegen, 1933. július 23-án született. A gimnáziumi érettségit megszerezve 1951-ben a Csepel Vas és Fémművek Öntöde gyárában segéd munkásként kezdett dolgozni. Munka mellett 1957-ben elvégezte a Gépipari Technikumot, majd 1959-ben a két-éves felsőfokú energetikusképzőn kap oklevelet.

Gépészeti és hidraulikai ismeretei alapján 1964-ben pályázat útján elnyeri az Állami Operaház főmérnöki állását. Hozzáfog a hidraulikus mozgatású színpadgépezet felújításához. Megkezdte tanulmányait a BME Gépészmérnöki Kar épületgépész ágazaton, 1966-ban diplomázik.

¹ Schmidt János életútját részletesen A „Tanár Úr” 80 éves c. cikk ismerteti. SZÍNPAD 2013. 3. sz. 32–33 old.

Tolnay Pál (1891–1985)²

Tolnay Pál gépész- és közgazdasági mérnök, színháztechnikus, a Magyar Állami Operaház első mérnöke, a magyar színháztechnikai élet kiemelkedő személyisége volt.

Gyulafehérváron, 1891. december 28-án született. Budapesten érettségizett, majd a Műegyetemen szerzett gépészmérnöki diplomát 1913-ban. 11 éven keresztül tanított tanársegédként az egyik tanszéken. Az első világháborúban négy évig katona volt, többszörösen kitüntetett frontharcos a román, szerb, majd az olasz fronton, Isonzónál. A háború után 1921-re megszerezte a közgazdasági mérnöki diplomát is. 1924-től a Wörner és Tsa. Gépgyár főmérnöke.

35 éves korában, 1926-ban került kapcsolatba a színházzal. Pályázat útján 39 aspiráns közül nyerte el az Állami Színházak műszaki főfelügyelője beosztást. Az Operaház és vele közös gazdasági egységként működő Nemzeti Színház legmagasabb rangú, egyetlen diplomás műszaki embere volt. Feladata az állami tulajdonos képviselete és érdekeinek érvényesítése volt. A Nemzeti Színház főrendezője, Hevesi Sándor azonnal kiküldte a drezdai Staatsoperbe a magyarnál jóval fejlettebb színpadtechnikát megtanulni, színházi tapasztalatot szerezni.

Hazatérve munkahelye az Állami Operaház lett, ahol 22 évig dolgozott a magyar opera- és színháztörténet legnagyobbjaival: Oláh Gusztávval, Nádasdy Kálmánnal, Márkus Lászlóval, Hevesi Sándorral. Részt vett mindkét színház valamennyi bemutatójának előkészítésében, bábáskodott az első szegedi, tatai és más szabadtéri előadásoknál. Mindig újító szelleme szinte kereste a lehetőséget, hogy valamit kitalálhasson, számos eredeti színpadtechnikai megoldás fűződik nevéhez: érdekességként az operaházi szobájában szólalt meg először – kísérletképpen – egy hangszóró az ügyelői hívással. 1934-ben ő gondolta végig az első „igazi” Operabál szervezését és technikáját. Budapest ostroma idején neki volt köszönhető, hogy az Operaház pincéjébe húzódott több száz művésznek mindig legyen világítása és ivóvíze.

Életének második világháborúja után azonnal biztosította, hogy a kisebb károkat szenvedett Operaházban már 1945 márciusában előadást lehessen tartani, és nagy erővel dolgozott azon, hogy a súlyosan sérült Nemzeti Színház is mielőbb kinyithassa kapuját. Bár munkáját kitüntetésekkel is elismerték, de 1948-ban, a Rákosi-idők embertelen világában, 57 éves korában hirtelen nyugdíjazták, eltávolították szeretett munkahelyéről.

A megaláztatás sem tudta megtörni, életkedve és színházszeretete változatlan maradt. 1948-tól az akkor alakuló állami tervezőintézeteknél talált munkát (Középülettervező Iroda, ÁÉTI) gépészeti osztályvezetőként. Igazi helyét a Középülettervező Vállalatnál találta meg, ahol 60 éves korában, 1951-ben meg-

szervezte a Színháztechnikai Szakosztályt, amelyet 16 éven át, egészen 1967-ig vezetett. Magas kora ellenére hihetetlen szellemi és fizikai frissességgel rendelkezett. Elsősorban fiatalokkal vette magát körül, hiszen a szorosra vett színháztechnikai tervezés új, korábban nem létezett ágazat volt. Ő volt az első – az építészekkel együtt dolgozó – színházi konzulens. Végül 76 éves korában ment végleg nyugdíjba, ekkor már tanítványainak tudta átadni a szakosztályt. Nevéhez fűződik 14 hivatásos színház újjáépítése és 79 egyéb művelődési létesítmény tervezése. 1951-től 1970-ig a BME Építészeti Karán meghívott előadóként oktatott színháztechnikát. Nyugdíjba vonulása után még 92 éves koráig –különböző vállalatoknál – szaktanácsadóként tevékenykedett, és az Országos Műszaki Könyvtárnak dolgozott szakfordítóként.

Külön fejezetet jelent oktatói munkája. Már 1930–1948 között előadott az Országos Színművészeti Akadémián és az állami mozdulalművész-tanárképzőn, tanított a Színművészeti Akadémián, később az Iparművészeti Főiskolán, a Műszaki Egyetemen, és még több más helyen. Sok-sok fiatalban ültette el a színház és a színpad varázslatos műszaki világának szeretetét.

Hosszú, termékeny élete során – két egyetemen is – arany-, gyémánt-, vas-, majd rubindiplomát kapott. Azután 1985. június 2-án az első színházi mérnök, a mester, mindnyájunk Pali bácsija 94 éves korában meghalt. Idén, 2015. június 2-án lesz halálának 30. évfordulója.

A most alapított, róla elnevezett díj méltó elégtételt jelentene számára.

▶ Portré az Opera arcképfolyósján

2 Bővebben Borsa Miklós: Tolnay Pál emlékére és Szabó-Jilek Iván: A kis nagy ember SZÍNPAD 2005. 2. sz. 33–34. old.

▶ A 90 éves Tolnay Pál

FOTÓK: SZJI ARCHIVUM

tevékenykedett a Műteremnél, majd 1995-től, nyugdíjasként két évig volt a Budapesti Kamaraszínház főmérnöke.

1969-ben a Művelődésügyi Minisztérium felkérésére – az Ölveczky Miklós és Óvári Győző által megkezdett munkát folytatva – létrehozta a Színház- és Filmművészeti Egyetemen a Felsőfokú Színházi Műszaki Vezetőképzőt. A színházi műszaki középvezetők és műszaki vezetők szakmai képzésének megszervezése, a tananyag összeállítása és az oktatók kiválasztása sikeresen megtörtént. Később az oktatást érettségéhez kötött felsőfokú képzésé nyilvánították. A Felsőfokú Színházi Műszaki Vezetőképző ma is sikeresen működik, Schmidt János egészen 2007-ig, 38 évig volt a vezetője.

1972-ben kidolgozta és megszervezte, az OKJ-ben szereplő színházi díszítő-, zsinóros és alsógépkezelő-, hangosító- és világosítótanfolyamok tematikáját, és ezekhez jegyzeteket írt.

1954-ben még Csepelen került első ízben kapcsolatba a munkavédelemmel, később a Művész Szakszervezet mellett működő Mérnök Műszaki Tanácsba és a Munkavédelmi Bizottságába került, ahol eleinte tag, később mint a bizottság elnöke dolgozott. Részt vett az 1972-es évben kiadott MÜBEO (Művészeti Balesetelhárító és Egészségvédő Óvórendszabály) szövegének megszerkesztésében. 1990-ig rendszeresen részt vett a Művész Szakszervezet által szervezett munkavédelmi továbbképzéseken, első időben mint hallgató, később mint előadó.

A minisztérium megbízására harmadmagával kidolgozta a 35/1997./XII.05./ MKM. számú Színházművészeti Biztonsági Szabályzatot (SzBSz) a 93-as munkavédelmi törvény alapján, és a MÜBEO figyelembevételével. A Színművészeti Egyetemen közel 17 évig tanított tűz- és munkavédelmet. Munkavédelmi oktatást végez színházakban, művelődési intézményeknél.

Az 1968-ban megalakult OPAKFI Színháztechnikai Szakosztályának egyik alapító tagja, majd 12 éven keresztül elnöke. A Magyar Színháztechnikai Szövetség örökös tiszteletbeli elnöke.

1969-től színháztechnikai, 1970-től igazságügyi szakértőként is dolgozik színházi, cirkuszi és vidámparki területen. 2012-ben az igazságügy területén végzett 42 éves munkája után megkapta az „ÖRÖKÖS TAGSÁG” oklevelet.

2006. márciusától a Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara tagja. A kamarától kapott szakértői engedélye a daruk, emelőberendezések, emelőszerkezetek és a munkabiztonság területére érvényes. A fővárosi és a vidéki színházak többségénél a színpadtechnikai rendszerek biztonságtechnikai ellenőrzését a mai napig végzi.

Köszöntjük az első Tolnay Pál-életműdíjast, és jó egészséget kívánunk!

SZERKESZTŐSÉG

ÉVFORDULÓ

50 éve robbantották fel

a Nemzeti Színház otthonát
a Blaha Lujza téren

A Népszínház épülete majd kilenc évtizeden át szolgálta a magyar színházt, 1908-tól a Nemzeti Színház bérelte ki, itt játszottak 1964-ig. Ekkor az épületet városrendezési okokból lebontották (az alapjait állítólag meggyengítette a metróépítés), utolsó falszakaszait 1965. április 23-án robbantották fel.

A Népszínház

Száznegyven éve, 1875. október 15-én nyitotta meg kapuit a budapesti Népszínház, amelynek épülete 1908 és 1964 között a Nemzeti Színháznak adott otthont. Az épület megtervezését a nagynevű bécsi Fellner és Helmer cégre bízták. Noha ez az épület is neoklasszikus stílusban épült, szépségében meg sem közelítette az Ybl által tervezett Operaházat. A színház magán-színháznak készült. A patkó alakú, háromemeletes, páholyos nézőtérén 1407 ülő-, 475 állóhely és 50 páholy volt. A korban a legmodernebbek közé számító színházat 392 gázláng és 140 „lángzó” csillár világította meg. Az 1875. október 15-i ünnepélyes avatást személyes jelenlé-

1 Tolnay Pál: Budapest legjelentősebb színházai. Kézirat.

tével tüntette ki Ferenc József király és Rudolf trónörökös is. A színház vezetőjévé Rákosi Jenőt nevezték ki, aki a virágkorukat élő népszínművek és a már megjelenőben levő operettek bemutatását szorgalmazta hatalmas sikerrel. Itt játszott „a nemzet csalóánya”, Blaha Lujza, akinek népszerűsége minden képzeletet felülmúlt. A színház előtti teret 1920-ban róla nevezték el.

Később a színház üzemi területeinek bővítésére a Csokonai utcában Ybl tervezett egy műhely- és raktárházat, amelyet a körút alatt járható folyosó kötött össze a Népszínház épületével.

Beköltözik a Nemzeti Színház

A Nemzeti Színház – a Múzeum körüli régi épületének bezárása miatt – 1908-ban költözött át a Népszínház épületébe. Az átköltözéssel együtt

más korszerű berendezéssel együtt. Így a színpadi feladatokat könnyen megoldották, annak ellenére, hogy a hátsó színpad mérete még a díszlettárolásra sem volt elegendő.

Háborús károk

A színház épülete Budapest 1944–45. téli ostroma alatt igen súlyos károkat szenvedett. Két repülőbomba érte a nézőteret, amely mennyezetének egy része leszakadt, a másik bomba az ülések alatt robbant, és az ülések nagy részét és a padozatot szétrombolta. Csodálatos módon a színpad alig szenvedett kárt. Az újjáépítés azonnal megkezdődött, és a romeltakarításon a színház minden tagja, művészek – Gobbi Hildával és Major Tamással az élen – és műszaki dolgozók egyaránt részt vettek. A helyreállítást Tolnay Pál, az állami színházak műszaki főnöke

a Népszínház színpadát átalakítással korszerűsítették.¹ Az addigi néhány kis süllyesztő helyett hidraulikus alsógépezetet kapott, mely két, egyenként 1,90×9,50 m méretű utcára szorított. A korábbi kézi személysüllyesztők hidraulikus emelésre lettek átalakítva. A vasfüggönyt is víznyomás működtette, de a felsógépezetet kézhúzó alkották. A színpad berendezését a későbbi években többször korszerűsítették. 1928-ban 12 m átmérőjű forgószínpadot kapott. 1935-ben pedig nagyszabású átépítéseket végeztek. Ekkor a színpadvilágítást teljesen megújították, új tekerchszorizont-berendezést kapott 6 különböző horizontfelület számára kónuszokkal. Újítás volt, hogy a horizontfüggönyt a színpad elején vízszintes kötélhárcsán át megforgatták és hátravezették. A különböző horizontokat a színpad hátsó fala mellett tárolták, így azok nem vettek el értékes helyeket a színpad elején. Új világítási hidat és tornyokat kapott, új díszletvetítőt helyeztek üzembe sok

vezette. Az újjáépítés lelkes tempójában a színház 1945. szeptember 1-jén megnyitható volt, a nézőtér belsejében a sérülésekből már semmi sem volt látható.

A későbbiekben – a ki nem javított – kisebb-nagyobb háborús sérülések az épület állapotában sok gondot okoztak. „1948. VI. 16.-án Cseresznyés kert című darab első szünete előtt pár perccel a színház főbejárata előtt egy 5 kg súlyú működarab a párkányról leesett” – írja az

épület műszaki felügyelője, aki már akkor bal-
 esetveszélyesnek minősíti az épületet a színház
 igazgatóságának, ami nemcsak azt igazolja,
 hogy '45 után következetesen nem restaurálták
 az épületet, hanem azt is, hogy már '48-ban is
 kimondták: „A teljes renoválás feltétlenül szük-
 séges, nehogy az épület állaga komolyabb sérü-
 lést szenvedjen, amely csak tetemesen nagyobb
 költségekkel javítható.” A sérülések részletezé-
 se is érdekes: „A Színház Rákóczi úti oldalán a
 lemezből készült párkányzat lóg. A Blaha Lujza
 téri oldala nagyrészt hiányzik, ami pedig meg
 van az szintén a levegőben lóg, s az ostrom
 behatásai miatt lukacsos. Rajta a csapadékvíz
 beszívárog és ez okozza a műköpárkány levá-
 lását. A közvetlen bejáratok felett elhelyezett
 és meglazult párkányrészeket eltávolítottam,
 amellyel újabb foghíjakat okoztunk az amúgy

Később is csak a minimális javításokat végez-
 ték el, így a helyzet 15 évvel később sem javult:
 „Alig néhány évvel ezelőtt erősítették meg a te-
 tőszerkezetet és a nézőtéri mennyezetet, s már
 ismét nagyon sok és költséges javításra lenne
 szükség – írja az 1964. február 14-ei számában
 a Népszabadság, a Nemzeti állapotával is indo-
 kolva a bontást: A színházi épület elavult, már
 évtizedek óta nem tudja biztosítani a korszerű
 színháztársulat feltételeit.”

Politikai döntés?

A Politikai Bizottságnak tett 1963-as szigorúan
 bizalmas javaslat egyébként a felújítás első lé-
 lépésének a 220-as áramra való átállást írja, mert
 még az sincs bekötve. „A színpadi alsó gépezet
 csak korlátozottan használható, az erkély szer-
 kezetek, közönségszolgálati helyiségek felújí-

FOTÓ: FORTEPAN

FOTÓ: SZJI ARCHÍVUM

is elég tarka épületnek. A tetőzetnél meglazul-
 takat házilag eltávolítani nem tudjuk. A főbe-
 járat felett a szobrokat védő drótháló teljesen
 elrozsdásodott és leszakadással fenyeget. A ma
 már műemlék számba menő Nemzeti Színház
 épületének külső frontja egyáltalán nem a hi-
 vatásának megfelelő képet mutatja. A további
 esetleges szerencsétlenségek elkerülése végett
 kérem tisztelt Igazgatóság szíves intézkedését
 a Színház külső részének tatarozására.”

tásra szorulnak” – sorolják még. A javaslat az
 új színház építésére egyébként így szól: „A re-
 konstrukcióval együtt a jelenlegi épület felújí-
 tásának becsült összege 120 millió, ugyanakkor
 az épület adottsága miatt csak a századforduló
 technikai színvonalát lehetne elérni. Javasoljuk
 inkább az új Nemzeti Színház megépítését a
 XIV. ker. Dózsa György úton.”

Budapest közlekedési igényei a 60-as évek
 elején szükségessé tették az 50-es években
 abbamaradt metróépítés folytatását. Az épí-
 tők 1960-ban értek a Rókus Kórház alá, ahová
 mélyállomást terveztek. A nehéz talajviszonyok
 miatt azonban módosítani kellett a terveket.
 A mélyállomást ezért a Rákóczi út és a Nagy-
 körút sarkára helyezték át. A Színház épülete
 útjában állt a városrendezési tervek megvalósí-
 tásának. A Rákóczi út és a Nagykörút keresz-
 tetződésénél aluljárót építettek. Részben ennek,
 részben a metró itteni állomásának megépí-
 tése tette szükségessé az épület eltávolítását.

A Nemzeti Színház a metró építése miatt hat
 évig nem is üzemeltethető volt.

Kétségtelen az is, hogy az előadások végén
 a tapsot elsősorban a műszaki személyzet ér-
 demelte volna meg, mert minden alkalommal
 csodát műveltek az elavult berendezések mű-
 ködtetésével. Számos gépezet a múlt század
 óta használatban volt. Új berendezés beszerzé-
 se nem látszott célravezetőnek, mert az épület
 beosztása, a rendelkezésre álló hely nem tette
 volna lehetővé a korszerű színházi technika be-
 építését.

1964. február 13-án jelentették be a televízió-
 ban, hogy a metróépítés miatt lebontják a Nem-
 zeti Színház épületét.

A Nemzeti Színház társulata költözik

A hivatalos búcsú lassan, de zokszó nélkül zaj-
 lott: 1964. június 28-án tartották meg az utolsó
 előadást, a *Lear királyt* a Blaha Lujza téri épü-
 letben. Október 2-án átköltöztették a társulatot
 a Nagymező u. 22-be, hogy a mai Thália Színház
 helyén kezdjék meg az évadot *Az ember tragé-
 diájával*. (Itt még két évig játszottak, majd a
 Magyar Színház átalakított épületébe, a Heve-
 si Sándor térre költöztek tovább egy hosszúra
 nyúlt átmeneti időre.)

1965. január 15-én kezdték el a színházépület
 bontását, március 15-én felrobbantották a szín-
 ház pincéjét és tartófalait, április 23-án a
 színház maradványai is leomlottak, ekkor
 zajlott az utolsó robbantás.

A Népszínház helyén ma két méter magas em-
 lékkő áll, felirata a következő: *Itt állott az 1875-
 ben megnyitott Népszínház, amely 1908-tól
 1964-ig a Nemzeti Színház hajléka volt, itt mű-
 ködtek a korszak legjelentősebb művészei közül
 Hevesi Sándor, Blaha Lujza, Ujházi Ede, Jászai
 Mari, Márkus Emília, Pethes Imre, Ödly Árpád és
 Bajor Gizi, színművészetünk büszkeségei.*

-SZJI-

A színházi balesetekről

Sajnálatos módon az elmúlt hónapokban több színházban is baleset történt, ezek egyike halálos kimenetelű volt. A vizsgálatok folynak, nyilatkozni – érthető módon – senki sem akar. Az okokat keresve írta meg cikkét B.I. a hvg.hu portálon: „A színházi élet legalja: itt megvárják, míg valódi vér folyik” címmel. A cikk megállapításai helyenként ugyan túlzónak tűnhetnek, de közel járnak a valósághoz. Vitaindítóként – némileg rövidítve – közöljük. Várjuk az érintettek reakcióját.

Életveszélyesen megsérült a minap egy díszletmunkás a Pesti Magyar Színházban. Miközben pakolták az egyik szindarab súlyos díszleteit, megindultak annak elemei, és egy díszletmunkásra dőltek, akinek eltört két csigolyája, két bordája és a medencecsontja. Két napig intenzíven ápolták, végül egy hét után elhagyhatta a kórházat, de még hónapokig nem fog tudni újra munkába állni.

A színház új igazgatója, Zalán János a balesetről csak annyit mondott, hogy nem a színház alkalmazottja a sérült, hanem a velük szerződésben álló, díszletezéssel foglalkozó cégé. A hárítás jogos, ugyanis – hasonlóan több színházhoz – a Pesti Magyar Színház is kiszervezte a műszaki részleget egy külsős vállalkozónak. Utóbbi alkalmazta a díszletezőket, ide adtak számlát a munkások. Az eset után a színház felmondott a külsős cégnek, az intézmény most keres – közalkalmazotti státuszba – műszaki dolgozókat.

A kiszervezett műszakos csapat felállásnak – ami hangsúlyozzuk: nem csak a most vezetőváltáson átesett teátrumra volt jellemző – kétségtelen előnye az anyaszínházak szemszögéből, hogy így az kifizeti a kialakított összeget a külső vállalkozónak, és további gondja nincs a műszaki gárdával. A munkások viszont nem biztos, hogy jól járnak. Több helyről is hallottuk például, hogy sokszor az ő bérüket már késve és nem pontosan fizetik tovább az ilyen vállalkozók.

Napi 18 óra

De nem ez az egyetlen problémájuk a színházak műszaki dolgozóinak, akár be vannak jelentve a színházhoz, akár ilyen külsős cégen keresztül kapják a meglehetősen alacsony, 120–150 ezer nettós bérüket. Lapunknak több fővárosi színház hasonló munkakörben dolgozó munkatársa is – név nélkül nyilatkozva, hiszen féltik az állásukat – panaszkodott az áldatlan munkakörülményeiről, a sorozatos kisebb-nagyobb balesetekről.

Mint megtudtuk, az egyik jellemző – és munkajogi szempontból aggályos – probléma, hogy a díszletezők fix bérre vannak bejelentve (van, ahol hatórás munkára), amiért alapvető elvárás a napi 12–18 órás munkavégzés. Nekik már reggel be kell menniük a színházba a próbákra,

majd esetleg kis szünet után délután újra szükség van rájuk, és természetesen az esti előadásokon is dolgozniuk kell. A túlórákat azonban általában ma már nem fizetik nekik. A kompenzáció esetleg a heti két pihenőnap, ami nem biztos, hogy hétvégére esik.

A túlmunka abból is adódik, hogy gyakorlatilag minden általunk megkérdezett színházban a szükséges létszám alig fele áll rendelkezésre, igaz, a nagyobb, gazdagabb színházaknál nem ennyire rossz a helyzet. A munkavédelmi és tűzvédelmi oktatást azonban szinte sehol nem veszik komolyan: „Persze lepapírozzuk, de oktatás nincs.”

Veszélyes üzem

Pedig a színház egy kifejezetten veszélyes üzem. Az egyik, már több évtizede a szakmában dolgozó forrásunk szerint egyenesen a világ három legveszélyesebb szakmája közé tartozik. Még ha ez túlzásnak is tűnik, de az biztos, hogy rengeteg a baleset és a sérülés.

Egy korábbi tanulmány szerint nem egy esztendő volt a kétezres években, amikor évi több mint száz, három napon túl gyógyuló sérülést okozó munkahelyi baleset történt, 2002 és 2010 között például összesen 631. Ezek áldozatai között kiugróan magas volt a díszletezők száma, de sok színész, zenész és takarító is szenvedett balesetet.

Megkérdeztük a ma már a Nemzetgazdasági Minisztérium alá tartozó Munkafelügyeleti Főosztályt is, hogy mik a tapasztalataik, mennyi balesetet vizsgáltak, miként zajlik a munkavédelmi ellenőrzés a színházakban.

Színpadi balesetek

A lapok arról rendszeresen írnak, ha egy színésszel történik baleset próbán vagy az előadásán. Még nagyobb veszélynek vannak kitéve, s ennek megfelelően nagyon sok balesetet szenvednek a színházak műszaki dolgozói – erről azonban kevesebb szó esik. A kiugró esetekről – mint a mostani, vagy mint korábban a pesti színházbeli eset, amikor a fővilágosító esett le a létráról és meghalt – még tudomást szerez le a közvélemény, de a legtöbb ilyenről semmi hír nem szivárog ki.

Viszik, mert különben nincs előadás

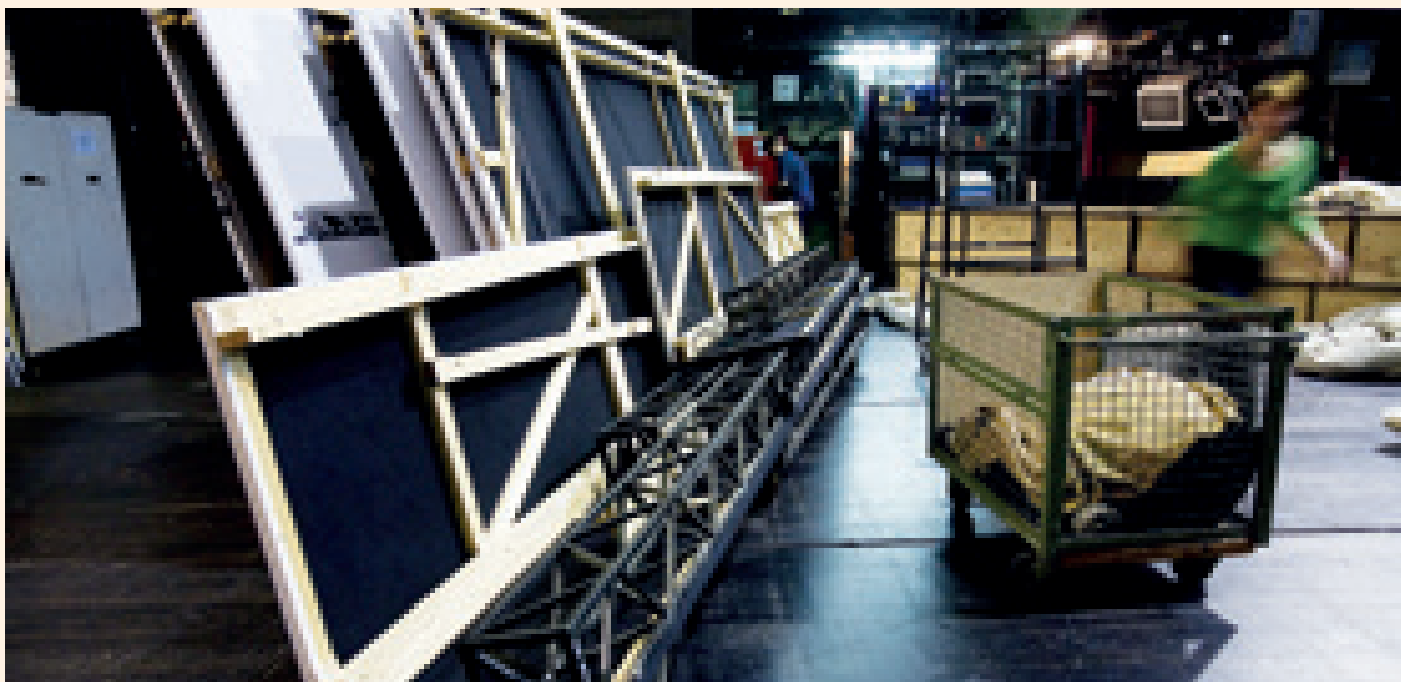
„Itt mindig van a fejed felett lógó díszlet, lábaidnál mindig van valami akadály” – foglalja össze lapunknak a veszélyeket az egyik fővárosi kis-színház díszítőmunkása. Hangsúlyozza, hogy ennek ellenére egyáltalán nincs megbecsülve a munkájuk. „A 70–80-as években még volt valamilyen szintű elismerés. Mára ez a szakma a színházi világ legalja, pedig nélkülünk nem működnének az előadások. Tény, hogy a folya-

NGM válasza: nem veszélyes munka

Cikkünk megjelenése után megérkezett az NGM válasza. A kapott tájékoztatás szerint a színházi tevékenység a III. veszélyességi osztályba, azaz a legkevésbé veszélyes kategóriába tartozik. Az elmúlt 5 évben (2010–2014) beérkezett és feldolgozott munkabaleseti jegyzőkönyvek adatai alapján is ezt támasztják alá. Évente körülbelül 50–80 munkabalesetet jelentettek be, amelyekből 1-1 volt súlyos munkabaleset. A legtöbb baleset a díszletező, díszítő foglalkozásban, illetve a táncművész, koreográfus foglalkozásban történt.

Szintén az elmúlt 5 évben évi 50–100 munkavédelmi ellenőrzést végeztek a munkavédelmi felügyelők országosan a színházakban. A munkavédelmi hatóság – mint írják – valóban találkozott olyan esettel, hogy a munkahelyen bekövetkezett, 3 napot meghaladó keresőképtelenséget eredményező munkabalesetet a munkáltató nem jelentette be. Ennek oka a rendezetlen munkaügyi körülményekre (feketemunka), a szankciók elkerülésére, a jogszabályok ismeretének hiányára, illetve adminisztratív mulasztásra vezethető vissza. A munkavédelmi hatóság az „eltitkolt” munkabalesetekről általában panaszügy (kérelem), a rendőrség vagy az Országos Egészségbiztosítási Pénztár megkeresése kapcsán szerez tudomást.

A Pesti Magyar Színházban történetekről azt írja az NGM, hogy a baleset bejelentését követően a munkavédelmi hatóság már aznap munkavédelmi ellenőrzést tartott, mely során a tapasztalt (tárolóterületekkel kapcsolatos) hiányosságok miatt a helyszínen azonnal végrehajtandó intézkedéseket tett az eljáró felügyelő. A tanúk meghallgatása és a baleset kivizsgálása még folyamatban van.

► A kép illusztráció

matos emberhiány és a szabályozatlanság miatt sok a link alak, akik kényszerből jönnek ide dolgozni, de vannak a klasszikus díszítők, akik beleállnak: 100 kiló, 200 kiló, lesz*rják, viszik, mert különben nincs előadás.”

Több szakember jegyezte meg, hogy a legtöbb színházban nincs megfelelő minőségű színpadmesteri (a díszletezők főnökei) társulat sem. Az egyik kisebb színházban a három színpadmesterből csak egynek van végzettsége. Itt egyébként összesen nyolc díszítő van, noha „egy komoly színpadi felálláshoz mindkét oldalra kellene ennyi, plusz 3-4 zsinóros és 2-3 színpadmester”. Két éve ugyanitt még kétszer ennyien végezték el ugyanezt a munkát.

A bérezés is egyre rosszabb. „A hetvenes években, fiatalemberként kezdtem, és akkor

jóval többet kerestem édesanyámnál, aki akkor már 25 éve dolgozott. Volt alapfizetés, statisztapénz és túlóra, plusz a nem kiadott szabadnapokat is kifizették. Jól lehetett keresni, főleg a nagyobb színházakban. És ráadásul sokan voltunk. Aztán mind a létszámot, mind a fizetést erősen lecsökkentették. Kitalálták az átalányt: ebbe minden belefér. Így akár 16 órát is dolgozunk, sokkal kevesebben, ugyanazért a pénzért” – mondta egyik forrásunk.

Másutt duda szól

Korponai Ferenc színházi műszaki szakértő számos színházat vizsgál rendszeresen. Ő is hangoztatja, hogy ez egy nagyon veszélyes üzem. „Ha egy üzemben, építkezésen daru vagy emelőgép működik, elküldenek alóla mindenkit, duda szól, csengő szól. Itt viszont a művészek akár több száz kilós díszletek alatt állnak, amelyek adott jelre leereszkednek, ha nem jó helyen van a színész, akkor a fejére is engedhetik.”

Mint mondja, a balesetek döntő többsége emberi gondatlanságokból fakad, nem műszaki hibákból. A műszaki szakértők folyamatosan vizsgálják a berendezéseket, de az emberi figyelmetlenségeket nem lehet kiszűrni.

Meg kell várni, amíg vér folyik

„Rám dőlt egy díszlet úgy, hogy színpadmester nélkül kellett dolgoznunk. Ez tilos, de a műszaki igazgató azt mondta, hogy kezdjünk neki. Nyílt koponyatörést szenvedtem, de miután nem volt ott a színpadmester, nem igazolta senki a sérülést, visszavonták tőlem utólag a kifizetett 100 százalékos táppénzt. Nem nyilvánították üzemi balesetnek” – panaszkodik egy több mint 20 éve a szakmában dolgozó díszletező. Az általunk megkérdezettek szerint szinte min-

dennapos a baleset a színházakban. Főleg, ha beszámítjuk a deréksérüléseket, húzóadásokat. „A díszlet sokszor olyan nehéz, hogy a harmincéves, erős emberek dereka szét van csúszva. Kezelésre kell járnunk.”

„Egyszer az Operettszínházban mellettem majdnem meghalt egy kolléga, újjá kellett élesíteni. Nem volt a *Miss Saigon* fémből készült díszletein védőföldelés, miközben ott vezették az áramot. Senki nem volt érte hibás. Rá két nappal viszont hirtelen megjelent a zöld-sárga kábel, és minden más biztonsági elem” – vázolja egy azóta rég más teátrumnál dolgozó díszletes. Itt szerinte a díszlet műszaki átadás-átvételénél hibáztak a felelősök.

Úgy fogalmazott, bevett színházi szokás, hogy addig nem változtatnak, amíg baleset nincs. „Meg kell várni, amíg vér folyik.” Állítólag a Pesti Magyar Színházban is a baleset másnapján osztottak ki gyorsan megfelelő munkavédelmi bakancsokat a munkásoknak, néhány nap múlva pedig felmondtak a külsős cégnek, és mint láttuk, már keresik az új – immár saját – csapatot.

És hogy mi van a munkavédelmi ellenőrzésekkel? „Mindenkinek mindig meg van kenve. Tudják, mikor jön az adóellenőr, a munkavédelmi, a tűzvédelmi ellenőr. És ezek mindig először fölmennek az irodába, ott kapnak egy borítékot, csak aztán jön le a színpadra” – hangoztatja véleményét.

A műszakiak nem tudják az érdekeiket képviselni, nincs szakszervezet, a legtöbb helyen nincs üzemi tanács sem. Ha reklamálnak, akkor rendszerint az a válasz, hogy „nem kötelező itt dolgozni”.

SZERZŐ: BI

<http://hvg.hu/kultura/>

A munkavédelem országos szervezetének átalakítása

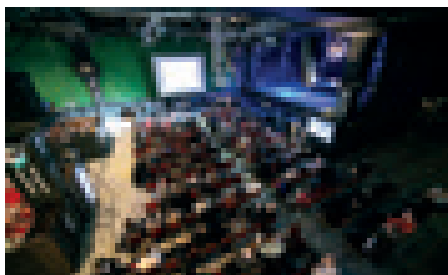
- 2011. január elsején a megyei kormányhivatalokban megalakultak a Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervek, ide kerültek át a munkaügyi felügyelők, a szakmai irányító szerv az OMMF maradt.
- 2012. január elsején megalakult a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH), az OMMF feladatait a Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság vette át.
- 2015. január elsejétől pedig megszűnt az NMH is, a foglalkozás-egészségügyi, illetve a munkahigiénés szakterületet az Országos Tisztifőorvosi Hivatalhoz, a munkavédelmi és foglalkoztatási szakterületet az NGM-hoz, a képzési terület pedig a szaktárca új háttérintézményéhez, a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatalhoz került. A közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó feladatokat már korábban a Belügyminisztérium vette át.

FORRÁS: HR PORTÁL

Interton Egyetem 2014

2014. november 25–26-án a Barbanegra Music Clubban megtartott rendezvénynek több mint 500 látogatója volt. Magyarországon az audiovizuális technikával foglalkozók tehát tanulni és fejlődni akarnak. Most az Interton Egyetemre a környező országokból is érkeztek résztvevők.

A gazdag program nyitóelőadását Papp Péter, a Hangszita Kft. ügyvezető igazgatója tartotta. Rendkívül szemléletesen mutatta be, mi történik, ha nem vigyázunk fülünk épségére, és azt is, hogyan védhetjük meg érzékszervünket, mely egy hangtechnikusnak egyben a munkaeszköze is. Az Eurotruss-előadáson megtudhattuk, milyen új uniós szabályozásokra kell odafigyelni egy-egy truss-szerkezet építése során. Az ebéd-szünet után Pelyhe János és kollégái mutatták be a színpadvilágítás programja hangjellel történő vezérlésének lehetőségeit. Vonalba rendezve címmel tartott előadásában Dr. Balogh Géza, a műszaki tudományok kandidátusa beszélt a line array rendszerek működési elvéről. Majd Stefan Goertz, a d&b audiotechnik mérnöke mutatta be a vadonatúj D80 erősítőt, aztán a szintén vadonatúj Y line array rendszert. Először pontsugárzóként, állványra helyezve hallhattunk oldalanként egy-egy darab Y7P modellt. Ezután még B6-SUB-okkal kiegészítve is hallható volt az Y7P. Az első tesztek követően természetesen meghallgattuk függesztve is, oldalanként 8-8 szelettel. Azonnal érezhető volt, hogy „megeszi”

a teret, nem volt számára kihívás a körülbelül 1000 férőhelyes terem, sem hangerőben, sem hangminőségben. Az első nap zárásaként az Örökség zenekar koncertjét hallhatta a közönség, természetesen az Y line array rendszeren.

Másnap reggel a Barbanegra ismét megtelt izgatott hangtechnikusokkal, zenészekkel, DJ-kkel, rendezvényszervezőkkel és olyan érdeklődőkkel, akik valamilyen módon kapcsolódnak az audiovizuális szférához. A *Vezeték nélküli mikrofon-*

FOTÓ: INTERTON

rendszerek használata az egyre zsúfoltabb UHF tartományban című előadást Selmeczi Imre, az Audio Partner Kft. ügyvezető igazgatója tartotta. A résztvevők megtudhatták, hol tartunk most, és mi várható pár év múlva. A hallgatók egy remek könyvvel is gazdagabbak lettek, mely a vezeték nélküli rendszereket és azok használatát írja le. Ezt követően Fekete Gábor kollégánk a Yamaha digitális keverőpultok fejlődését mutatta be. Az *Irányítani az irányíthatatlant?* című előadásban a rendkívül rossz akusztikai környezetben történő hangosítás jó megoldására az IVS vonalsugárzók használatát Fleischer Zoltán kollégánk magyarázta el. Ezt követően Kotschy András, Széchenyi- és Békésy-díjas fizikus-akusztikus előadása következett a zárt terek akusztikájáról.

A szünet után Magos Balázs és Molnár Balázs kollégáink ismertették a Keleti pályaudvar új utastájékoztató hangrendszerét, mely az IVS vonalsugárzóra és a QSC Q-Sys hálózati audio-rendszerre épül. A program utolsó szakasza a QSC aktív hangsugárzóiról, erősítőiről és természetesen az új TouchMix érintőképernyős digitális keverőpultról szólt. A résztvevők megtudhatták, miért forradalmi újdonság a PLD és CXD erősítőcsalád, hogyan lehet kiaknázni tudásukat, elsőként kaptak információt a vadonatúj GXD erősítőkről. A/B tesztet hallhattak, melyben a QSC K és KW sorozat tagjai vettek részt, láthattak egy éles zenekari beállást a *B the First* zenekarral és a QSC TouchMix-16 keverővel, a beállítások után pedig természetesen a koncertet is meghallgathatták a résztvevők.

Aki ellátogatott a 2014-es Interton Egyetemre, az rendkívül komplex, tartalmas két napot tölthetett el, hiszen az előadásokkal és bemutatókkal az audiovizuális témák sokféleségéről adtunk számot. Az érdeklődésre való tekintettel 2015-ben is folytatjuk az Interton Egyetemet.

BOGÁR ISTVÁN
Interton

Fény- és hangtechnikai kiállítás a POSZT-on

a Pécsi Harmadik Színházban idén is

A tavalyi Pécsi Országos Színházi Találkozó kísérőprogramjaként a Pécsi Harmadik Színházban rendezett színházi hang- és fénytechnikai bemutató sikerén felbuzdulva idén is megszervezik a kiállítást. A POSZT-tal egy időben, 2015. június 4–13. között tervezett rendezvény elsődleges célja a színházi világításban használt LED-es fényvetők és LED-es robotlámpák új generációinak bemutatása színházi körülmények között, kiegészítve hagyományos fényvetőkkel és hangtechnikai újdonságokkal, valamint lézerbemutatóval.

A tavalyi POSZT kiemelt kísérőrendezvényéről Majoros Róbert – aki 2010-ben az újvidéki Szentivánéji álom előadás különleges fénytechnikai megoldásaiért kapott Magyar Teátrum díjat – így nyilatkozott: „Akik színpadvilágítás-tervezéssel foglalkozunk, nem pusztán kiszolgálói akarunk lenni egy produkciónak, hanem a rendező mellett alkotótársként szeretnénk az előadáshoz hozzá-

adni a magunk ötleteit. Ezen a területen pár év alatt az eszközök egészen új generációja jelent meg, ezeket meg kell ismernünk, hogy alkalmazni tudjuk.

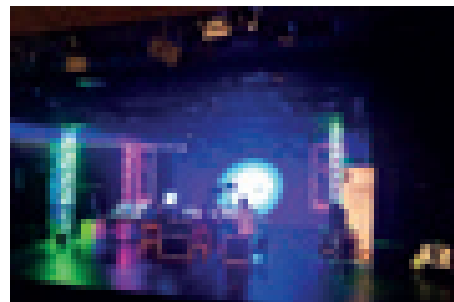
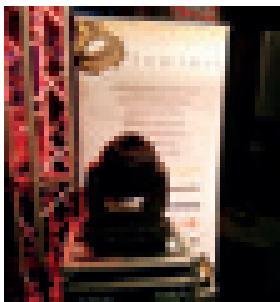
A kiállítás időzítése kitűnő, egy nagyszabású fesztivállal összehangolva sok szakmabeli tudja felkeresni nemcsak Magyarországról, hanem a határon túli magyarok területekről is. Ebből hagyományt kellene teremteni, s évente megrendezni.”

A kérésnek eleget téve idén is megtartjuk a kiállítást. További információk:

HEGEDŰS RÓBERT

fővilágosító

Pécsi Harmadik Színház

18 milliárdból újítanak fel az Operaházat

Az Operaház részleges felújítását és külön műhelyház kialakítását szorgalmazza Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója, aki erről az Országgyűlés kulturális bizottságának az Operaházba kihelyezett ülésén beszélt tavaly novemberben.

Az Operaház egy építészeti remekmű, amely-

nek romlása ellen tenni kell, és hamarosan a kormány elé kerül az Operaház mint épület felújításáról szóló tervezet, amely az előterjesztés szerint 18 milliárd forintból kivitelezhető lenne – mutatott rá a főigazgató.

Kiemelte, hogy emellett szükséges lenne egy olyan bázis, avagy műhelyház kialakítása is –

terveik szerint a MÁV Északi Járműjavítójának Eiffel-csarnokában –, ahol a különböző műhelyek, többek között a varroda, a paróka- és a díszletkészítő műhely, valamint próbatermek kapnának helyet.

(MTI 2014. 11. 26.)

PIRAMIS TECHNICA

OAP AUDIO

20 ÉV

QSC

FENYVETŐK

FENYVETŐK

FENIX

Montarbo

Soor

SYNACORP

1197 Budapest, Bástya u. 1.

T./Fax: +36-1-421-9001

E-mail: info@piramistechnika.hu

Web: www.piramistechnika.hu

Weblog: http://blog.piramistechnika.hu/

Arató

AKUSZTIKAI

SZAKTANÁCSADÁS

TERVEZÉS

KIVITELEZÉS

www.aratokft.hu

Tel.: +361/439-0334

Mob.: +3620/536-6362

E-mail: info@aratokft.hu

A Vígszínház bayreuthi előfüggönyének cseréje

A Vígszínház nagyrekonstrukciós munkálatai 1993. júliustól 1994. augusztus 31-ig tartottak.

Egy bő év állt rendelkezésre az épület, nézőtér, előcsarnokok, épületgépészet, fűtés, majd a színpadtechnika alsó-, felsőgépezet, világítás és a hangtechnika felújítására is.

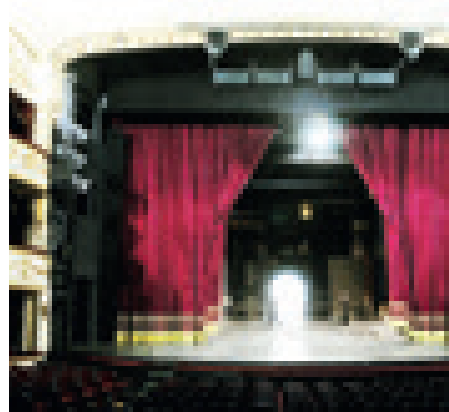
A színpad függőnygarnitúráinak cseréjére már alig-alig maradt idő. Úgy, hogy a kivitelezést vezető mérnökök a mi (színpadi szakemberek) segítségünket kérték, hogy ez a munka is megfelelő színvonalon és kivitelezéssel készüljön el. Utoljára maradt a függőnygarnitúrák beszerzése, megvarrása. Nagyszerű, anyagában impregnált fekete és kék bársonygarnitúrát sikerült varratnunk, s természetesen, ami a legfontosabb, az előfüggöny is rekordgyorsasággal elkészült.

Az előfüggöny többek között egy neoklasszicista nézőterű színház egyik éke, mert a néző azt szemlélgeti az előadás kezdéséig. Sajnos az idő rövidsége miatt a textilek varrását több kárpitoscégnak kellett kiadnunk. Az előfüggöny nem sikerült úgy, ahogy szerettük volna. A nagyon szép anyag raffolva, aranyrojt nélkül került felszerelésre. Szonzaráskor, nyáron azonnal szétszedtem az előfüggőnyt, és Fehér Miklós díszlettervezővel (aki már sajnos nincs közöttünk, de évtizedeken keresztül a díszlettervezés doyenje volt) megbeszéltük, hogy korrekt, szakszerű összevarrás után a függöny alsó részét arany paszományokkal és rojtjal díszítjük. Ez sikerült is, és 2014-ig ez a függöny volt a Vígszínház előfüggönye.

2009-ben a 15 éves előfüggöny már nagyon elhasználódott a komoly igénybevételek miatt. Az anyag elfáradt, itt-ott szakadozott, az arany

rojtok kibomlottak, állandó javításra szorultak, úgyhogy a művészeti és gazdasági igazgatóság engedélyt adott egy új függöny megrendelésére és készítésére.

A Gépbér Színpad Kft. vezetőjét, Fűzy Gábort kerestem meg egy új függöny kalkulációjának elkészítésére és a munka előkészítésére. Fűzy Gábor azonnal megszervezte az előfüggöny elkészítésével kapcsolatos valamennyi anyag beszerzését és a munka elvégzésével kapcsolatos teendőket. De sajnos adminisztrációs és anyagi

problémák miatt kifutottunk az időből, úgyhogy a bayreuthi előfüggőnycsere meghiúsult. Éveken keresztül toldozva-foltozva, varrva, ragasztva a régi függőnyvel kellett dolgoznunk, mígnem 2014 kora tavaszán engedélyt kaptam az új előfüggöny készíttetésére.

Fűzy Gáborral részletesen megbeszéltük a dolgot, pontos tervet készítettünk a függöny

méretéről, milyenségéről, paszományokról és a rojtokról. A legnagyobb problémát a Gépbér Színpad cégnek a paszományok és a rojtok beszerzése jelentette, de néhány hét alatt ezt is megoldották, találtak egy olyan céget, amelyik speciálisan ezekkel a kellékekkel foglalkozik. A Gépbér Színpad műhelyében elkészült a függöny varrása, az arany paszományokat és a rojtokat is ott dolgozták rá. A bayreuthi függöny ívét már itt a színpadon szerkesztettük ki, és a húzó- és terelőkarikák felvarrása is itt történt. Ezután már csak be kellett akasztani, és 20 év után elkészült, azt hiszem, az ország legszebb kiállítású bayreuthi előfüggönye.

Nagyon büszke vagyok rá! Köszönet Fűzy Gábornak és az ő jobbkezeinek Karasz Katalinnak, akik összefogták a csapatot, és a kárpitosműhelyüknek, az ott dolgozó hölgyeknek, uraknak, akik odafigyeléssel, szakszerűen, kiválóan látták el feladatukat.

KRISZTIÁNI ISTVÁN
scenikus

**gépbér
színpad**

Stínpadtechnikai termékek tervezése, gyártása, kivitelezése és értékesítése

Elérhetőségek:
Gépbér Színpad Kft.
1095 Budapest, Mester u. 87.
+36 1 445 48 11, +36 30 464 33 63
facebook.com/szinpaddtechnika
gepbenszinpadd.hu

DiGiCo SD10 a MÜPA-ban

Amikor 2005-ben Budapesten megnyitották a Művészetek Palotáját, az volt az életre hívók célja, hogy a hazai és európai művészeti hagyományok tiszteletben tartásával az új művészeti irányokat és irányzatokat mutassa be közértelesen mind az ingyenc, mind a szélesebb közönség számára. A magas szintű élményhez viszont nemcsak a jó színpadi produkció tartozik hozzá, de a gyönyörűen és akusztikai szempontból igényesen kialakított építészeti környezet, valamint a legmagasabb minőségű hang- és világi-

tástechnikai berendezések is elengedhetetlen feltételek.

Éppen ezért nem lepte meg túlságosan a szakmát, amikor a múlt év októberében a Művészetek Palotájának technikai kelléktára egy DiGiCo SD10 digitális hangkeverő pulttal gazdagodott.

Hogy miért éppen erre esett a választás?

Talán közhely lenne azt írni, hogy a legjobbat akarták, pedig tényleg így volt. A Müpa hangtechnikusai szabadúszóként, a nyári fesztiválok alkalmával már bőven szereztek tapasztalatot DiGiCo-fronton, leginkább az SD8-as pultokkal, amit nagyon szerettek használni könnyű

kezelhetősége miatt. Ezt a jó tapasztalatot erősítette a topkategóriás pultok tényszerű összehasonlítása, amiből egyértelműen a DiGiCo SD10 szállt ki győztesen. A bemeneti és kimeneti csatornák száma megkérdőjelezhetetlenül felülmúlt mindent, nem beszélve a rider képességéről. A pultot egyébként a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben használják, a technikai személyzet tagjai pedig egytől egyig örülnek a választásnak, hiszen a Meyer Sound fronthangrendszerrel együtt most már tényleg prémiumkategóriás hangfelszerelést tudhatnak a Művészetek Palotájában.

X

Az új DiGiCo digitális keverőpultjának árába
beszámítjuk régi analóg vagy digitális pultját!
bővebb információ: info@chromasound.hu

 chromasound

„Szervusztok, pajtikák!”

Kiállítás Kemény Henrik emlékére

Január 12-én a Pesti Vigadóban nyílt az a tárlat, amely a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) néhai tagjának munkássága előtt tiszteleg: a Kossuth-díjas bábművészre emlékezve a Kemény Bábszínház hagyatékából mutatnak be válogatást. A kiállítás csaknem 130 bábót és marionettet, mintegy 320 eredeti kelléket és díszletet, valamint személyes relikviákat, írásokat, hangfelvételeket vonultat fel.

Kemény Henrik 2015. január 29-én lett volna 90 éves. A Budapesten született Kemény Henrik legnépszerűbb bábfigurája Vitéz László, a piros sipkás, vidám fickó, aki palacsintasütőjével tanítja mőresre „a csokipofákat”, azaz az ördögöket és magát a halált is. Kemény Henrik nyolcvan éven keresztül aktívan bábozott. Kivételes mestere volt a vásári hagyományok továbbfejlesztés-

Kemény Henrik a családi tradíciókat követte. A háromgenerációs vásári mutatóványos család férfi tagjai közösen építették fel Budapesten, a Népligetben a Kemény Bábszínházat. Korngut Salamon (1853–1930), a nagypapa, Korngut-Kemény Henrik (1888–1944), az apa meg a két fivér, Kemény Henrik (1925–2011) és Kemény Mátyás (1926–2001) egymás mellett, egymást erősítve álltak színpadra. Bábszínházukban mindent maguk alkottak. Kemény Henrik 2011 novemberében hunyt el.

Kemény Henrik zseniális bábjátékosként és bábkészítőként hűséges volt apja tanításaihoz, elszántan örizte a családi

FORRÁS: MMA

ban létrehozta a Korngut-Kemény Alapítványt. A kurátoroknak azt a feladatot jelölte ki, hogy gyűjtsék össze és tartsák egyben a Kemény Bábszínház még fellelhető hagyatékát. Az elképzelés szerint a majdan felépítendő bábmúzeumban, állandó kiállítás keretében tárják a nagyközönség elé a 120 éven keresztül gyarapított gyűjteményt.

Az összegyűjtött bábos hagyaték páratlan nemzeti értékeink közé tartozik, iparművészeti, színháztörténeti, a bábkészítő mesterséget szolgáló szakanyagból áll. A jelenlegi kiállítás családi relikviákkal, bábszínházi tartozékokkal és több mint száz bábbal reprezentálja a Korngut-Kemény család művészetét. „A kiállítótér úgy lett kialakítva, hogy egy hatalmas kereszt rajzolódjon ki. Ennek mentén helyezték el Kemény Henrik személyes tárgyait – a varrógépét, a szerszámait, az utazótáskáját, a negyvenes évektől őrzött naptárait és még sok egyéb holmit –, az általa faragott bábokat, felállították egykori paravánjait, helyükre kerültek az *elátkozott malom* és más bábjátékainak díszletei, kellékei többek között a különböző méretű palacsintasütők, amelyekkel Vitéz László előadásról előadásra mőresre tanította a »csokipofa« alakjában kísértő gonoszt. Minden tárgyhöz emlékek, kedves vagy szomorú képek fűződnek a múltból. Kiállították azt a gramofontölcsért, amely egyetlen tárgyként élte túl a család legendás bábszínházat felemészítő tüzet a Népligetben. Hatalmas történeti tabló az, amelyet Kemény Henrik megőrzött” – hangsúlyozta Láposi Terka színháztörténész a megnyitón. Sok relikviát, eredeti kelléket és díszletet láthatunk

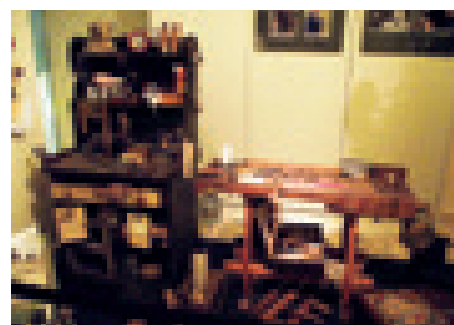
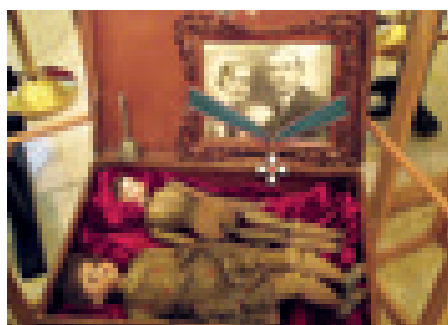

FORRÁS: MTI/OLÁH TIBOR

► Vitéz László figuráját a mester 1979-ben készítette

tésének, és nagy hatással volt a kortárs magyar bábművészetre. Tagja volt az Állami Bábszínháznak. Személye összekapcsolta a magyar bábozás vándorló, népi hagyományait az esztétikailag kiforrott, kortárs kísérletekkel.

örökséget, tiszta gyermeki örömmel szerette közönségét és a bábjátékot. 81 évig tartó színpadi játéka mellett egyik feladatának tartotta, hogy megőrizze az egykori Kemény Bábszínház „ereklyéit”. A híres bábszínház 80 évesen, 2006-

itt, és számtalan csodás relikviát: Korngut nagy-papa működési engedélyét, fantasztikus fényképeket ősrégi előadásokról, a mutatványosok utcájáról, valamint mindenféle titokzatos szerzőszámot és alkotórészt, amelyekből Heni bácsi élő figurákat tudott teremteni, és a Kemény Henrik édesapja által 1926-ban készített Vitéz Lászlót. A tárlat híven fejezi ki a vásári bábjátékosok szellemi küldetését, azt a szándékukat, hogy mindenkinek játsszanak és egyre szélesebb közönséget örvendeztessenek meg produkcióikkal.

Január 22-én, a magyar kultúra napján a Vigadó Makovecz-termében interaktív drámapedagógiai foglalkozáson bábkészítést tanítottak a kisebbeknek. Szintén *Szervosztok, pajtikák!* címmel a szombathelyi Mesebólt Bábszínház tartott előadást a Kamaraszínházban.

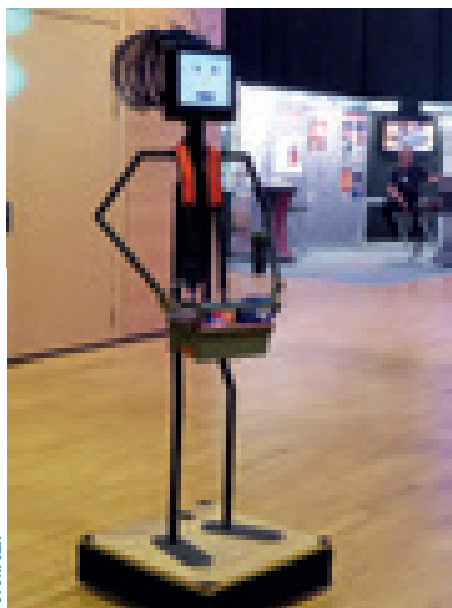
Január 29-én, Kemény Henrik születésének 90. évfordulóján megkoszorúzták a Kolibri Színháznál található emléktábláját, majd ünnepi ülésen emlékeztek meg a bábművészről a Vigadó Makovecz-termében. Átadták a Kemény Henrik-

díjat is (Majoros Gyula szobrászművész kispasztikáját), és Láposi Terka színháztörténész bemutatta *A Kemény Bábszínház képeskönyve – Korngut-Kemény Henrik színházteremtése* című könyvet.

A Vigadó Galériában rendezett szép kiállítás sajnos nagyon rövid ideig, 2015. február 1-ig volt látogatható.

A kiállítást megtekintette, a fotókat készítette, a fentieket lejegyezte

KÁRPÁTI IMRE

FOTÓK: SZJI

► A látogatókat fogadó robot

Az Osztrák Színháztechnikai Társaság (OeThG) két évente rendezi meg a MEET színház- és rendezvénytechnikai eseményét. A Messe für Event und Theater szakmai rendezvény kiállítás és konferencia is egyben. A 2014. évi rendez-

Ez volt a MEET 2014

2014. október 23–24.

Wiener Messe Congress Centrum

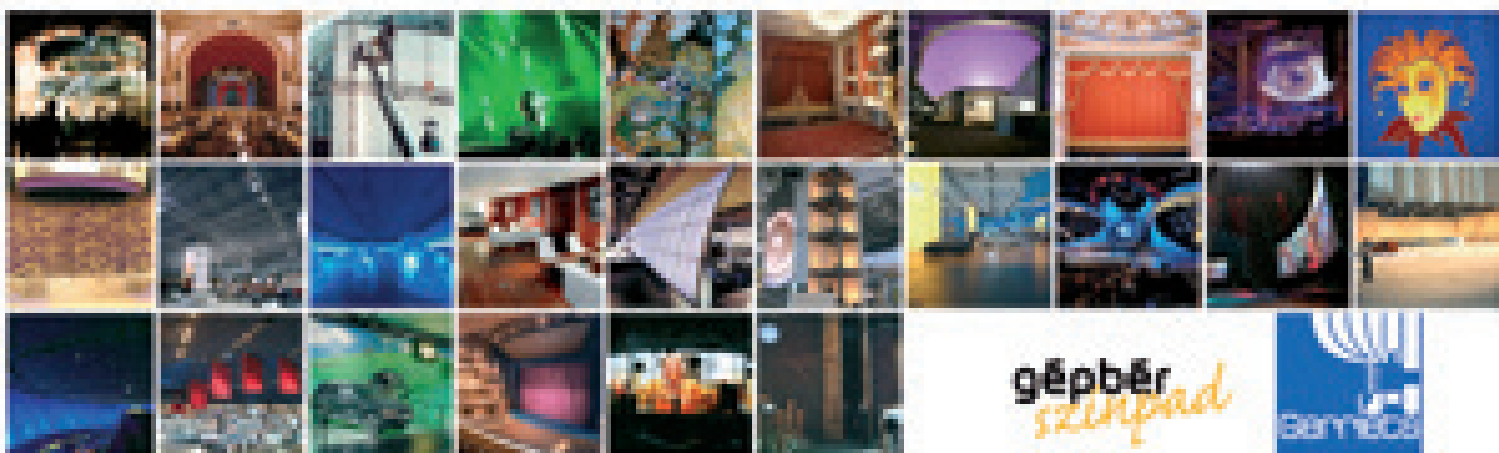
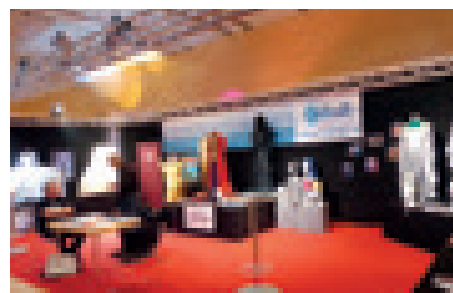
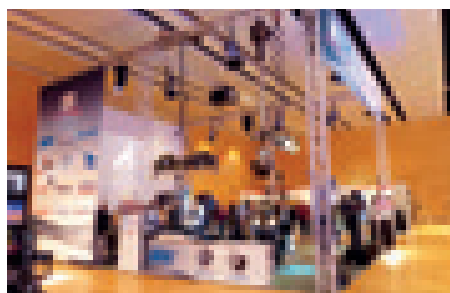
vényt az eddigi legsikeresebbnek ítélték meg. Több mint 1400 látogatót regisztráltak két nap alatt. A kiállításon 45 cég mutatta be termékeit, zömében az osztrák cégek és képviselőik, de több német cég (pl. Niethammer) is kiállított.

Ez volt a legjelentősebb színháztechnikai rendezvény tavaly Ausztriában. A rendezvény iránt természetesen a színházi és rendezvénytechnikai szakemberek érdeklődtek, a látogatók közül

többen érkeztek Magyarországról, Szlovákiából és Svédországból. A kiállítás mellett két szekcióban folyamatosan zajlottak a szakmai előadások az oktatótermekben. Meglepő volt ezek látogatottsága, a színháztechnikusok következő generációja – az OeThG Akadémia hallgatói – nagy számban érdeklődtek az előadások iránt.

A következő MEET 2016-ban lesz.

-SZJI-

Lámpamentes lámpák, lézercsillagok, akusztikus és hangfogó anyagok, effektívanyagok, függönyök, beállítópádok, függönymozgató rendszerek, színpadrendszerek, nagy terhelésű színpadrendszerek, függönyvezető rendszerek, vetítővásznak, vetítővásznak alumínium kerettel, oszlopok, vetítővászon, végelentélt láncos függönyvezető rendszerek, mobil színpadpódium, alumínium gerenda

Exclusive Distribution for Hungary by:

Gépber Színpad Kft., 1056 Budapest, Mester u. 87., T +36 1 476 80 33, F +36 1 476 8048, szamutem@gepberszinpadi.hu

www.gerriets.at

Gerriets Austria (EE) GmbH, Gersdorferstr. 8, 1230 Wien, T +43 1 8000 800-8, F +43 1 800 00 80, info@gerriets.at

The Drama Experience.

„A holnap ma van”

szeminárium a Clay Pakynál, Bergamóban

Lezajlott a tulajdonosváltás a Clay Pakynál. Az újjászerveződött management a nemzetközi képviselőknek Today-Tomorrow címen kétnapos szemináriumot rendezett 2015. február 2–4 között.

A Bergamói székhelyű cég csodálatos színhelyet talált a találkozó első napjára. Az ősi Bergamo fellegvárában több száz éves házak között megbúvó Teatro Sociale színház ódon jellegű épületében fogadták a 160 országból érkezett meghívottakat. A lenyűgöző színházterem az 1808-as nyitása óta sok viszontagságon ment keresztül. Közel 100 évig az enyészeté volt a csodálatos reneszánsz jellegű épület. Néhány évvel ezelőtt a város polgárai és cégei (köztük a Clay Paky) összefogásával sikerült az épületet újra visszahozni a színházművészet templomainak sorába. Azon szerencsések közé tartozunk, akiknek

sikerült szétnézni a majdnem teljesen eredeti állapotban megőrzött színpadon. Tanulságos volt betekintést nyerni egy teljesen korhű, tradicionális berendezésű színpad világába. Mivel az épület felújítása kizárólag adományokból származó bevételekből történik, ezért a technikai berendezés még nem nyerte el a végső formáját. Műszaki felszereltsége leginkább egy magyar kulturális beruházás műszaki színvonalának volt megfelelő, ami azt jelenti, hogy a színház jelenlegi technikai eszközparkja a minimális követelményeknek tesz csak eleget. De ettől függetlenül a nézőtér és a nyitott fa tetőszerkezet csodálatos díszletet szolgáltatott a konferenciához.

Az előadásokon biztosítottak mindenkinek, hogy a cég mind termékinálatában, mind üzleti struktúrájában megmarad abban a világvezető szerepben, ami az elmúlt években a Clay Paky nevet jelenti a professzionális színpadi világítástechnika világában. Tehát az eddig bevált

gyakorlat változatlan marad, csupán a gyár vezetőségének tagjai lépnek előrébb egy helyet a tulajdonos sajnálatos halála miatt. A célok és az elérésükbe fektetett energia ugyanaz marad, amit az alapító Pasquale „Paky” Quadri annak idején kijelölt a cégnek. Az új tulajdonos, az OSRAM képviselőjében felszólaló Hans-Joachim Schwabe elmondta, hogy az OSRAM célja megtartani a Clay Paky világvezető státuszát, valamint teljes mérnöki kapacitásával támogatja a gyár jövőbe mutató fejlesztéseit. Közös innovációkkal segíti a legkorszerűbb fényforrások és technológiák adaptációját a legújabb, kidolgozás alatt lévő fényvetőkbe. A továbbiakban ízelítőt kaptunk a közeljövőben várható új Clay Paky-termékekről, amik már a fejlesztés utolsó stádiumában vannak. A tájékoztató szerint rövidesen búcsút mondhatunk az Alpha szériás 1200-as lámpáknak, és helyettük elindul a Prima széria 1200-1400-as családja, mely az új trend szerint a családon belül egyedi névvel fog rendelkezni, mint a nem olyan

régen bemutatkozó Mythos. A stúdiók és színházak részére készül egy új LED modullal szerelt B-EYE változat, amit CRI 92 színvisszaadási index és a korábbi verzióknál még jobb, ragyogóbb színkeverés fog jellemezni. Szó esett még a közeli jövő fényforrás-fejlesztési irányairól, és az elmúlt néhány év forradalmi változásairól, amit a Clay Paky-termékek hoztak a színpadi világítás világába. A közeljövő fejlesztései, ha elérik a piacképes állapotot, nagy valószínűséggel alapjaiban fogják megváltoztatni a színpadi hátsóvilágítás rendszerét. Bár még nem nyilvánosak az információk, azt el lehet mondani, hogy a színpadokra az új nap fénye fog beköltözni, eltörölve az eddig használt, kompromisszumokkal elfogadott lámpákat. Nem lesz szükség többféle optikai rendszert használó eszközökre, zajos lámpákra, mert a rendelkezésre álló fény mennyiség szinte korlátlan módon variálható és hangtalan lesz.

► Pelyhe és társai Bergamóban

Az első nap végén az óváros hangulatához méltó helyen költöttük el az estebédet. Az Il Castello di Malpaga egy kora középkori hadúr rezidenciája volt. A várat természetesen a Clay Paky akkumulátoros LED-es Glow Up lámpái világították meg meggyőző teljesítménnyel. Az úr már régen nincs a várban, de az étkezésekhez járó körítés megmaradt a régmúltból. Egy közel félórás, tüzes középkori látványosság is járt a vacsorához. Másnap kis létszámú csoportokban folyt tovább a munka. Az előadások között lehetőség volt a gyárba is ellátogatni, ahol az újonnan létrehozott MOMS múzeumot is megnézhetjük. A MOMS a Museums of Modern Showlighting rövidítése, és a digitális technika korai korszakában született eszközök vannak kiállítva. Látható az első digitális vezérlőpult, az első scannerek egyike, ami még szalagos színváltóval volt szerelve, az első WholeHog 1-es fényszabályzó, amiből összesen 24 darab készült, és még sok, a hőskorban használt legendás eszköz. Készült egy kis emlékszoba, ahol a munkássága jelentős pillanatait megörökítő képek idézik fel Paky életművét. A kiállítás gyűjteménye még nem teljes, de azon dolgoznak, hogy az idők folyamán a tárlat a lehető legszélesebb spektrummal mutassa be a showtechnika fejlődését a kezdetektől napjainkig.

A kiállítás megtekintése után ízelítőt kaptunk a Clay Paky showroomjában a látványos lámpabemutatók egyikéből, és megnézhetjük az új 1200-as lámpa prototípusát. Bár az eszköz még nincs teljesen készen, a látottak igencsak biztatók. Már az is megdöbbentő, hogy az új lámpa 1200-as fényforrással is bőven felülmúlja az Alpha 1500-as fényerejét, és tökéletesre sikerült a homogén fényeloszlás a vetített kör teljes felületén. A lámpa mechanikai sebessége megdöbbentően nagy, a színek és gobók váltása szinte észrevehetetlen, olyan gyorsasággal hajtja végre a lámpa.

Összegezve a tapasztaltakat, megállapítható, hogy bár nagy változások történtek a tulajdonosi szerkezetben, a cég töretlen lendülettel és professzionalizmussal fejleszti és készíti a jobbnál jobb eszközöket, amivel a mi – fényel foglalkozó kollégák – munkánkat teszik hatékonyabbá és látványosabbá.

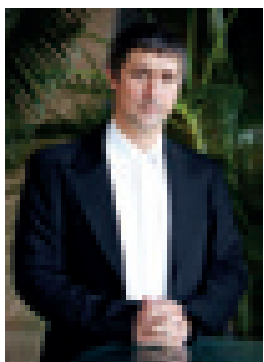
JERZSA ATTILA

SZÍNHÁZI ÜZEMELTETÉS

Új otthonra várva

Interjú Ertl Péterrel,
a Nemzeti Táncszínház igazgatójával

Az a kormányhatározat, amelyben a kormány a Nemzeti Táncszínház hosszú távú elhelyezéséről gondoskodik a Millenáris Teátrumban, 2014. augusztus 1-jén jelent meg. A színház ugyanebben a hónapban kiköltözött a 2001 óta birtokolt és használt, táncszínházként bevezetett épületből, a Várszínházból. Kidolgoztunk egy koncepciót, hogy amíg a Millenáris Teátrum épületét a táncszakma igényei szerint átalakítják, addig évente közel 300 előadásunkat a Millenáris környékén lévő, már bevezetett, működő budai játszóhelyekre visszük. A színházunkon kívül – a belföldre értékesített

előadások mellett – a Művészetek Palotájában szerveztünk évente 100 napon át táncművészeti előadást. Ezzel az éves kontingenssel rezidens intézményként a MŰPA indulása óta rendelkezünk. Az idei évadban viszont további négy alternatív játszóhelyet használunk: a MOM Kulturális Központban, a Várkert Bazár multifunkciós rendezvénytermében, a Hagyományok Házában és a Marczibányi téri Marci Közösségi Térben játszunk. Az átvitt programokat a befogadó helyek karakterének megfelelően csoportosítottuk. A Hagyományok Házába elsősorban folklór- és gyerekdarabokat, a Marci Közösségi Térbe kamara-előadásokat, a MOM Kulturális Központba a nagyobb produkciókat, a Várkert Bazárba pedig az intímebb hangulatú kortárs előadásokat viszünk. Időközben a Bethlen Téri Színházba került a Horda2, amely a Nemzeti Táncszínház, a KÁVA Kulturális Műhely és a Közép-Európa Táncszínház közös tánc/színház nevelési prog-

ramja, amely 2014-ben köznevelési díjat kapott a kaposvári ASSITEJ Gyermek- és ifjúsági Színházi Biennálén. A programban szervezett iskolai csoportok vesznek részt. Ez a nevelési program egyébként nagy sikere a Nemzeti Táncszínháznak.

ramja, amely 2014-ben köznevelési díjat kapott a kaposvári ASSITEJ Gyermek- és ifjúsági Színházi Biennálén. A programban szervezett iskolai csoportok vesznek részt. Ez a nevelési program egyébként nagy sikere a Nemzeti Táncszínháznak.

Mennyire alkalmasak ezek a játszóhelyek a táncelőadások befogadására, megfelelően tudják kiszolgálni a Nemzeti Táncszínház produkcióit?

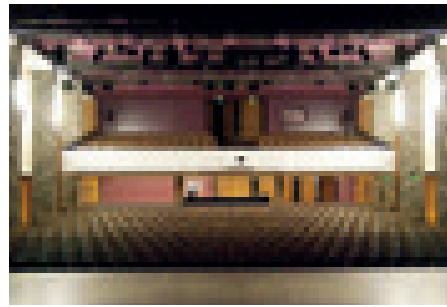

A táncművészet speciális elvárásokat igényel egy játszóhelytől, de elmondhatom, hogy a technikai eszközeinkkel kiegészítve jól vizsgáztak alternatív helyszíneink. Az idő sürgetett, és fontos szempont volt az is, hogy olyan kulturális intézményekben tarthassuk az előadásainkat, amelyeket már jól ismer a közönség. Természetesen számoltunk azzal, hogy kicsit visszaesik a nézőszám, hiszen a tizennégy éve megszokott helyszín hirtelen →

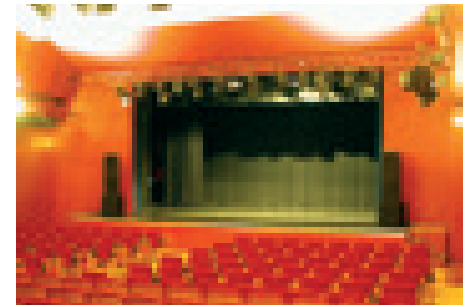
A Nemzeti Táncszínház Millenáris Teátrumban lévő új játszóhelyének kialakításáról 2014. július végén született kormányhatározat. Az új helyszínen 2,66 milliárd forintból alakítanak ki új játékerteret, elkészültéig – előreláthatólag 2015 őszéig – a színház produkcióit alternatív helyszínek fogadják be. Az átmeneti év feladatairól és a Teátrumban rejlő lehetőségekről beszélgettünk Ertl Péterrel, a Nemzeti Táncszínház igazgatójával.

▶ Millenáris Teátrum

▶ MOM Kulturális Központ

▶ Marci Községi Tér

→ cseréje természetszerűleg ezzel is jár. Nem lehet egy stabil közönséget egy pillanat alatt átvezetni négy új helyszínre. Azzal, hogy már eleve közönséget vonzó helyeket választottunk, a nagy előadásszámot rövid idő alatt a lehető legjobban meg tudtuk menteni, de hangsúlyozom, mindenképpen átmeneti megoldásról van szó.

Meddig tart ez a helyzet?

A Millenáris Teátrum átépítésének végét a kormányhatározat 2015 szeptemberében jelölte meg, de ez nagyon feszes időtartam, és számolunk azzal is, hogy minden nagyobb építkezés csúszik valamennyit. Mindenesetre a 2015–2016-os évad folyamán beköltözünk a Teátrumba.

Milyen állapotban van a Nemzeti Táncszínház saját technikai parkja?

A közelmúltban vált szükségessé egy átfogó színpadtechnikai fejlesztés. Új fénypultot és hangpultot szereztünk be 2013 elején. A Grand-MA fénypultot választottuk, ami a mai táncszínházi világban a legelfogadottabb és legprofibb eszköz; mellé beszereztünk LED-es eszközöket, intelligens lámpákat is – ezek McViber 2000-ek –, és folyamatosan lecseréljük az elöregedett színváltókat. Beköltözésünkhöz szükség lesz az eszközparkunk bővítésére, a nagyobb terület miatt, de már most rendelkezünk egy korszerű, az új játszóhelyekre beépíthető eszközállománnyal. A hang- és fénypultunk hazai viszonylatban nagyon korszerű. Több színházból érkeztek kollégák megnézni, hogyan működik a gyakorlatban. Eljöttek a vendégproduciók műszaki vezetői is, hogy lássák, hogyan tudják majd itt nálunk használni ezeket az eszközöket.

Bevonják a Nemzeti Táncszínház szakembereit a Millenáris Teátrum áttervezésébe? Van lehetőség arra, hogy valóban a táncszínház producióit jól kiszolgáló színpadtechnikai és színházépítészeti megoldások jöjjenek létre?

Elindultak az egyeztetések, felmértük a saját berendezéseinket, most zajlik annak tisztázása, mi az, amire szükségünk van. Nem is a Nemzeti

Táncszínháznak, hanem az egész táncszakmának, hiszen ez a színház 40 társulat előadásainak befogadó helye. Reményeink szerint mielőbb megindul a tervezés, hiszen csak akkor tudunk érdemben egyeztetni a konkrét átalakításokról. Az elhelyezésről szóló kormányhatározat megfogalmazta, hogy a közreműködésünkkel kell elvégezni az átalakításokat. A Nemzeti Táncszínház és a táncszakma az ország egyik legértékesebb ingatlanát, a budai Várban lévő karmelita kolostort engedte át a miniszterelnökség átköltöztetéséről kialakított új koncepciónak, ezért cserébe a kormány méltóképpen gondoskodik a színház elhelyezéséről.

Az átalakítás csak a színpadtechnikát érinti, vagy az épületet is?

Mindenképpen némi építészeti és gépészeti átigazításra is szükség lesz, hiszen a Teátrum eddig kiállító- és rendezvényterként szolgált, mostantól viszont színház lesz, próbatermekkel, közösségi térrel, irodákkal.

A külső, szabadtéri színpadot is használni fogják?

Erről még nincs végleges döntés. Az épületből egyelőre hiányzik egy befogadó előtér, egy tág foyer, ami már messziről, akár a Margit körülről látható, hogy odavonzza azokat is, akik még nem ismerik a színházat.

Ezek szerint homlokzati átalakítás is lesz?

Az építészekről egy hívogató, befogadó külső látványt várunk.

Hogyan vizsgázt a Várkert Bazár rendezvényterme mint táncszínházi bemutatóhely?

Több előadással is részt vettünk az augusztus végi megnyitónapságon. Nehéz helyzet volt, mert rövid idő alatt kellett megteremteni a játszási feltételeket. Ráadásul ez az időszak egybeesett a költözésünkkel. De a színház menedzsmentje és műszaki állománya tökéletesen oldotta meg mindkét feladatot. Augusztus óta folyamatosan

játszunk ott is, havonta 5-6 előadással. Ez az egyetlen ideiglenes játszóhelyünk, amelyet nem vezettek be a kulturális piacon. De izgalmas, új helyszín, sokan jönnek éppen az újdonsága miatt.

Hol áll Magyarország a táncművészet területén Közép-Európában? Van-e esélyünk arra a közeljövőben, hogy egyfajta közép-európai tánccentrummá váljunk?

Magyarországon a táncművészet mindig kiemelkedő volt, ma is az. Általában a magyar fiatalok tehetségesek a táncban, kiugró a kreativitásunk. Ennek köszönhető, hogy sok táncosunk van, sokan a táncon keresztül fejezik ki a világhoz való viszonyukat. A magyar táncosok 25-30 évvel ezelőtt bejárták az egész világot, és mindenütt óriási sikerük volt. Ma a turnék üzleti alapon vagy fesztiválmeghívások útján szerveződnek, de ahová eljutnak magyar társulatok, ott mindig nagy feltűnést keltenek. Komoly kapcsolatban állunk a European Dancehouse Networkkel, bevontuk őket az új színházépületünk koncepciójának kialakításába, hogy oda a továbbiakban előadásokat hozhassanak.

Összességében mit várnak az új helyszíntől?

A Nemzeti Táncszínház értéke elsősorban az ott fellépő művészek és az intézményben dolgozók professzionalizmusában van. Nagyon szerettük a várbeli színházat, ez volt az első otthonunk, sok nagyszerű produkció született ott. Ugyanakkor állandó problémát jelentett a közlekedés, a parkolás, nem volt próbatermünk, korlátozott volt a mozgásterünk, nem rendelkezünk igazi közösségi terekkel. A Millenáris remek közlekedési infrastruktúrával rendelkezik, másrészt ki lehet alakítani az elengedhetetlen próbatermeket, és megfelelő tér áll majd rendelkezésünkre a táncpedagógiai programjaink számára. Olyan előcsarnokot szeretnénk, amely alkalmas lesz más jellegű programok, így alkotói beszélgetések, workshopok, szakmai konferenciák, kiállítások számára. Amely kinyitja a kapuinkat, és szélesebb, a művészet iránt érdeklődő közönség is rátekinthet a világunkra.

AZ INTERJÚT GÖTZ ESZTER KÉSZÍTETTE

► A karmeliták kolostora és Szent József temploma, 1741. Wienerisches Diarium, 1741. 68. sz.

► A Várszínház épülete a XIX. század elején, Weissenberg színezett litográfiája

SZÍNHÁZÉPÜLETEK TÖRTÉNETE

Requiem?

A Várszínház története

Fővárosunk első állandó színházának bonyolult múltja könnyen megismerhető, ám jövőjét illetően az idej, a megnyitását követő 228. esztendőben teljes a bizonytalanság. Az egyetlen XVIII. századi hazai színházépület, mely a XXI. század második évtizede közepéig, pontosan 2014 nyaráig játszóhelyként szolgálta a magyarországi színháztudományt, most zárt kapukkal várja sorsáról a kormányzati döntést. S várjuk mi is, merre fordul a templomból színházzá épült várbeli ház története az elmúlt évben előterjesztett költözési, változtatási tervek nyomán.

Egy, még 2010-ben készült és 2011 tavaszán nyilvánosságra hozott¹ koncepcióvázlat tanúsága szerint, amit Potzner Ferenc és munkatársai (KÖZTI Zrt.) készítettek az I. kerületi Budavári Önkormányzat megbízásából, a középtávú vár(os)fejlesztési tervben a Várszínház mint a Palotanegyed főterén álló világörökségi épületek egyike esetleg a barokk színházbelső rekonstrukcióját követően valamiféle (befogadó- és/vagy?) múzeumszínházként, illetve reprezentatív fogadó- és rendezvényterként kapna funkciót. Az épület 1924-ben történt bezárásakor is fölmerült már a fővárosi hivatalnokokban az épületnek – a magyar színháztörténetben betöltött szerepére tekintettel – múzeummá való átalakítása, de ez

nem történt meg. S ez utóbbi koncepcióknak a színházi, színháztörténeti szempontú fölülvizsgálatára tudtunkkal sosem került sor.

A Várszínháznak (késő) barokk színházzá építése eleve értelmetlennek tűnik, hiszen az épületben par excellence barokk színház sosem volt. A Kempelen-féle színházbelső és -technika a kortársi klasszicista városi-polgári színházakét követte, s már csak méreténél fogva és császári-királyi reprezentatív funkciójának hiányában sem lehetett volna udvari színház. Elsődleges feladatkerület II. József is a Budára költöztetett kormányzati hivatalokban és intézményekben működött, Pozsonyból, illetve kisebb részben Bécsből ide került német anyanyelvű tisztviselők és családjaik szórakoztatását szabta, s a működést a német nyelvű társulatok bérleti rendszere határozta meg.

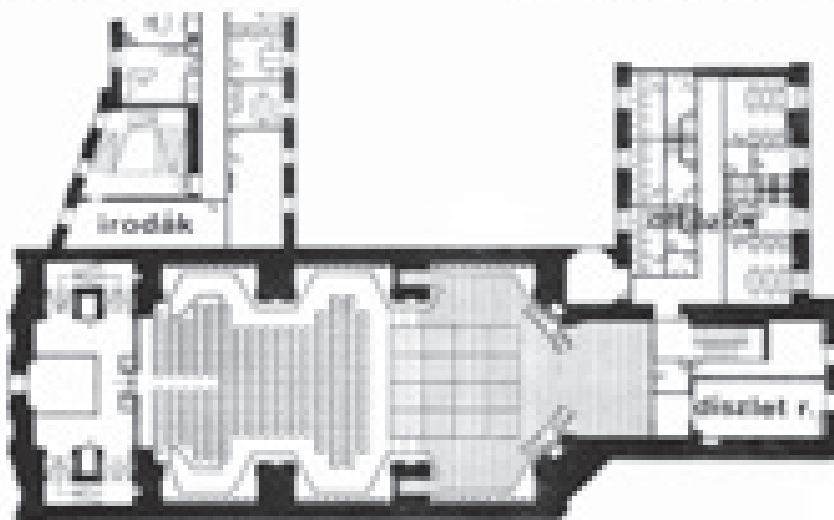
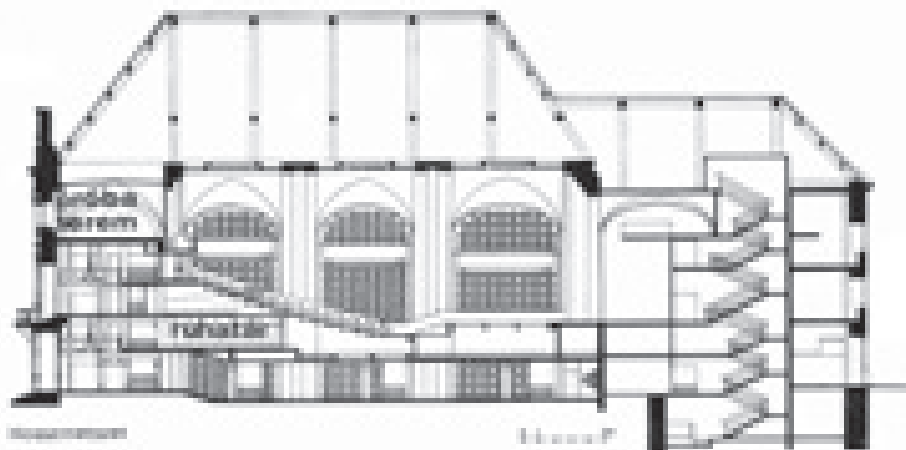
¹ <http://epiteszforum.hu/koncepciovazlat-a-budai-var-negyed-jovojerol>

→ A színházat 1787. október 17-én nyitotta az első előadás, *Der Mönch von Berge Carmel* címmel. Az első magyar nyelven játszott hivatásos színelőadásra 1790. október 25-én került sor a falak között, amikor a Kelemen László vezette társulat Simai Kristóf piarista szerzetes átiratában Brüll *Igazhízi* című darabját adta elő az akkor éppen Budán ülésező országgyűlés tagjainak érdeklődésében bízva. A következő színház-, illetve zenetörténeti esemény emlékét a Várszínház falán a zeneszerző-zongoraművész halálának 100. évfordulója, 1927 óta őrzi tábla. A Magyarországhoz és Pest-Budához másképp is kötődött Ludwig van Beethoven 1800. május 7-én adott itt hangversenyt.

A Kelemen-társulat első, bár sikertelen próbálkozásait követően Pest-Budán a német nyelvű vándor- és bérlőtársulatok visszahódították a színpadokat, előbb csak szórványosan és rövid ideig tudtak magyar nyelvű előadásokra közönséget toborozni a direktorok (1803-ban, 1807-ben). Majd az 1833-tól a Pesti Magyar Színház 1837. augusztus 22-i megnyitásáig a Kassáról a székvárosba érkezett magyar színjátszók vehettek birtokukba – jelképes bérleti díjért – a Várszínházat. Budán először 1835. február 27-én tőlük hallhatta a közönség a Bánk bán replikáit.

A Pest-Budán állandósulni kívánt magyar társulatok számára (már 1790-től fogva) a Várszínház inkább harci terep volt, mintsem otthon, a színház környezetében élő német ajkú közönség, illetve az épület elhelyezkedése, megközelítésének nehézségei okán. A Lánchíd 1849-es megnyitását megelőzően a budai oldal elérése sűrűn ütközött fizikai akadályokba a színiévad időszakában, az őszi-téli időjárási körülmények miatt. A budai-budavári városi színház szerepkörének betöltésére a főváros 1873-as egyesítését és rohamos fejlődését követő időkre már túl kicsinek és technikailag is alkalmatlannak bizonyult a Várszínház, így többnyire nem önállóan bérelték a színiigazgatók, hanem valamelyik pesti játszóhellyel párhuzamosan, mintegy kiegészítéseként a kínálatnak. Felek Miklós próbálkozott csak Blaha Lujza vezetésével létrehozott társu-

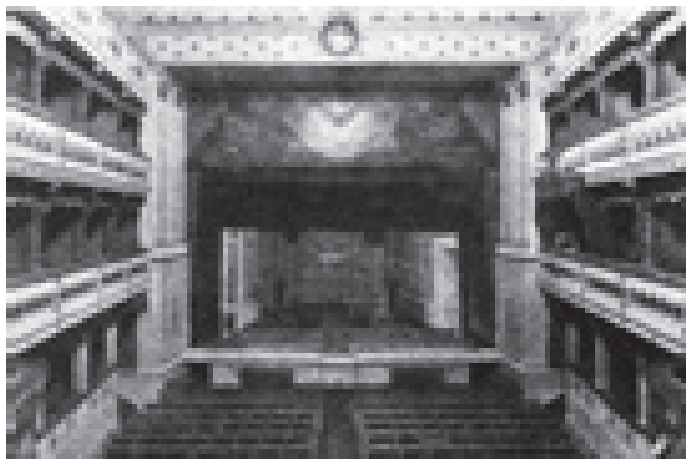

► Az 1978-ban újjáépített Várszínház alaprajza és hosszmetszete

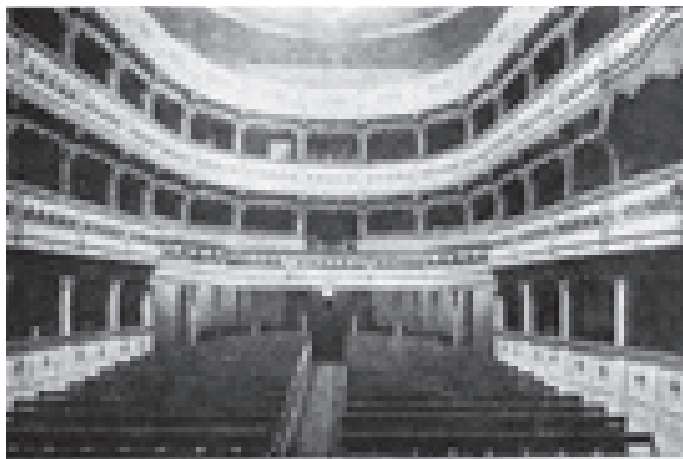
latával, hogy 1884-ben egy sikertelen évadon át önálló színházként működtesse. Egyébként igen gyakran, különösen az 1870-től a Buda városa által betiltott német nyelvű, s az egyidejűleg kötelezően és kizárólagosan előírt magyar nyelvű előadások időszakától, kamaraszínházként szolgált valamely nagyobb intézményünk mellett. A Várszínház volt a Nemzeti Színház (1871-től, majd 1885-től), a Népszínház (1885 után), majd a Nemzetivel közös intendatúra alatt működött Magyar Királyi Operaház (1886 után) kisebb játszóhelye, illetve a Színművészeti Akadémia előadásainak helyszíne (1886 után). 1905-ben rövid ideig a Thália Társaság (1904–1908) tartott itt előadásokat a Nemzeti Színháztól bérelve a

játszóhelyet. Hevesi Sándor rendezésében mutatták be August Strindberg *Az apa* című drámáját (1905. március 12.), vagy Friedrich Hebbel *Mária Magdolna* című művét (Magyarországon először, 1905. április 12.).

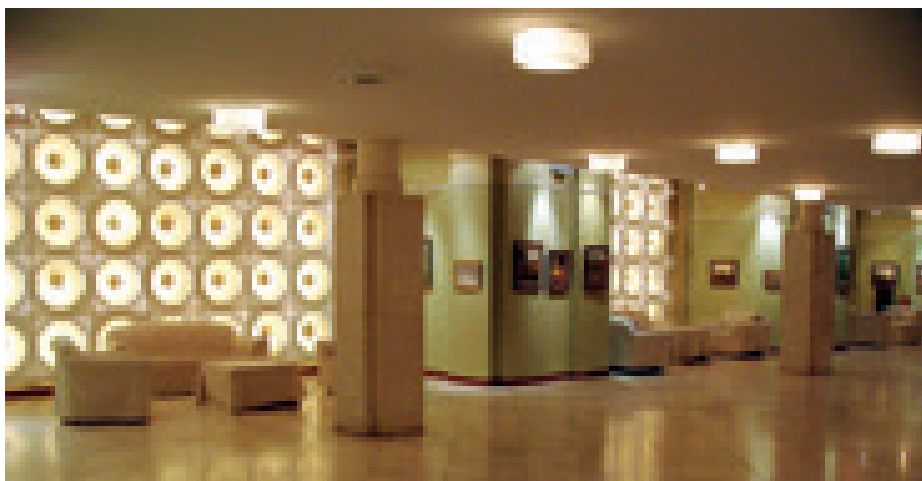
Az 1918-ban felújítva újra megnyitott színház közönsége március 21-én a Nemzeti Színház előadását láthatta először, Szép Ernő alkalmi prólogját követően a főigazgató, Bánffy Miklós *Az erősebb* című darabját. Ambrus Zoltán igazgató önálló programú kamaraszínházat szeretett volna kialakítani a Várban a Nemzeti mellett, ám az épület nem bizonyult alkalmasnak a XX. századi előadások létrehozására. 1919-től azután ismét bérlő társulatok játszottak a színházban.

► Kempelen-féle Várszínház 1884 körül

► A Kempelen Színház páholsoros nézőtéré

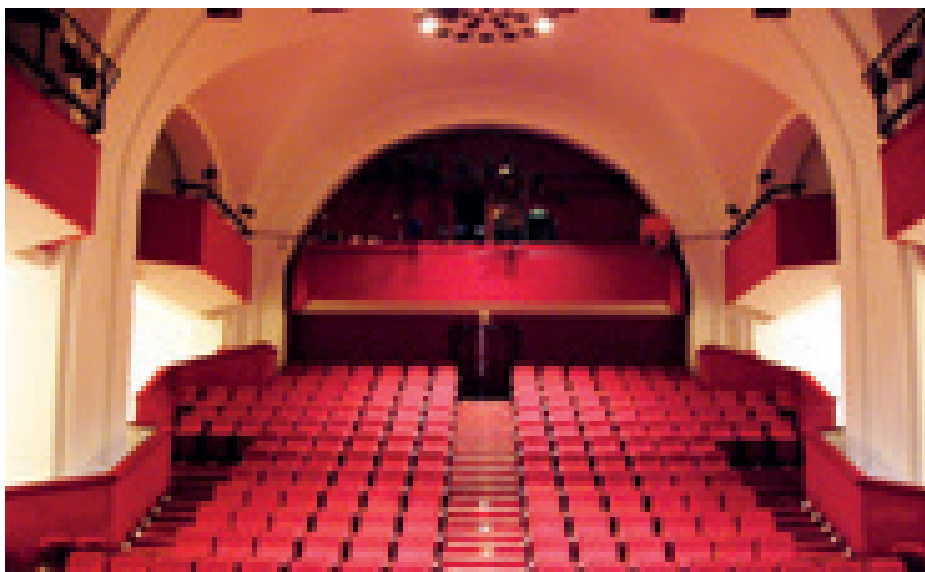

► Előcsarnok

Az 1924-es baleset után bezárt épület a kiürítés, majd a háborús károk 1947-ben történt részleges helyreállítása után végül csak 1978. február 13-án nyitotta meg újra a kapuit. Ekkor a (XX. századi) Népszínház társulata vette birtokba (1982-ig) a Várszínházat, az első előadásán Hernádi Gyula *Bajcsy-Zsilinszky Endre* című darabja volt látható. 1981. november 15-én került sor a korszak egyik legizgalmasabb bemutatójára, a Balogh Elemér–Kerényi Imre szerzőpáros *Csiksomlyói passiójának* első előadására. 1982-től ismét a Nemzeti Színház társulata játszott itt kamaraelőadásait. 2001-ben az újonnan létrehozott Nemzeti Táncszínház központja és egyik játszóhelye került a Várszínházba, ahol 2014 nyaráig működhetett.²

Korábban, az 1940-es évek elején fölmerült már olyan gondolat is, hogy visszaépítsék a barokk templomot az épület terébe, ám a XXI. században ennek kevés realitását látjuk, hiszen a Várnak ezen a területén egyházi funkciókra föltehetően kevés igény volna. Egy mai templombelső vagy akár -rekonstrukció pedig turistaattrakciónak is szegényes volna a historikus értékekben oly gazdag világörökségi területen. Igaz, van példa az egyházi-vallási funkció visszaállítására, bár történetileg sokkal rövidebb ideig más feladatkört betöltött épületek esetében – az 1957 és 1989 között Egyetemi Színpadként használt épületrész, a Pesti Barnabás utcáról nyíló piarista kápolnát az állam az Eötvös Loránd Tudományegyetem használatából 1989-ben adta vissza a rendnek (még a folyamatosan oktatási célt szolgált teljes épülettömb átadása, illetve fölújítása előtt).

A Várszínház máig (tegnapig) használt épülete az 1978-ban megnyitott formájában egyébként (minden kritika mellett és ellenére is) építészetileg sem érdektelen. Az épület terébe tervezett nézőtéri plató különleges technikával készült, egy ívben, az oldalfalakra nem támaszkodva a hom-

► Nézőtér

lokzat belső oldalának felső részétől tart az előszínpadig, mintegy tojáshéjstatikával könnyed, de merész megoldást nyújtva a nézői látóterek lehetőség szerinti egyenrangú kialakítására.³

Az eredetileg szakrális-liturgikus célokot szolgáló épület színházzá építésével kapcsolatos építészettörténeti áttekintést⁴ azért tartjuk fontosnak, hogy a funkcióváltásból adódó következményekre, valamint a történeti összefüggésekre is föl hívjuk a figyelmet. A színjáték terüli szolgáló épületek külső adottságaikkal egyúttal térelemek, jelek és városszerkezeti pontok is. A hozzájuk és funkciójukhoz kapcsolódó infrastrukturális koncepció is hatással van a színházként való működésre, annak sikerességére és karakterére.

A karmelita kolostor és templom

A budai Várhegyen, annak is a kora középkorban még ritkán lakott déli részén – a források tanúsága szerint – a XIII. század harmadik harmadában már kolostor és templom állt. A ferencesek kaptak

jogot IV. Béla királytól, és 1269–70-ben föl is építették Szent Jánosnak szentelt egyházukat. Ennek kriptájában temették el 1301-ben III. Andrást és 1309-ben a ferences Temesvári Pelbártot is.

A török uralom alatt az addigi három várbéli templomból csak egy maradt meg a keresztényeknek, a ferencesek át is költöztek az északi várba, a Mária Magdolna-templomhoz, hisz az ő templomukat a megszállók mecsetté alakították. A Basa-dzsámi pompás uralkodói imaközpont volt, ami a palotával együtt megsemmisült az 1686. évi ostrom alatt.

Lipót császár új rendeknek adott engedélyt a

betelepülésre, a jezsuiták mellett ekkor érkeztek a Várba a karmeliták. Telekcserék és templomváltások után 1692 elején folyamodtak az Udvari Kamarához, hogy a Vízi-kapu mellett kezdhessék meg a kolostor és a templom építését. Válasz a terület fölmérését követően 1693 végére érkezett, amikor megkapták a kért romos területet. A templom alapkövét halasztások után 1725-ben tették le, s az épület el is készült 1736-ra, belső berendezését és a harangokat azonban csak hosszú idő eltelével tudták befejezni. Végre 1763-ban szentelték föl a karmelita rendház Szent József-templomát.

A templom egyhajós volt, boltozatát a két oldalon négy-négy pilléreköteg tartotta, a szentély felé egyre szélesedő szakaszokra tagolva a teret. A hajót három dongaboltozat, míg a bejáratot a kórus alatt, illetve a szentélyt és a sekrestyét keresztboltozatok fedték. A szentély fölött a bal oldalon emelkedett a négyszög alaprajzú barokk torony négy haranggal. A templomban a Szent Józsefnek állított főoltár mellett kilenc →

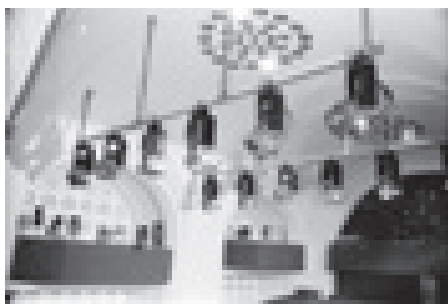
² A Várszínház színháztörténetének részleteire nézve a korai adatokat tartalmazó zsebkönyvek és színlapok az Országos Széchényi Könyvtár Színháztörténeti Tárában található. Az intézményi működés feltételeire vonatkozó levéltári dokumentumok a Magyar Nemzeti Levéltárban és fővárosi fiókintézményében kutathatók. Ld. továbbá A Nemzeti Színház 150 éve. Szerk. Kerényi Ferenc. Budapest, 1987, Alpár Ágnes: A fővárosi kisszínházak műsora a Tháliától a felszabadulásig, 1904–1944. Magyar Színház Intézet, 1974.

³ Az 1978-as átépítés 30. évfordulójára a Színpad 2008/1. számában jelent meg Rétfalvy János és Szörényi István írása Az épület története, felújítása és az utolsó 30 év tapasztalatai címmel (5–15. o.)

⁴ Melynek során forrásaink voltak egyebek közt a levéltári iratokra és az ikonográfiára is hivatkozó Clauderné Vladár Margit tanulmánya, ami A Várszínház története címmel 1943-ban jelent meg a Tanulmányok Budapest múltjából X. kötetében (163–180. p.), http://epa.oszk.hu/02100/02120/00010/pdf/BPTM_TBM_10_163-176.pdf, valamint Molnár Aurél magánkiadású munkája: A Várszínház. 1978.

► Színpad a később beszerelt előfüggönnyel

► PANI motorikus fényvetők

→ melléktartó is volt, a kóruson pedig egy új építésű nagy orgona helyezkedett el.

A karmelita kolostor és templom a fölszentelést követően csak rövid ideig, a rendek 1784-es fölösztatásáig működhetett. Ekkor II. József az épületeket és a berendezéseket árverésen eladni rendelte, ideiglenesen udvari raktárakba történő elhelyezésük mellett. Így került a Szent József-oltár Sárospatakra, az orgona pedig megbontva a vízvárosi Szent Anna-templom kóruskarzatára. Az árverések nem folytatódtak azonban, s nincsen tudomásunk a teljes berendezés további sorsáról. A templom ezt követően katonai raktárként szolgált, a kolostorban pedig lakásokat alakítottak ki.

II. József 1783-as leiratával Budára helyezte át a Helytartótanácsot, az Udvari Kamarát és a Királyi Curiát. Az udvari tisztviselők és hivatalnokok Pozsonyból nagy számban érkeztek Budára, s a császár gondoskodni kívánt budai szórakozási lehetőségeikről (hisz Pozsonyból egyenesen Bécsbe jártak szabadidejükben). A Városmajorban ekkor alakították ki a közparkot és a várbeli színházra is ez után bólintott a császár.

Templomból színház

A kiürült karmelita templom színházzá alakítását már 1784-ben kérvényezte Bulla Henrik Ferenc, aki német nyelvű társulatával a budai Vörös Sün (ma Hess András tér 3. – Fortuna u. 1. – Táncsics Mihály u. 2.) és Fehér Kereszt (ma Batthyányi tér 4.) fogadó, továbbá a pesti Rondella (ma Régi-posta u. 4.) bérlője volt. 1785-ben még elutasító választ kapott a Kancelláriától, illetve a későbbi Budai Népszínház (ma Clark Ádám tér, déli oldal) helyén kapott engedélyt színházépítésre. A terveket és a költségvetést Hillebrand udvari építész el is készítette, sőt, az igényelt 50 000 forint hitelezésére is megszületett az utasítás, amikor 1786-ban, budai tartózkodása idején a császár ezt visszavonta. Tuschl Sebestyén, a későbbi színházbérlő ekkor újra szóba hozta a karmelita templom átépítésének kérdését, amit a császár immár elfogadott. Gróf Niczky Kristóf helytartótanácsi elnöknek írott utasításában elrendelte, hogy a kolostor refektóriumát kaszinóvá, a templomot pedig színházzá alakítsák, s bízzák meg Kempelen Farkas udvari tanácsost a tervek és javaslatok elkészítésével. Arról is határozott egyúttal, hogy a fölmerülő költségeket az udvari költségvetésből fedezzék.

A polihisztor Kempelen által elkészített tervek és költségvetés szerint a templom és a kolostor helyiségeinek átalakítása, továbbá a színház berendezése és fölszerelése mindösszesen 28 362 forintra rúgna, s ő maga vállalta is ezért az összegért a munkálatok irányítását, e feladatkörben később Schönstein udvari tanácsos váltotta föl. A költségek végül, persze, magasabbak lettek, további 4000 forintnyi udvari és városi pénz fogyott el az építkezés során. 1787 elején, a templom szentségtelenítése után kezdték meg az átépítéseket, s öszre el is készült a színház, megkezdődhetek az előadások (az akár jelképesen is értelmezhető alaprajzi elrendezés szerint) az egykori szentély pozíciójába került színpadon.

A Várszínház homlokzati kialakítása a bécsi udvari épületek akkor divatos copf stílusát követte a korábbi íves barokk templombéjárt síkbeli átépítésével, rusztikus kváderkövekből kiképzett lábazatával. A félköríves zárlatú főbejárat mellett kétoldalt két kisebb bejárat van, a kapu fölé erkélyt építettek, az oromzaton a város címere látható. A bejárat előcsarnokba nyílt, ahonnan jobbra és balra lépcsők vezettek a páholyokhoz.

A színpad mögött öltözőket, valamint kellék- és ruhatárt alakítottak ki a kolostor helyiségeiből. Az egykori kriptát a színpadi süllyedőtér foglalta el. A Várszínház első díszletkészlete 17 darabból állt, melyek legtöbbször maga Kempelen tervezte.

A színház belső tere 9 bécsi öl (17,07 m) széles és 25 bécsi öl (47,41 m) hosszú volt. A színpad mélysége ebből 10 bécsi öl (18,97 m), szélessége elől 6 öl (11,38 m), hátul pedig 4 öl 1 láb és 6 hüvelyk (8,06 m) volt. A földszinti nézőtér 8 öl 7 hüvelyk (15,36 m) hosszú, ovális kialakítással épült. A két oldalon 5-5 páholy állt. Az első emeleten a színpadtól balra (a rendezői jobb oldalon) helyezkedett el a királyi páholy, ahová a Sándor-palotából fedett folyosó vezetett át. Két emeleti ívben összesen 33 páholy, fölöttük a harmadik emeleten középen zárt székek, oldalt karzati ülőhelyek voltak. A nézőtér összesen 1200 fő befogadására volt alkalmas.

A nézőtér függőleges tagolását pillérek adták, a páholyok mellvédfalai sokszögűnek mutatták a teret kis ívelésükkel. A harmadik emeleten egyszerű ballustrádsort alakítottak ki. A színpadkeret és a proscénium (előszínpad) architektúrája egyszerű, klasszicista, aranyozott fehér lécekből

a felső ív közepén a címerrel. A mennyezet szürke- és kékalapú mezőkre volt osztva, melyekben a művészetek szimbólumai jelentek meg. Középen Apolló-fej szürke alapon. A páholyívek kék színűek voltak szürkével szegve.

A következő évtizedekben sűrűn használt színház többször is följújtásra, átépítésre szorult. Először 1815-ben, gróf Ráday Pál bérlői korszakában, majd 1854-ben Buda városa finanszírozta az átépítést, 1884-ben Budapest főváros. Utóbbi alkalommal az első emeletre erkélyt építettek a páholyok helyére, s az egész színházbel-sőt fehérre festették és aranyozott díszítésekkel látták el. 1917–18-ban került sor újabb följújtásra-átépítésre (miután a háborús években, 1914 és 1918 között raktározási célra vették igénybe). Ekkor neoreneszánsz motívumok kerültek a belső térbe. Új függönyöket, illetve vasfüggönnyet terveztek. Az egyszerűnek mondott főfüggöny 24 láb (7,58 m) magas és 25 láb (7,90 m) széles volt. A második függönnyet allegorikus képekkel dúsan díszítették, a vasfüggönyre festve pedig egy függöny volt látható vörös alapon elhintett arany virágokkal, közepén a hárfázó Apollóval. A korszerű színpadgépeket a pozsonyi Maar készítette.

A színház ezt követően 1924-ig rendeltésszerűen működött, ekkor azonban a karzat egy része leszakadt, s a színházat a belügyi hatóság bezáratta. Ezután 1943-ban a nézőtéri és a színpadi berendezést polgármesteri határozattal, tűzveszélyre hivatkozással eltávolították, a belső tereket kibontották. Az épületegyüttes az 1945 eleji ostrom során komoly sérüléseket szenvedett, melyek után a szerkezeti helyreállításra 1947-ben került sor.

Az 1978-as átépítés tervezői (Kékesi László, Mozer Pál, Vajda Ferenc, Középpülettervező Vállalat) a templom építészeti terébe a korábbi beépítés térszerkezetét megtartva építették újjá a színházat. Az adottságok miatt a színpad mérete továbbra sem tette lehetővé oldalsó vagy hátsó színpadok kialakítását, s mind az alsó-, mind a felsőgépészet tere erősen korlátozott. Ugyanakkor a színházi funkciókat betöltők mellett más kulturális tereket is kialakítottak a templom-, illetve a kolostorépületben. A bejárat szintnél alacsonyabban található a galéria, innen közelíthető meg a kolostor nyugati épületébe átnyúló büfé. A keleti szárnyban kamaraszínpadi játéktér létesült, illetve az öltözők, irodák kaptak itt helyet.

A templom-színház átépítése, más (?) funkciójú használata mindenképpen idő- és költségigényes, a különböző döntéshozatali szinteken, illetve a bonyolult tulajdoni-használati viszonyok között a leginkább problémamentes megoldás az lehetne, ha a színházat szakmailag végiggondolt koncepció megvalósítására újra használatba lehetne venni, s működését összehangolni a Vár Palotanegyedére vonatkozó fejlesztési elképzelések aktuális szakaszaival.

SIRATÓ ILDIKÓ

Az Osztrák Színháztechnikai Akadémia

Az ausztriai testvérszervezet, az OeThG már évek óta nagy hangsúlyt helyez a színházi műszaki szakemberek képzésre, továbbképzésre. Ehhez a szervezet által kidolgozott, az egyes színházi munkakörök betöltéséhez szükséges kritériumrendszer biztosítja az alapot. Az egyes munkaköri pozíciók csak megfelelő szakképesítéssel tölthetők be.

Nincs akadálya, hogy németül tudó magyar szakemberek is részt vegyenek ezeken a képzéseken. Ezért alább felsoroljuk a 2015. első félévben induló oktatásokat:

2015. március 19–20. **Pirotechnikai gyakorlat mint a színpadtechnikai tanfolyam előfeltétele.**

Színpad- vagy színházi előadásokon szerzett pirotechnikai gyakorlat igazolása.

2015. március 23. **Előkészítés a rendezvénytechnikai szakképzés vizsgáira. (Munka mellett szerezhető iskolai végzettség.) A szakmai kompetencia gazdasági előnyt jelent:**

- A résztvevők a képzés félideje után szakemberként állnak a cégek rendelkezésére.
- Az oktatási idő 25%-a a hasonló szakmunkásképzőkénél.
- A Bécsben tartózkodás iskolai költségei 75%-kal csökkennek.

2015. április 7–10. **Színpadi pirotechnikai tanfolyam – T2.**

Szakismeretek megszerzése a T2 és S2 kategóriájú pirotechnikai termékek használatához.

2015. április 15. **Színpadi szakismeretek (akkreditált oktatás).**

Színpadmester- vagy fővilágosító-képzés az osztrák szövetségi és tartományi színházak kollektív szerződése szerint. Megalapozott általános és szakmai képzés a színpadi „FK-V” szabályzat szerint, ami vezetői feladatok ellátására jogosít.

2015. május 11. **Jogbiztonság, munkabiztonság.**

Biztonság a rendezvényeknél és produkcióknál, valamint rendezvény- és produkciós helyszíneken. A legfrissebb törvényi előírások betartása a gyakorlatban.

2015. május 27. **Színházi festékek.**

A legújabb műszaki lehetőségek és alkalmazási területek (nem csak színházakban). Elmélet és gyakorlat, textil-, PVC-, üvegfestékek, festékek vetítéshez, öntött gyanták és plasztikus anyagok. Felhasználási javaslatok a legújabb technikai lehetőségek szerint.

2015. június 1–2. **Coolux médiaszerver.**

Szakinformációk workshopkal, alkalmazási alapok, eszközismeret, rendszerfelépítés, a legújabb pandora-box bemutatója az aktuális szoftverrel és kiegészítő szoftvermodulokkal.

2015. június 3. **Vetítőfelületek és effektanyagok.**

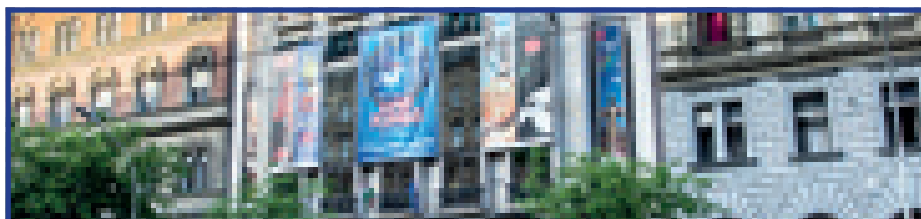
Projekciós felületek kiválasztása, alapok és felépítés, prezentációs és projekciós felületek a színházban, rendezvényhelyszínen, konferenciateremben és tv-alkalmazások. Optimális megoldások és megoldási opciók.

2015. június 9. **Rigingtechnika a rendezvényeken.**

Gyakorlati és elméleti oktatás. A truss-szerkezetek rizikóminimalizált tervezése. A szerkezetépítés gyakorlata-szervezése, a vonatkozó szabványelőírások betartása, a veszélyhelyzetek felismerése.

További információk: Akademie der Österreichischen Theater-technischen GmbH. 1170 Wien, Taubergasse 60. Tel.: +43 1 4853579 Mobil: +43 (0)664 51 70 211, <http://www.akademie-oethg.at>, e-mail: ausbildung@akademie-oethg.at

AKADEMIE-OETHG NEWSLETTER – 2014. DECEMBER

A Madách Színház gyakorlattal rendelkező fiatal gépész- vagy villamosmérnök munkatársat keres **színházi mérnök** munkakörbe.

A szakmai önéletrajz az szj@madachszinhaz.hu e-mail címre kérjük küldeni.

www.szinpadtotechnika.com

Színpadtechnikai berendezések

tervezése, gyártása, szerelése, javítása, karbantartása.

Budapesti irodánk és bemutatótermünk címe:

1077 Budapest Jósika utca 28.

Színpad- és Elővilágosítástechnikai Kft.

2112 Városligetváros, Budapesti út 128.
 Telefon: +36 20 924 7071
 Telefax: +36 20 588 435
 Email: info@szinpadtotechnika.com

HALLÁSKÁROSODÁS

Hallani jó! Süket zenész nem zené(l)sz!

Zenés előadásokon, koncerteken, mozikban a nagy hangerő a siker mércéje. Fejlesztők ezrei dolgoznak azon, hogy a hangerősítők, hangfalak, fülhallgatók minél tisztább és minél erősebb hangot produkáljanak a hallgatók örömére. A zenekari árokban dolgozó zenészekben sem tudatosul a halláskárosodás veszélye. A cikk a halláskárosodás „hétköznapi” keletkezésére és formáira hívja fel a figyelmet.

„Hogy éreztem magam? Úgy éreztem... Hm, nem féltem, egyszerűen csak kizsigelve éreztem magam, hogy őszinte legyek. Hogy soha többé nem halom a csendet. Szeretem a csendet hébe-hóba. És persze szeretem a zenét is, tudod, és ha egyensúlyban vannak, szeretem a csendet is. Elég lesújtó gondolat, hogy sosem halom többé.” – Eddy Temple Morris (volt rádiós DJ, tv-s műsorvezető, producer és a Brit Fülzúgás Szervezetének nagykövete)

Hallásunknak nagyobb szerepe van életünkben, mint azt elsőre gondolnánk. Ezért érdemes nagy figyelmet fordítani a fülzúgásra, más néven tinnitusra, mely napjainkban egyre elter-

jedtebb probléma. Rengeteg káros hatás éri füleinket, mielőtt észlelnénk azok eredményét. Mindehhez ráadásul nem kell különösebben zajosnak tűnő környezetben elidőznünk. Veszély leselkedik hallásunkra akár a városi utcazaj által, utazás közben, koncerten, moziban, de akár még az edzőteremben is. A felsorolást végtelen hosszan folytathatnánk...

A hallással kapcsolatos zavarokat többnyire az idős korosztályhoz köti a köztudat. Tévesen, hiszen ezek a problémák (fülzúgás, halláskárosodás) nem válogatnak, egyaránt előfordulhatnak gyerekeknél, fiataloknál, fiatal felnőtteknél, középkorúaknál és időseknél. Sőt, lassan gyakrabban jelentkeznek fiatalokban. A zenelejátszók fül- és fejhallgatói olyan hangerő kibocsátására képesek, mely hosszabb zenehallgatás során kárt tehet a hallásban. Emellett ráadásul a tinédzserek önként teszik ki magukat túlzott hangerőnek szórakozóhelyeken és koncerteken.

Évtizedekkel ezelőtt nem élveztek még akkora térhódítást a fesztiválok, mint manapság. Ha csak végignézzük, hogy Magyarországon évente hány zenei fesztivál kerül megrendezésre, elképesztően széles paletta tárul elénk. A már

folyamán szinte minden hétvégére jut legalább egy többnapos rendezvény, mely felvonultatja a külföldi és a hazai zenészek legjobbjait, és persze, hogy füleink egy percig se unatkozzanak, mindezt rendszerint párhuzamosan több színpadon teszik. Hallásunk természetes védekező mechanizmusa rövid idő után csődöt mond, és átadja magát a féktelen hangerőnek, amely komoly és sajnos sok esetben visszafordíthatatlan károkat okoz a hallószervekben.

A probléma természetesen nemcsak a fesztivál közönségét érinti, hanem a helyszínen dolgozó hangmérnököket, pultosokat, jegyszedőket, biztonsági embereket stb., egyszóval mindekit, aki a zajforrás közelében tartózkodik, na és persze magukat a fellépő zenészeket is. A halláskárosodás az ő esetükben különösen kényes téma, hiszen a hallás romlása megélhetésük forrására is kihat, hiszen túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a zenészek, a hangmérnökök a fülükből élnek. A próbák, a gyakorlások, a kis és nagy koncertek alkalmával mindig komoly zajhatásnak teszik ki hallásukat. Ennek következménye kezdetben „csupán” a bosszantó fülszűrés, a fülzúgás, az észrevétlen halláscsökkenés, idővel azonban

feltűnően romlani kezd a hallás, míg végül olyan szintre csökken, hogy a leghétköznapibb tevékenységeket is megnehezíti.

A halláscsökkenést sosem annak elszenvedője észleli először, hanem a környezetében élők. A hallássérült kevésbé könnyedén érti a beszédet, állandóan kénytelen visszakérdezni, amikor hozzá szólnak, hangosabban kell hallgatni a televíziót vagy a zenét, ez azonban csak a körülötte lévőknek tűnik fel. Persze a tartós fülzúgáshoz hasonlóan a halláscsökkenés sem visszafordítható folyamat, így nincs más választásunk, mint megelőzni annak kialakulását.

Ha bármikor gyorsan múló vagy tartósabb fülcsengést tapasztalunk, biztosak lehetünk benne, hogy hallásunk károsodott. A fülzúgás gyakran

elviselhetetlen mértékű lehet, elszenvedői pedig utólag sajnos már nem tudnak ellene tenni. A zúgás, csengés a nap 24 órájában hallható, a kutatók pedig egyelőre nem találtak rá gyógymódot.

„Ez nem egy fülprobléma, ez egy agyat érintő probléma. Ez egy agykárosodás, nem fülfájás, vagy ilyesmi. A fülzúgás komoly probléma” – a Brit Fülzúgás és Halláskárosodás Egyesület internetes fórumán olvasottak is ezt támasztják alá.

„Én vagyok a legfiatalabb fülzúgásos beteg, még csak 17 éves. 2 hónapja hallom... már most is tönkretesz az életem, és csak rosszabb lesz. Sírni akarok...”

„29 éves vagyok, 15 éve zúg a fülem. Egy han-

gos koncert után kezdődött, de 15 évig annyira enyhe volt a probléma, hogy nem zavart. Most hirtelen egyre intenzívebb lett, és a sötétségbe taszít.”

„40 vagyok, 5 hete zúg a fülem, a legutóbbi 5 nap maga volt a pokol. Egy fekete lyukba süllyedek, az életemnek vége...”

A halláskárosodás az élet számtalan területén komoly problémákat okozhat nemcsak a zene-szek, hanem gyakorlatilag bárki számára. Csökkent hallóképességünkkel könnyen kieshetünk a társaságokból, legyen szó családi vagy baráti összejövetelekről. Kevésbé tudunk aktív részesei lenni a beszélgetéseknek, hiszen már egy kisebb alapzaj mellett sem értjük tisztán a beszédet, ha a kommunikáló fél nem közvetlenül felénk fordulva adja elő mondandóját. Hosszabb távon az előbb említett helyzet különböző lelki problémákat idézhet elő a károsodott hallású személynél. Hajlamos elszigetelődni azáltal, hogy a csoportos társalgásban nem tud olyan formában részt venni, mint társai. Idővel rosszabb esetben az elszigetelődés depresszióig fajulhat a halláskárosultnál. Ilyenkor már csak a hallókészülék jelenthet megoldást. Ezért rendkívül fontos a megelőzésre nagy hangsúlyt fektetni, amíg nem tapasztalunk komolyabb problémát füleinknél.

A hallás védelmére számtalan lehetőségünk lehet:

→ Halkítsuk le! Sose hallgassuk túl hangosan zenelejátszónkat, ne azzal akarjuk elnyomni a környezet hangjait pl. vonaton, buszon. Ugyanez érvényes az otthoni zenehallgatásra.

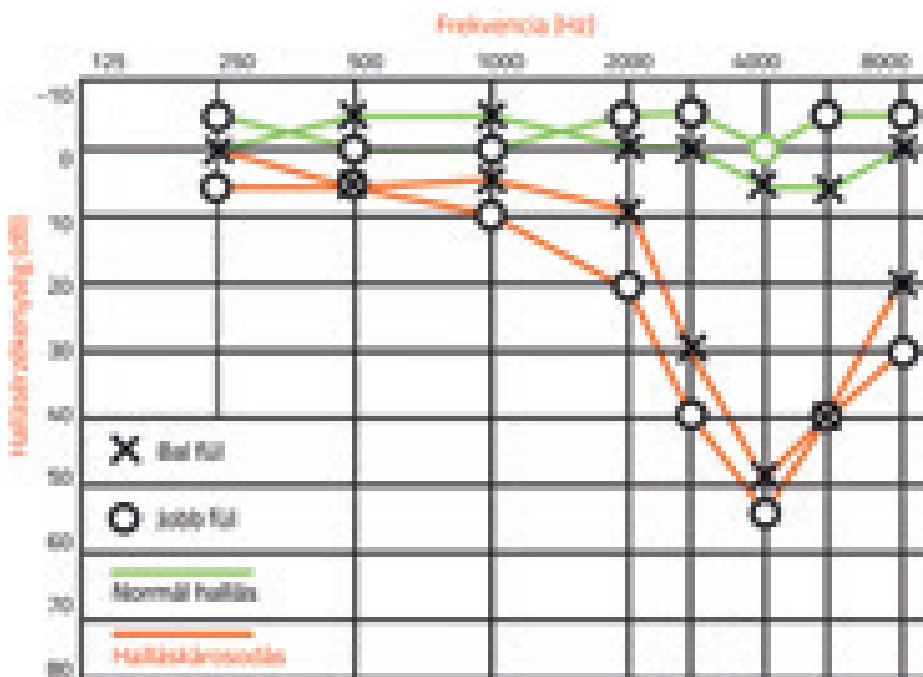
→ Ha tehetjük, kerüljük az olyan helyzeteket, melyekben hosszabb ideig túlzott zajnak vagyunk kitéve.

→ Amennyiben erre nincs lehetőségünk, nagy segítséget jelenthet egy pár fül dugó vagy fültok.

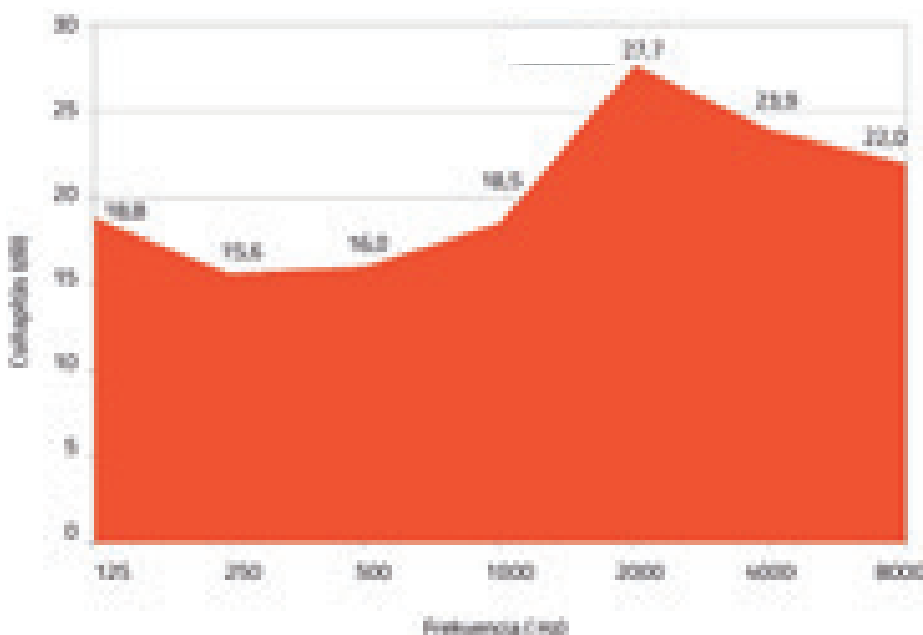
→ Ha nincs nálunk semmilyen hallásvédő eszköz, legalább igyekezzünk szünetet tartani. Például menjünk ki a szórakozóhelyről vagy távolabb a színpadtól.

Mindig tartsunk magunknál hallásvédőt, és ha valamit hangosabbnak érzékelünk, bátran használjuk. Többnyire a beszéd hangerejét meghaladó zajok már károsak lehetnek. Elővigyázatossággal, tudatossággal és odafigyeléssel elkerülhetjük a fülzúgást és a halláskárosodást.

„Amikor az orvos elmondta, a székbe roskadtam, és sírni kezdtem. Az orvos előtt, a nővér előtt, egy pár percig sírtam, mert azt mondta, hogy erre nincs gyógymód... Erre sírva fakadtam, →

► Halláskárosodás, normál hallás

► MusicSafe Pro - arany szűrőjének szűrési tartománya

→ hazamentem, és nem voltam valami boldog” – Hollie, 26 éves. – „Emlékszem, nagyon fáradt voltam, mert előző héten Ibiza-n voltam, aztán meg Manchesterben buliztam, iszogattunk a barátaimmal, még többet ittunk, táncoltunk a kedvenc számainkra, jól éreztem magam. Fél 5-kor a barátnőm mondta, hogy ők hazamennek. Én még nem akartam menni, annyira jól éreztem magam. Ha tudtam volna előre, hogy ez lesz, egyáltalán nem is mentem volna oda, soha.”

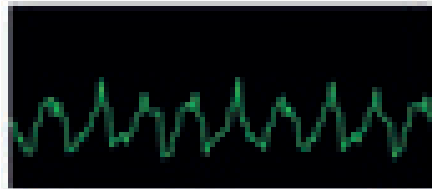
Hallásvédő eszközök széles választékát találjuk az üzletekben, webshopokban. Ha nem szeretnénk nagyobb összeget kiadni, választhatjuk a hagyományos, egyszer használatos szivacsos füldugókat, melyek megtalálhatóak drogériák, gyógyszertárak és munkavédelmi üzletek kínálatában. Egy-egy alkalommal pár órára tökéletesen megfelelnek ezek is. Azonban az ilyen típusú hallásvédőket egy alkalom után dobjuk ki, mivel nem lehet őket tisztítani, ezért könnyen fülgyulladás okozhatnak.

Amennyiben ennél jobban törődnék hallásunk épségével, érdemes körülnézni a speciális, akusztikus szűrőkkel ellátott füldugók háza táján. Napjainkban találhatunk köztük olyanokat, melyeket kifejezetten bulizáshoz és koncertekhez fejlesztettek ki, és különleges zenei szűrőkkel láttak el. Az Alpine füldugók között például megtaláljuk a kifejezetten bulizáshoz való termékeket, illetve a zenészek számára megálmodott, cserélhető szűrőjű szetteket is. Az ilyenfajta hallásvédő eszközök az adott frekvenciákon más mértékben tompítják a hangot, így maximalizálják a zenei élményt, miközben megfelelő mértékben védik a hallást azáltal, hogy a káros hangokat a fülek számára elviselhető hangerejűre csökkentik.

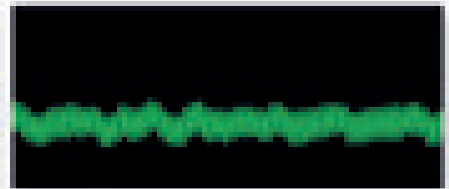
Azoknak, akiknek a megélhetésük függ a hallásuktól, és igazán nagy gondot és persze pénzt fordítanak hallásukra, kitűnő opció a Microsonic egyéni fülillesztéke. A vásárló füléhez tökéletesen igazodik, ezért rendkívül kényelmes, emellett megfelelő mértékben csökkenti a zene hangerejét minőségi romlás nélkül.

A füldugó vagy fültok használata számos előnnyel bír amellet, hogy a hallás védelméről gondoskodik. Az egyik ilyen lényeges pozitívum,

4. Tinnitus (fülzúgás) mielőtt és utána az ember: lehet!

előz állapota

utáni hang

lehető állapota mielőtt

utáni állapota

► Tinnitus (fülzúgás) hangképei

hogy alkalmazásukkal kevésbé fárad el az ember figyelme. Nagy zaj esetén a fülek természetes védelmi rendszere bizonyos ideig ellenáll a fokozott hangerőnek, hosszabb idő elteltével azonban ez a védelem egyre gyengül, a hallás pedig alkalmazkodik a környezet zajszintjéhez. A nagy, állandó hangerő fáradtságot, csökkenő figyelmet és koncentrációt eredményez, ezért a zajhatás kiküszöbölésével, tompításával hosszabb ideig tudunk éberek és frissebbek maradni.

Nem utolsó szempont, hogy megszűnik a bulik, koncertek után tapasztalható fülcsengés. A szórakozóhelyről kilépve azonnal tapasztalhatjuk ezt a zavaró jelenséget, a csendes szobában fekvé pedig fokozódik a zúgás, a csengés. Ha szerencsénk van, a bosszantó hangok másnapra elmúlnak. Ezt nem csak a zenekedvelők, szórakozni vágyók tapasztalhatják meg rendszeresen. A zenés helyen dolgozók fokozott veszélynek vannak kitéve munkájukból kifolyólag, legyen szó pultosról vagy hangmérnökről.

Sajnos a hallásvédelem témájának népszerűsítése elég nehéz feladat. Akadnak olyanok, akik kifejezetten cikinek tartják a füldugók használatát, sőt, viccelődnek, ha valakinél észreveszik. Azonban szerencsére népes tábora van már a hallásvédelem pártolóinak is, akik kifejezetten örömmel mutogatják füldugóikat és viselik azt szükség esetén. Ők lennének a követendő példa.

Sokan nem foglalkoznak a megelőzéssel.

Főként a fiatalok nem gondolják őket érintő problémának. A témához való hozzáállásban nagyon nagy szerepet játszanak a szülők mint példaképek. Fontos, hogy ők is arra neveljék gyermekeiket, hogy a hallásuk védelmét nem szabad félvállról venni.

Chris Martin, a Coldplay énekes nemrég nyilvánosságra hozta, hogy ő is fülzúgástól szenved immár 12 éve. Beszélt arról, mennyire megbánta, hogy nem törődött a problémával, és nem viselt füldugót a koncertjeik alatt. Akárcsak a rapper Plan B, ő is nyíltan támogatta a fülkárosodás megelőzéséért folytatott kampányt, amely a tartósan nagy zaj káros hatásaira próbálja felhívni a figyelmet.

A hírességek között rengeteg olyat találunk, akik halláskárosodástól szenvednek. Néhány nagyobb nevet említve: Phil Collins, Halle Berry, Bono, Ozzy Osbourne, will.i.am, Bill Murrey, és csak hogy a nagy klasszikusokat se felejtjük el szóba hozni: Ludwig van Beethoven. Többen kiálltak már a sztárok közül a nagy nyilvánosság elé, hogy beszéljenek a problémáról, elmesélik saját történetüket, és felhívják a figyelmet a hallás védelmének jelentőségére. A zenészeket persze szakmájukból kifolyólag fokozottan érinti a halláscsökkenés, de ugyanúgy gondokat okozhat munkájában egy színésznek is.

VARGA ZSÓFIA, PAPP PÉTER

Professzionális hallásvédők zenészeknek

A Budapesti Operettszínház és a Gyöngyi Filharmonikus Zenekar zenészei már használják!

Érdeklődjön munkatársainkánál!

info@fuldugo.hu

+36 70 618 4021

A TAO 2015-ben

Ismét változtak a társasági adókedvezményre jogosító támogatások szabályai.

A változás lényege, hogy a 2014. évben hatályos szabályok mellé a támogatásnyújtás egy új, kedvezőbb formájával is élhetnek a támogatók. Ennek az új módnak a főbb szabályai a következők:

A Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága Előadó-művészeti Iroda – a Támogató és a Támogatott közös kérelmére – *Igazolást* ad ki a támogatás jogszerűségéről. Támogató a felajánlásról szóló *rendelkező nyilatkozatával* (15RENDNY NAV-nyomtatvány) egyidejűleg megküldi az *Igazolást* az adóhatóság részére. A fenti dokumentumok alapján az adóhatóság utalja ki a megfizetett adóból/adóelőlegből Támogatottnak a felajánlott összeget a Támogató adófizetési kötelezettség teljesítését követő 15 napon belül.

A kiutalás további feltételei:

- a Támogató adóelőleg-bevallási, adóbevallási, valamint adóelőleg-, ill. adófizetési kötelezettségét teljesítse, és
- a Támogató adóbevallásában bevallott, fizetendő adó 80 százaléka érje el, vagy haladja meg a felajánlásában (nyilatkozatában) szereplő összeget, és
- a Támogatónak és Támogatottnak ne legyen 100 e Ft-ot meghaladó összegű adóhatóságnál nyilvántartott, végrehajtható, nettó módon számított adótartozása.

Az állami adóhatóság által az előadó-művészeti szervezetnek történő felajánlás átutalásáról az állami adóhatóság az átutalást követő 15 napon belül tájékoztatja a Támogatót és a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága Előadó-művészeti Irodát.

A Támogató a felajánlásért a Támogatott részéről ellenszolgáltatásra továbbra sem jogosult.

Ugyanazon adóévben a Támogató vagy a 2014. évben, vagy a 2015. évtől élő új szabályok

szerint támogathat előadó-művészeti szervezetet. A Támogató felajánlásainak összege nem haladhatja meg az adóelőleg-fizetési kötelezettség 50, az adóelőleg-kiegészítés, illetve az éves adójának 80%-át.

A Támogatott továbbra is a megelőző évi EGT-tagállamokban tartott előadásai/hangversenyei alapján kapott, általános forgalmi adóval csökkentett jegybevételeinek 80 százaléka erejéig fogadhat be támogatást.

A Támogatót a fenti támogatásáért adófelnyilvántartásán jóváírás illeti meg. A jóváírás mértéke: Az adóelőlegből, adóelőleg-kiegészítésből való felajánlás esetén a felajánlás 7, adóból való felajánlás esetén a felajánlás 2,5%-a.

Az új támogatási forma előnyei:

- Várhatóan nagyobb lesz a Támogatói hajlandóság, mert:
 - Magasabb kedvezményben részesülnek a Támogatók. (A korábbi 2-4% helyett 7,5% is elérhető.
 - 70-ről 80%-ra nő az adó felajánlható hányada.
 - A Támogató társaságnak kisebb lesz a kockázata, hogy támogatása után megkapja-e az adójóváírást.
 - Elsősorban a korábbi támogatási formától – érdekeltségük miatt – távol maradó multinacionális társaságok hazai leányaitól is várható lesz támogatás.

→ Fentiek miatt várhatóan nem lesz szükség közvetítő cégek igénybevétele. A kapott támogatás nagyobb hányada fordítható az előadó-művészeti tevékenység finanszírozására.

→ Az adóhatóság közbeiktatása miatt várható a visszaélések csökkenése.

Az új támogatási forma hátránya:

- Amennyiben a Támogató az adóelőleg-kiegészítésből támogatja a Támogatottat, akkor a

támogatás már csak a következő évben érkezik meg Támogatott bankszámlájára, ami likviditási problémát okozhat. Ez elsősorban a 2015. évben jelent komoly kockázatot, mert azok a társaságok, amelyek a 2014. évben támogatást adtak, azoknak a 2015. évben csak minimális adóelőleg-fizetési kötelezettségük van.

Az előadó-művészeti szervezeteknek továbbra is megmarad a jegybevételeiről szóló adatszolgáltatási kötelezettsége.

Az új szabályokról további hasznos információk találhatóak az Előadó-művészeti Iroda weblapján (<http://www.eloadomuveszetiroda.hu/index.php/utmutatok>) és részletes tájékoztató olvasható a NAV 2015. január 16-án megjelent 55. sz. Információs füzetében is (http://www.nav.gov.hu//data/cms356991/55._sz._fuzet_A_tarsasagi_ado_kedvezmenyezett_celokra_torten_felajanasanak_szabalyai.pdf).

Mint ismeretes a TAO-támogatás nyújtására 2015. december 31-ig van EU-s jóváhagyás. A nagy kérdés: hogy mi lesz utána? 2014. decemberében a Játékszín szervezésében megrendezett összejövetelen hangzott el először hivatalosan a nemzetgazdasági minisztérium helyettes államtitkárától, hogy a kormányzat kezdeményezni fogja a TAO-támogatás lehetőségének meghosszabbítását. Ez nagyon biztató arra nézve, hogy meg is marad.

Közismert, hogy a jelenlegi szabályok lehetővé tesznek számtalan visszaélést. Úgy gondolom, hogy feltétlenül azon kellene munkálkodni, hogy a különböző kiskapukat bezárjuk, a visszaéléseket szigorú ellenőrzéssel, büntetések kilátásba helyezésével, s azok végrehajtásával megelőzzük a további visszaéléseket, mert azok alapjaiban ingatják meg a rendszer továbbélésének lehetőségét.

Speciális intézményi akció!

Most cseréljen vezeték nélküli mikrofonrendszert 40% kedvezménnyel.

Az AKG a SENNHEISER és a SHURE
placvezető mikrofonrendszereket
kizárólagosan forgalmazó cégek segítségével,
rendszercsere akciót hirdetünk, amely segíti
a frekvencia állítást!

Segítünk! Segítünk!

A részvétel (rendszercsere) szabályait:

1. A régi rendszer üzemképes, és az új 40LTE sávban működik. (790-865 MHz)
2. A régi rendszer azonos típusú készülékekből épül fel. (rendszernek minimum 4 készülékkel tekintünk)
3. Az akció a beszámított készülékekkel azonos mennyiségre és kizárólag azok gyártójára, annak termékeire érvényes.
4. Az új rendszer átvételekor, a régi rendszer leadásra kerül.
5. Az akció érvényes a 2015 május 31-ig, mindkét fél által aláírt szállítási szerződésekre vonatkozik.

A rendszercsere akcióban résztvevők, a szabályok együttes megítése esetén jogosultak a kedvezményes cseréni!

MicroSound
Professional
sound technology since 1982

MicroSound Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
H-1091 Budapest Ólmi út 79.
Tel/fax: +36 (1) 215-55-80
Mobil: +36 (30) 9991-890
microsound@microsound.hu
www.microsound.hu

A cserével kapcsolatos bővebb felvilágosítást
a microsound@microsound.hu e-mail címen kérhetnek.

SZÍNHÁZI HANGTECHNIKA

Mit is jelentenek a 4G/LTE új frekvenciái a színházaknak, felhasználóknak...

Arra a nem könnyű feladatra vállalkoztam, hogy megpróbálom néhány szóban bemutatni, megismertetni a némi iróniával akár „fekete hétfőnek” is nevezhető, 2014. szeptember 29-én kihirdetett NMHH- (Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság) határozatot. Továbbá a pályázat útján sikeresen értékesített, széles sávú mobilinternet-szolgáltatáshoz kapcsolódó frekvenciák használatának jogosultságát, annak színházi, intézményi, illetve felhasználói vonatkozását.

Alig tért magához kicsiny szakmai közösségünk a két éve lezárult DVB-T (digitális földfelszíni műsorszórás) hangtechnikai szempontból korántsem egyszerű kihívásaiból, máris itt az újabb megoldásra váró feladat, a 4G/LTE.

Néhány műszaki indíttatású gondolat a felhasználók által közkedvelt, a színházakban viszont nélkülözhetetlen vezeték nélküli mikrofonrendszerekről:

A legfontosabb, hogy a Magyarországon használt vezeték nélküli mikrofonok (mikroportok) működési frekvenciája leggyakrabban a 470–865 MHz tartományba esik. (Természetesen van néhány kivétel.)

A modernebb berendezések legtöbbjének az üzemelési frekvenciája bizonyos frekvenciasávban állítható (hangolható) de sajnos ezt a közel 500 MHz-es tartományt a jelenlegi berendezések egyike sem képes átfogni. (Számos műszaki probléma vár megoldásra, erre most nem térek ki). A gyártók ezt a műszaki problémát úgy próbálják kezelni, hogy a teljes tartományt több kisebb sávra bontják, így egy-egy készülék csak ebben a szűkebb tartományban hangolható különböző frekvenciákra.

A mikroportokat készítő cégek különböző méretű sávokban gyártják berendezéseiket, de egy dologban egységesek: minél drágább egy készülék, annál jobb audiomínőséget biztosít, és szélesebb sávban állítható, hangolható. Olcsóbb készülékek esetén kb. 20 MHz, drágább berendezések 40 MHz, de a legmagasabb

kategóriákban akár elérhetik a 200 MHz-es működési tartományt is. (Ez még mindig nem 500 MHz!)

Minél szélesebb a működési tartomány, annál több mikroportot tudunk üzemeltetni abban a sávban. Persze lehetne az a megoldás, hogy több mikroportot több sávban üzemeltessünk,

de az audiomínőségen kívül még egy nagyon fontos dolgot elveszítünk: a KOMPATIBILITÁST! Mindenkinek egyértelmű, hogy az egyes mikroportok csereszabatosak egymással, de ez csak abban az esetben igaz, ha a készülékeink egyazon frekvenciasávban vannak, így hangolható minden adónk minden egyes vevőre. →

► 1. ábra. Mért DVB-T-frekvenciasávok megjelenítése (Győri Színház esetében)

→ A színházakban jól ismert probléma, a „beázott mikroport” kezelésében jelentős szerepe van a frekvenciakompatibilitásnak, amely lehetővé teszi az üzembíztelen készülékek gyors cseréjét (átangolását) a szereplőkön, szünetben vagy éppen a jelenetek között.

Természetesen minden e témakörben érdekelt kolléga várja a technikai áttörést: a vízálló berendezéseket, a magasabb frekvenciatartományban üzembiztosan működő mikroportokat, vagy az egy frekvencián történő sokcsatornás audioátvitelt!

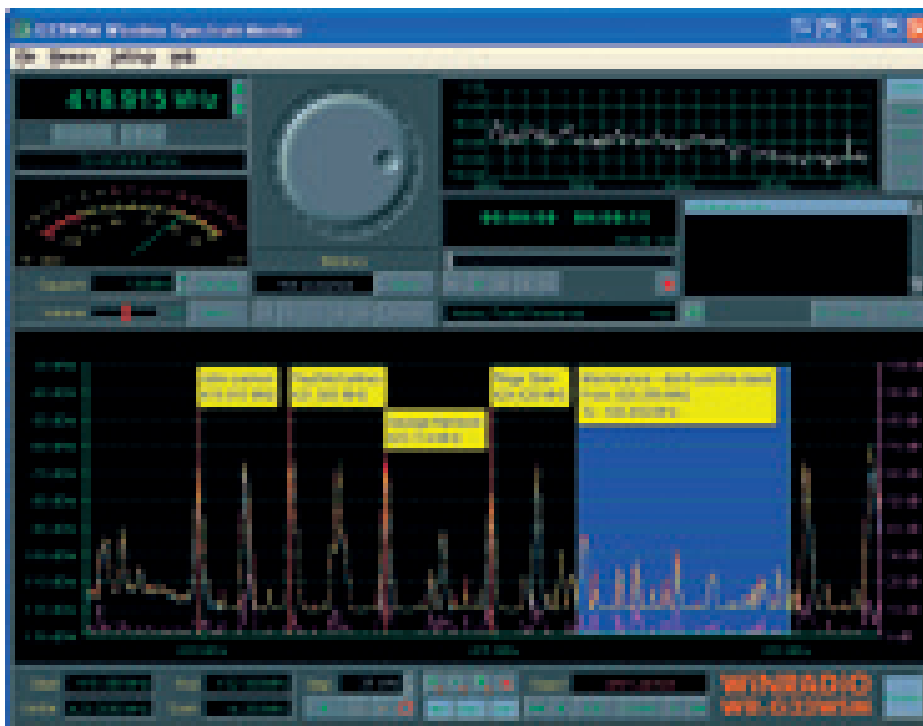
Vissza a frekvenciákhoz

A DVB-T-problémakör kezelése sem egyszerű, hiszen a digitális földfelszíni sugárzás is ugyanabban a számunkra „hasznos” tartományban történik az egész ország területén, sőt a határaink kívül is. A nagy teljesítményű adótornyok több frekvencián sugároznak, illetve átsugároznak határok nélkül, ezért nemcsak a hazai DVB-T, de a környező országok frekvenciáival is számolnunk kell.

Ezt a problémát mérésrel, számítással kezelhetjük. Mivel egy DVB-T-sáv kb. 7 MHz tartományt használ el a mi hasznos tartományunkból, így „csak” az üzembiztosan használható berendezéseink száma csökken, egy konkrét mikroport-frekvenciasáv esetén. A mellékelt ábrán jól látható, hogyan csökkenti a Győri Színház használható frekvenciatartományát a három mérhető DVB-T-adó. (1. ábra)

Továbbá nem minden adótorny zavaró számunkra: pl. egy Győrben lévő adótorny DVB-T-frekvenciájával nem kell kalkulálnunk Szolnokon vagy Szegeden, hiszen annak teljesítménye nincs hatással a távolabb használt készülékeinkre, illetve az épületeink csillapítását, annak jótékony hatását is magunkénak tudhatjuk.

Az adótornyok pontos elhelyezkedéséről, az analóg és digitális műsorszórás teljesítményeiről pontos információt az alábbi honlapon találunk: www.frekvencia.hu.

► 2. ábra. Winradio WR-G33WSM, vezeték nélküli rendszerek méréséhez

A DVB-T-adókon kívül sajnos más „frekvenciaszennyezéssel” is számolnunk kell, nem beszélve az elsődleges fizikai korlátról, az interferenciáról. Az adókészülékek erősítőin fellépő jelenség, mely meghatározza az egy sávban üzembiztosan használható készülékek mennyiségét, nemcsak számolható, de viszonylag egyszerűen mérhető is. (2. ábra)

A frekvenciákról tovább

Az Európai Unió frekvenciagazdálkodási (radiospectrum) politikájának megfelelően sok év egyzetetést követően ezt a tartományt (790–865 MHz) általánosan a mobil széles sávú alkalmazások részére jelölték ki. (www.nmhh.hu) Ennek megfelelően az NMHH „a szolgáltatók részére értékesített 4G/LTE frekvenciái” híre egyrészt örömhír is lehetne részünkre, mivel

ezekkel a frekvenciákkal országszerte kibővíti a vezeték nélküli internet-hozzáférés lehetősége, illetve annak minősége, és jelentősen nő a hozzáférés sávszélessége.

Viszont a vezeték nélküli mikrofonrendszerek használóira sajnos nem gondolt senki! A színházak, intézmények, technikai szolgáltatók nagy vesztesei ennek az elengedhetetlen fejlődésnek.

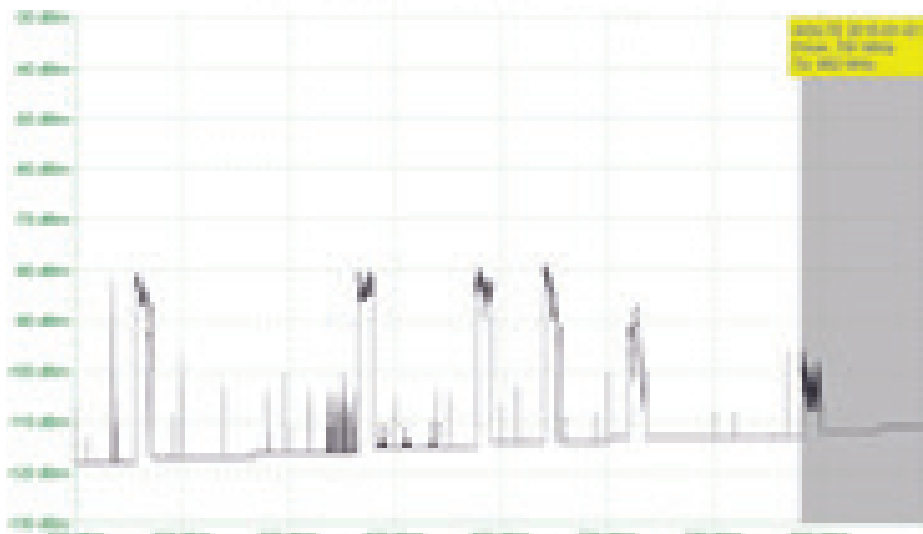
Az értékesített frekvenciákból számunkra jelenleg a legnagyobb problémát a **791–862 MHz tartomány** kiesése jelenti, mivel az eddigiekben használt, használható frekvenciatartomány közel **80 MHz-cel csökken**.

Látva az értékesített frekvenciák értékét, természetesen én sem gondolom, hogy a show business és a telekommunikáció akár köszönő viszonyban is lennének, de valahogy mégis...

Az NMHH-pályázati eredmény

Frekvenciacsomag	A frekvenciacsomag műszaki tartalma	Nyertes pályázó	Megajánlott díj
A	801–811/842–852 MHz	Magyar Telekom Nyrt.	33,225 milliárd Ft
	882,1–884,1/927,1–929,1 MHz		
	2500–2530/2620–2650 MHz		
B	811–821/852–862 MHz	Telenor Magyarország Zrt.	31,725 milliárd Ft
	880,1–882,1/925,1–927,1 MHz, 2550–2570/2670–2690 MHz		
C	791–801/832–842 MHz	Vodafone Magyarország Zrt.	27,225 milliárd Ft
	884,1–885,1/929,1–930,1 MHz, 2575–2600 MHz		
D	1730–1735/1825–1830 MHz	Magyar Telekom Nyrt.	15 milliárd Ft
E	1735–1740/1830–1835 MHz	Magyar Telekom Nyrt.	10,425 milliárd Ft
F	1725–1730/1820–1825 MHz	DIGI Távközlési és Szolgáltató Kft.	10 milliárd Ft
G	2530–2550/2650–2670 MHz	Vodafone Magyarország Zrt.	3 milliárd Ft

A 4G/LTE által használt frekvencia

► 3. ábra. A 4G/LTE új frekvenciatartománya 791–862 MHz

El tudtam volna képzelni valamilyen pályázati megoldást, melyben célzott támogatásként elősegítenék a korántsem kellemes helyzet „fájdalmainak” enyhítését. (Talán belefért volna a költségtámogatásokba.)

A szolgáltatók részére értékesített frekvencián (791–862 MHz) működő meglévő készülékek

cseréje sok esetben még nem volt indokolt, de további üzembiztos használata sajnos sem műszakilag, sem a jogszabályok tekintetében nem lehetséges. (3. ábra)

A DVB-T-vel ellentétben a negyedik generációs mobil/LTE nem függ az adótoronyok elhelyezkedésétől. mivel a szolgáltatás színvonal.

minden szolgáltató büszkesége „az országos lefedettség” épületen belül, épületen kívül egyaránt. Nincs mérés, kikerülés, számolgatás. **Ezt a sávot 2015. január 1-től a nyertes szolgáltatók használhatják, másnak a HASZNÁLAT TILOS!**

Persze a technológiából adódóan vannak kicsi lehetőségeink, mivel, ahogy említettem, a szolgáltatóknak fenntartott sáv pontosan 790–865 MHz, ebből értékesített 791–862 MHz. Előtte 1 MHz, utána 2 MHz és még közötté 821–832 MHz úgynevezett „védősáv”, melyet szintén „nem használhatunk”...

Tehát maradt néhány hetünk, hónapunk, ameddig a szolgáltatók birtokba veszik a frekvenciáikat, és nem okozunk problémát egymásnak, sem másnak. A későbbiekben már sajnos csak az ellenőrzés minőségére és a szomszédok megértésére hagyatkozhatunk...

Sok sikert a maradék tartomány és a DVB-T által megtartított szabad sávok használatához, és a most használt, illetve jövőben megvásárolt berendezésekhez. Ami a jövőt illeti, a vezeték nélküli szolgáltatások száma bővül, az audioátvitelre használható frekvenciák száma pedig jelentősen csökken.

Bővebb információ, technikai segítség: zsolt.szarvas@microsound.hu

SZARVAS ZSOLT
Microsound Kft.

STM M28

Turbosound-újdonságok,

NAMM 2015 ●●●●●●●●

A brit hangfalgyártó idén is számos új, innovatív ötlettel állt elő az amerikai NAMM kiállításon. Legfrissebb megoldásai a beépített High Quality Bluetooth hangátvitel, illetve az iPad/iPhone távvezérlés lehetősége. Ezekkel az opciókkal érkezik az Inspire sorozat, melynek 10 tagja lesz elérhető, 2 aktív topláda, egy 15", valamint egy 12"; 2 aktív szubláda, valamint 3 különböző méretű, mélylávával egybeszerelt oszlophangfal. Minden hangfal Klark Teknik Class-D erősítővel érkezik, beépített DSP-vel. A tavaly előzetesen bemutatott IQ széria is az Inspire hangfalcsalád része lesz, ezen szériában 3 új termék lesz, egy 8" és egy 10" aktív topláda,

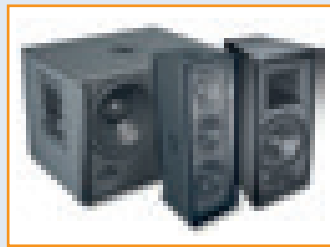
valamint egy 18" aktív szubláda. Az IQ széria különlegessége az ethernet kábelezésen történő ULTRANET vezérlés, ahol nemcsak a DSP paramétereket tudjuk állítani, de audiojelet is továbbíthatunk.

Az IQ széria hamarosan kipróbálható telephelyünkön, az Inspire család többi tagja nyár végén lesz elérhető.

További információk:
WWW.COLOSSALTRADING.HU

Installációs megoldások a Meyer Soundtól ●●●●●●

A világ vezető hangsugárgyártója távtáplált eszközökkel bővítette

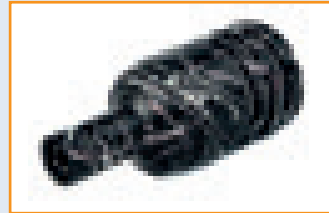
installációs portfólióját. A már ismert MM4XP frontfill sugárgzó mellett egyéb kompakt ládák és szubsugárgók is megjelennek a Meyer Sound DC Intelligence sorozatában. A népszerű installációs termékek magas minőségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Cinema sorozatával már jó ideje helytáll a magas minőségű mozimegoldások piacán.

További információ:
WWW.CHROMASOUND.HU

Jubileumi kiadású

Audix D6 ●●●●●●●●

Az Audix piacra dobta azt a limitált számú D6-os szériát, mellyel a vállalat fennállásának 30. évfor-

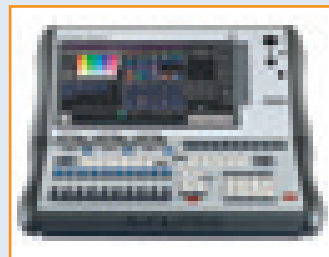

dulóját kívánja megünnepelni. Az Audix precíziós alumínium-forgácsolású házban egyesítette a transzformátor nélküli belsőt a VLM-kapszula technológiával azért, hogy új alapokra és magasabb szintre helyezze a felvételi és élő hangos mikrofonozást. A D6-osokból egyébként csak 750 db készült, és már elérhető az Audix szerződött partnerei számára.

További információ:
WWW.CHROMASOUND.HU/AUDIX

Új Avolites Quartz fényvezérlő ●●●●●●●●

Az Avolites Mobile fényvezérlő nemzetközi sikerét követően az angol gyártó elkészítette a számítógéppel integrált változatot, amely 12,1"-es érintőképernyőt tartalmaz, és a négy fizikai DMX-ki-

menettel együtt akár 16 univerzum meghajtására képes. A mindössze 42,5 cm-es szélesség a helytakarékos üzemeltetés alapja, a megfelelő teljesítményt és gyors kezelhetőséget a legújabb Titan 9 verziójú szoftver szolgáltatja.

További információ:
WWW.CHROMASOUND.HU

Új Focusrite-fejlesztések ●●●

A Focusrite nem lazított a törekvésein, nyár közepétől kapható lesz a Clarett család. Hogy miben hoznak újat? A Thunderbolt csatlakozás 1 ms alatti latencyt, a 24 bit/192 kHz mintavételezés a hangminőség határait tolja a

legmagasabb szintre, az ISA kategóriás előfokok ezt teszik igazán megfoghatóvá, amit a világklasszis 116 dB A/D és 118 dB D/A dynamic range tesz teljessé. A család tagjai: Clarett2Pre, Clarett4Pre, Clarett8Pre, Clarett8PreX.

További információ:
WWW.CHROMASOUND.HU/FOCUSRITE

Furman, a védelem eszköze ●●

A totális védelem, amit a legbecselesebb stúdióberendezések érdemelnek meg. LinearFiltering

chromasound
Vari-Lite magyarországi kereskedelem és szerviz
bővebb információ: info@chromasound.hu

Technology: hogy a hálózati zaj ne legyen jelen, SeriesMulti-Stage Protection: túláram és túlfeszültség elleni védelem, Automatic

Extreme Voltage Shutdown: automatikus lekapcsolás extrém túláram esetén. Mindezt 11 készülék számára biztosítja 16A terhelhetőségig.

További információ:

WWW.CHROMASOUND.HU/FURMAN

RCF hangsugárzók az Operettben

Sok év után az elismerés itthoni legmagasabb lépcsőfokára ért az RCF. Az előző év beépítési sikere után idén az Operettszínházban kerül installálásra az RCF TT+ hangfalcsaládjának több tagja. A tesztelesek után a színpadi monitorok cseréje valósul meg

TT051A, TT052A és TT2A hangfalak felhasználásával. Az új felszerelés 2015. februártól hallgatható meg.

További információ:

WWW.CHROMASOUND.HU/RCF

Martin Mac Quantum Profile

Már a Lisy-Project Kft.-nél is megtekinthető és kipróbálható a Martin cég legújabb LED-es profil lámpatestje, a Mac Quantum Profile, amelyet a testvére (Mac Quantum Wash) korábbi sikerein felbuzdulva készített el a gyártó. Maga a termék már a 2014-es Pro

Light and Sound kiállítását követően annyira népszerűvé vált, hogy még a bemutatódarabra is több hónapot várni kellett.

A lámpatest egyesíti a „színházi” minőségű fehér fényt a gyors és zökkenőmentes CMY színkeveréssel, valamint gobo vetítési felülettel. Mindezek, valamint az új Animotion™ FX rendszer lehetővé teszik eddig még soha nem látott beam animációk elérését is. Végre lehetőség nyílik a 700/800 W kisülő fényforrással ellátott

intelligens lámpák cseréjére egy olyan eszközzel, amely hatékonyan hasznosítja az élvonalbeli LED-technológiát.

Ízelítőül néhány paraméter:

- 475 W LED-teljesítmény
- CMY színkeverés
- 1:3 zoom
- rendkívül gyors mozgás

További információ:

LISYS-PROJECT.KFT.

Chauvet Professional Ovation™

Az amerikai Chauvet Lighting cég egy olyan LED-es termékcsaládot készített, amely áttörést hozhat a színházakban, ahol a konvencionális lámpatestek felhasználása még mindig erősen jelen van. Az újítás lényege, hogy a lámpatestek szabályozása már a meglévő (helyszínen telepített) hagyományos dimmer egységekkel is lehetséges, a hagyományos DMX-es vezérelhetőség mellett. Ezzel ki lehet használni, hogy olyan módon szabályozzuk a lámpatestet, mint azt egy általános halogén lámpatesttel tennénk. Hagyományos szabályzás esetén a motoros nyílásszögállítás nem csak DMX-szel, hanem a lámpatestre szerelt, könnyedén hozzáférhető szabályzóegységgel is lehetséges. Néhány szemléltető adat az Ovation™ FD-165WW termékről:

- 160 W LED-teljesítmény
- kétfajta szabályozási mód
- kiváló dimmelési technika az alsó tartományban is
- 250–760 kimeneti nyílásszög
- elérése motoros zoommal
- meleg fehér (3200 K) kivitel

További információ:

LISYS-PROJECT.KFT.

ETC Cobalt 10 –

Fény egy érintésnyire! A Cobalt 10™ az ETC új generációs pultszaládjának legifjabb tagja, a Cobalt 20™ kis testvére. Kompakt megoldást kínál utazó előadások és kisebb színpadok teljes körű vezérléséhez. Két beépített

multitouch monitorral rendelkezik, és további három külső monitort csatlakoztathatunk hozzá. 10 motoros húzó és 10 háttérvilágítással rendelkező potméter gondoskodik a kényelmes kezelhetőségről. 5000 eszközt képes vezérelni (dimmer, LED, mozgó fejes lámpa vagy médiaszerver) kiegészítő eszköz csatlakoztatása nélkül. Az ETC büszke arra, hogy az általa piacra dobott eszközök fejlesztésébe nemcsak a legkiválóbb mérnököket, de azokat a szakembereket is bevonja, akik nap mint nap a világítópult mögött dolgoznak segítik előadások százainak bevilágítását. A Cobalt 10™ szoftverét is így fejlesztették ki. A gyártó azt ígéri, segítségével a felhasználó olyan élményben részesül, mintha tulajdon kezével irányíthatná a fényeket, gépi segítség nélkül. Rövid parancsok és képernyőalapú eszközök szinte „eltüntetik” a pultot a kéz alól. A gondolatból pillanatok alatt valóság válik a színpadon.

További információ:

WWW.LUMINIS.HU

ETC Cobalt 10
Fény egy érintésnyire

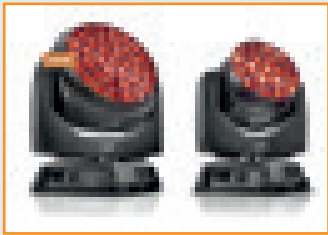

- 2 multitouch monitor
- 5000 vezérelt eszközt
- 10 motoros fader
- 10 potméter
- Új generációs szoftver könnyű kezelhetőség

Újdonságok a Pelyhénél ●●●●

LED-ekkel a csúcson! A Clay Paky nem áll le az etalonok fejlesztésével. Most a színházi szakemberek igényeit szolgálja ki a legújabb ALEDA variációkkal. Az **ALEDA B-EYE K20 CC** és **ALEDA B-EYE K10 CC** egyszerű színváltós LED forgófejes lámpa, ami abban tűnik ki, hogy a fantasztikus optikai megoldások mellett a lehető legnagyobb egyszerűbb alapszolgáltatásokat nyújtja a csatornaszám legtakaré-

kosabb megválasztásával. Néhány intézmény már nálunk is rendelkezik ALEDA B-EYE lámpákkal, akik már tapasztalták és bizonyították, hogy ezeket a lámpákat kompromisszumok nélkül lehet alkalmazni a színpadokon. A CC verziókat az alacsonyabb költségvetésű

intézmények pénztárcájához méretezték. A CC jelentése Colour Changer, azaz színváltó. Ebből következik, hogy rendelkezésünkre áll a gyönyörű színkeverés, a kiemelkedő színhőmérséklet-konverziós rendszer, a színházi viszonylatban nagyon hasznos halogénfényforrás-karakterisztikák. Természetesen miénk maradt a kiemelkedő fényerő és a 1:15 arányú zoom, ami 4°–60° közötti tartományban fokozatmentesen állítható oly módon, hogy a legnagyobb nyílásszög mellett is jelentős mennyiségű fény áll rendelkezésre.

Szintén a Clay Paky újdonsága a **Show Battern 100** névre keresztelt 10×15W-os OSTAR-SMT LE RTDUW S2W LED-del szerelt rivalda. Két típus készült belőle a **Show Battern 100** és az **Show Battern 100 AS** változat. Mindkét változat zoomolható optikát kapott, szimmetrikus és aszimmetrikus szórásképpel. Az átlagosan 1:3 nyílásszögárányú optikák egyedileg kezelhető RGBW chipek

felett foglalnak helyet. Színkeverési és színhőmérséklet-konverziós képességeik az Aledákkal megegyezők, melynek célja a színpadok megvilágíthatóságának egyneműsége. Megfigyelt tény, hogy az eltérő gyártmányú LED színezők más-más árnyalatban hozzák létre az alapszíneket. Ez komoly világítási kultúrával rendelkező színpadokon problémát szokott okozni. Ennek a kiküszöbölésére született meg a **Show Battern 100** rivalda, ami a felülről jövő ALEDÁK keltette fényekkel teljesen azonos színezésre képes. Ezenfelül a **Show Battern 100** a rendkívül gyors és a lehető finomságú lassú Tilt irányú csóvazíciónálásra is képes. Ez a komplex szolgáltatáscsomag szintén világallozó a világítási eszközök versenyében.

A LED-eket kevésbé szerető világosítók sem maradnak újdonság nélkül.

A Clay Paky gondoskodott róla, hogy színező forgófejes kiválóságot ajánljon a bérlő és színházi szakma műértő közösségének. Az új eszköz a világ egyik legsikeresebb lámpájának, a **Sharpy**-nak közeli rokona. A **Sharpy Wash 330 PC**, mint a neve is mutatja, egy szórt fényű spotlámpa,

ami komoly zoomtartomány-nyal (7°–43°) és az 1000 W-os fémhalogén lámpák fényerejével

rendelkezik. A mindössze 18 kg súlyú PC lencsés lámpa kiválóan alkalmazható szinte minden színpadi feladat megoldására. A lencse rendszerének és a kilépő csóvát kordában tartó „Top Hat®”-nek köszönhetően felületek és területek színezésére, továbbá dekorációs fénysugarak létrehozására is kiváló. Jól használható a **Beam sharper**, ami természetesen a megszokott módon indexálható és két irányba forgatható változó sebességgel. A lámpa a megszokott kiemelkedő Clay Paky-minőségben és szolgáltatásokkal támogatja a színpadi munkát. Az ADB patinás márkájának megfelelően csendben, diszkréten dolgozik, készíti nekünk a professzionális, szinte örök életű lámpákat. Ezzel a csendes eleganciával bocsátotta útjára a

Europe széria legújabb darabjait a 2000–2500 W-os **Europe 256** profilcsaládot. Első pillantásra feltűnik, hogy a gyár szakított a jól megszokott és bevált G 16-os foglalattal, és immár a G 22-es foglalattal kínált fényforrások is elérhetők a termékhez. Az új **Europe 256** alkalmas a 2500 W-os fényforrások fogadására, ami az átalakított hőcserélő rendszer miatt hűtőventilátor nélkül, abszolút zajmentesen működtethető. Optikai rendszere az ADB profiltól már megszokott dupla kondenzoros kialakítás, ami a legendásan homogén fényeloszlású vetített képet eredményezi. A felhasznált lencsék magas minőségű, csiszolt, tükröződésmentes bevonatú. egyedileg tervezett optikai elemek és a 90 mm LCL távolságú

Itt már ismerik ezt az érzést.

dichroikus tükör, amik garantálják a kiemelkedő fényminőséget és a hosszú élettartamot. A lencseházban háromféle zoomkialakítás kapott helyet a következő összeállításokban: **DN 256** 9°–22°-ig, **DS 256** 14°–38°-ig és **DVV 256** 32°–51°-ig.

A megszokottan nagyméretű 2500-as lámpatest merevített acéllírával, és választható gépmagassággal segíti a megfelelő rázkódásmentes rögzítést, mely történhet DIN és hagyományos csapos rögzítéssel. A géptest teljes hosszán végigfutó sínrendszer az ideális gépegyensúly beállításában nyújt nagy segítséget. A zárható frontkazetta két 245×245-ös keret fogadására van kiképezve. A késmechanika természetesen 360°-ban körbeforgatható, 4 darab kivethető reflexmentes rozsdamentes acél, két síkban elhelyezett fényvágó késsel készül. Az új profilámpacsalád a megszokott ADB designnal és minőségben, a kiegészítők széles választékával rendelhető a Pelyhe és Társa Kft.-nél.

További információk:
WWW.PELYHE.HU

AirDMX

A számítástechnika és a mobilkommunikáció világában tapasztalható robbanásszerű fejlődés hatása érezhető a színpadi technikákban is. Nagy sebességű adatkommunikációt is vezeték nélkül tudunk lebonyolítani, az egyre olcsóbb, megbízható eszközök alkalmasak DMX jelátvitelre is. Ugyanennek a fejlődésnek az eredménye, hogy a kezünkben tartunk olyan tudású számítógépeket (mobiltelefonok, táblagépek), amelyek akár 15 éve még az asztalon sem fértek el. Ezek a gépek

a világításvezérlési feladatot is könnyedén elvégzik. Ennek a két technológiának az ötvözése a német Ehrgeiz cég terméke, az AirDMX. Ez a készülék egy iPad-alapú fényvezérlő. A szoftvert a táblagépen futtatható, és Wi-Fi-n keresztül kommunikál a készülékkel, amivel a DMX-vonal vezérelhető. A készülék használható akár live vezérlőként is, vagy pl. lakásautomatizálást is készíthetünk a segítségével. A szoftvert könnyedén használható, beépített eszközkönyvtára több mint 3000 fényvető adatait tartalmazza. A vevőkészülék egyébként támogatja az ArtNet protokollokat is, így ArtNet Node-ként is használhatjuk.

További információk:
WWW.ARTLIGHTSOUND.HU

Impression LED-lámpák

A német GLP cég LED-es mozgó fejes fényvetői első pillantásra szokatlanok. Fő jellemzőjük, hogy az elektronika teljes egészében a lámpa fejébe és kengyelébe épült be, így nem találunk nagyméretű talpat a lámpafej alatt. Ha tartóra kell akasztani a gépet, akkor egyből az aljára kerül a kámpó, ha viszont a földön kell elhelyezni, akkor egy könnyű acéltalpat tudunk erősíteni a helyére.

Az Impression X4 Wash lámpák rendkívüli – 7–50 fokos – zoom-tartománnyal rendelkeznek, a vetített fény végig szép homogén képet ad.

Az Impression Spot One és Wash One készülékekben 400 W-os RGB LED modul biztosítja a szükséges fényt. A többi technikai paraméterrel sem fukarkodtak, a Spot One esetében motoros fókusz, 2 forgatható gobo tárcsa cserélhető gobókkal, írisz, forgatható prizma, a LED miatt elektronikus dimmer és shutter, rendkívüli sebességgel, 8/16 bites

felbontás, pozíciókorrekció, háttér-világításos grafikus LCD kijelző igényes kezelőszervekkel.

További információk:
WWW.ARTLIGHTSOUND.HU

Muraro statívek

Egy kisebb olasz állványgyártó cég – a Muraro – termékeinek lettünk

hivatalos viszonteladói.

A cég 2001 óta gyárt folyamatosan állványokat és rögzítéstechnikai kiegészítőket a fotó-, film-, tv- és színpadtechnikai területre. A kezdetek óta nagy hangsúlyt fektetnek a precíz tervezésre és gyártásra, beleértve a jó minőségű alumíniumöntést is. A cég jelenlegi termékpalettáján a kompakt könnyű állványoktól kezdve megtaláljuk a magas, nagy teherbírású, vagy akár a fejtámasz- és hangszóróállványokat, valamint a statívcsapokat, kámpókat, speciális szorítókat is. Különleges igényeket egyedi gyártással is ki tudnak szolgálni.

További információk:
WWW.ARTLIGHTSOUND.HU

Python Clamp

A Global Truss termékét, a Python Clampet sokcélu szorítóknak is nevezhetjük. Ha a színpadon vagy környékén szükséges bizonyos anyagokat – pl. falécek, falapok,

műanyag lemezek, fémtárgyak – rögzíteni, amelyek nem rendelkeznek kifejezetten rögzítési pontokkal, akkor ezzel a szorítóval pillanatok alatt megoldható a feladat.

További információk:
WWW.ARTLIGHTSOUND.HU

Színpad
fény és hang
technikai

36 30 9142 347

info@dunareg.hu

ART
LIGHTS
& SOUND

www.artlightsound.hu

► *Kétfejű fenevad (Petőfi Csarnok, rendező Kerényi Imre, 1989, makett)*

SZCENIKATÖRTÉNET

A csodafától a dobforgóig

Szubjektív scenikátörténet a hetvenes évektől – második rész

Gimnazisták mesélik, Farkaslakán járva a Tamási Áron-emlékházban találkoztak a régi plakáttal: Madách Színház, *Énekes madár*, 1973, díszlettervező Köpeczi Bócz István, scenikus Götz Béla. Igen, valahogy így kezdődött. Móka – Tímár Béla – a fa lombjai közé menekül a támadók elől. Csoda történik, a féltékeny öreglegények ámulatára a fa fényt árasztva megnyílik, megvédve az ágán ülő fiatal szerelmest. Ez volt az első scenikus feladat, az aszimmetrikus terhelésű mozgó rész zajtalan kiemelése a törzsből. Gépészmérnök bátyám azt javasolta, keressek valamilyen csapágyat hozzá. Az SKF-nél találtam egy golyóstárcsát. A fa lombját hordozó csőre két koszorúba hegesztve a tárcsákkal sikerült biztonságos, sima mozgatót produkálnunk a törzsben.

A díszletek mozgatása sokrétű feladat. Az építésben is hasznosak már a színpadi mechanizmusok. A Kreml scenikus úgy állította fel méreates székelykapumat, hogy nagyobbik, első

► *A végítélet napja (Várszínház, rendező Kerényi Imre, 1981)*

► *Dundo Maroje* (Szentendrei Teátrum, rendező Szirtes Tamás, 1979) Próba előtti zürzavar a Fötéren

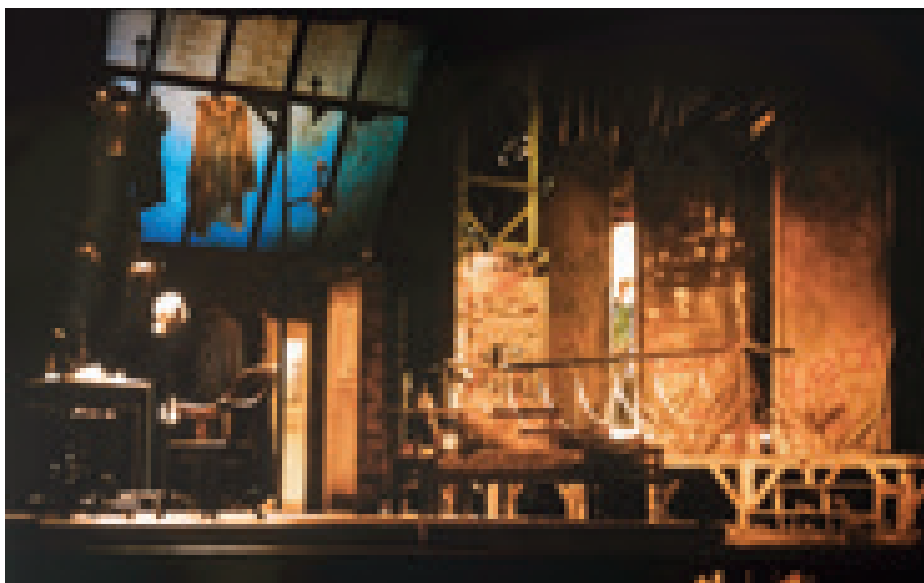
részét a süllyedőre fektette. Az elindított gép szinte magától végezte el a feladatot. Krisztiáni Pista az Arénában, gépesítés híján – remek vígszínházi csapatával, élén Harangozó Lacival – összeszokott lendülettel úgy emelte függőlegesbe a 13 méteres oszlopot, hogy tátva maradt a szám. Egyik legkomplikáltabb építésem a

PECSA betontalaján bemutatott *Kétfejű fené- vad* volt gyűrűs forgóval, forgó paravánfalakkal és a mennyezetre szerelt körbeforgó cirkuszfüggönnyel. Az előadáson valamennyi mozgást nyílt színen a szereplők végezték.

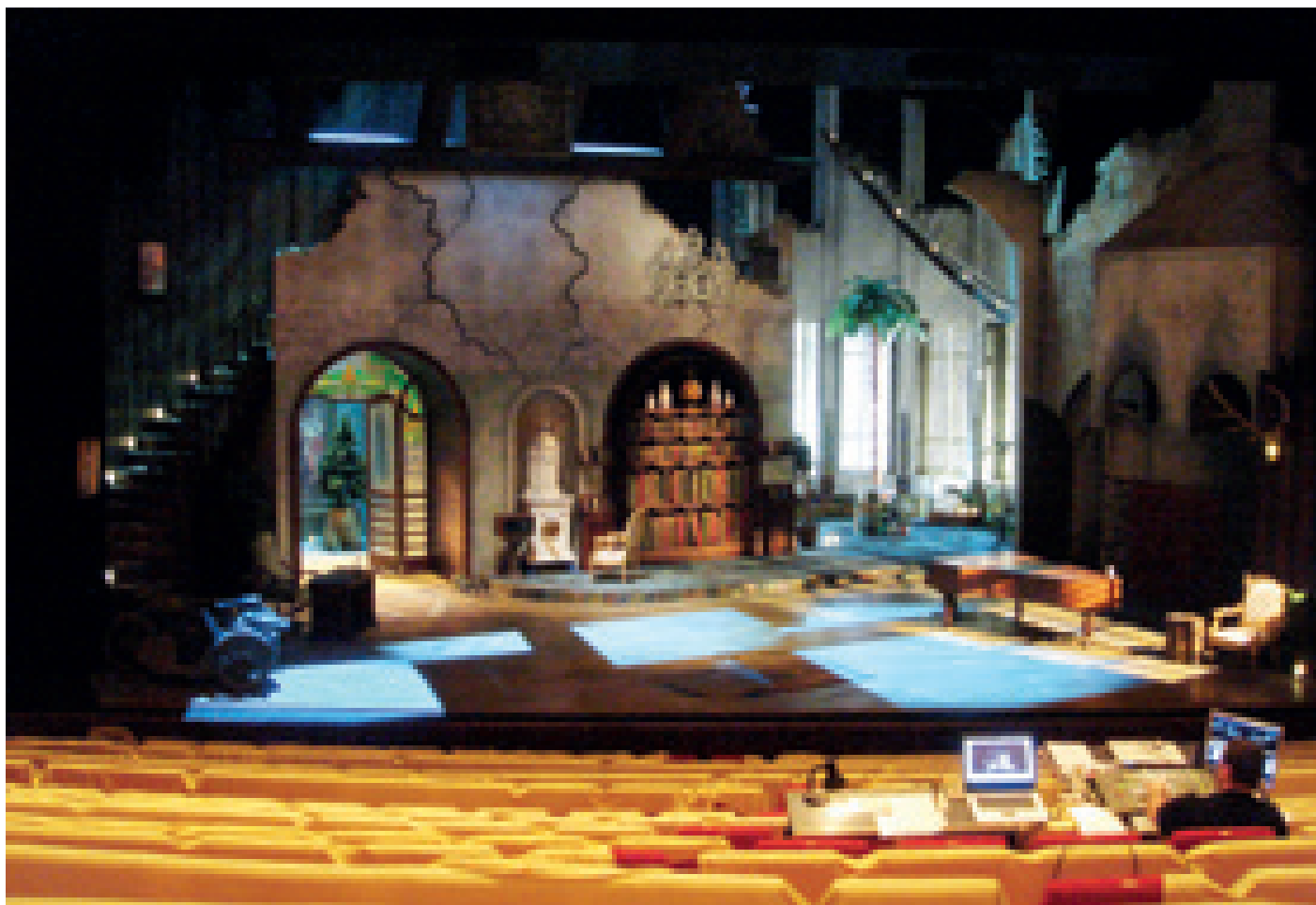
Tíz boldog nyár Szentendrán. Évről évre új ruhába öltöztettem a város főterét. A *Tévedések*

vígjátékában szökőkút csobogott a tér közepén, az ortodox templom falához apácakolostor simult, a Fönix-házzá avansált zöldségesbolt elé terasz csatlakozott, a *Dundo Marojéban* ez háromszintes kis palotává alakult. Jobbra, a könyvesbolt feletti lakás szenvedte el a legnagyobb beavatkozást. Ma is csodálattal emlékezem lakóira, akik megengedték, hogy otthonuk falát átfúrva erkélyt szerelhessek a sarkára. Körmendi erről az erkélyről mondhatta el szállóigévé vált mondatát az utcán ácsorgó Székelyi Jósának: *Várj egy kicsit, jóember! Várj egy kicsit, aztán eridj a fenébe!* – Az aranyifjú Márió (Márton András) sportkocsin robogott be a térre (Szerednyeitől kölcsönöztük), Tímár Béla fagyaltoskocsin karikázott közénk: *Csokoládé, vanília, nyál az egész familia!* – Nagy volt a nyüzsgés, igazi mediterrán élet költözött a térre.

Színváltozás igen sokféle módon jöhet létre. Változhat az előző képben látott konstrukció elemeinek elrendezése. A *végítélet napja* díszletében a vonatszerencsétlenséget a szerkezet kettétörésével mutattam be. Az élők és holtak világa ott együtt jelent meg, egy szurreális képben. Az *öltöztető* előadásán a változás egy jelenettel párhuzamosan zajlik. – Befejződik *Lear király* drámája. A véget nem érő tapsban az öltöző mellett a kiürült színpadon már bontják a díszletet. Főszereplőnk – Mensáros László – →

► Az *öltöztető* (Madách Kamara, rendező Ádám Ottó, 1980) Öltöző, ablakában a bombázás felvillanásaival, folyosó két női öltöző ajtajával, lent kellékraktár, feljárt a színpadra, oldalszínpad az ügyelőpulttal, a színpad díszlettel és előfüggönnyel, nézőtérrel a tükörfalban

► *A tizedes meg a többiek* (Győr, rendező Forgách Péter, 2010)

→ újra a deszkákra lép, hogy örökre búcsút vegyen közönségétől. Hátról a függöny lassan szétnyílik, mögötte a kivilágosodó nézőteret, önmagunkat látjuk a tükörfalban. Tőlünk búcsúzik a Színész.

Durva változással kezdődik *A tizedes, meg a többiek* Győrben, ugyanis egy bomba zuhan be az előkelő vidéki kúriába. Beszakad a tető, kráter csúfítja el az intarziás parkettát, porfelhőben egy sáros, oldalkocsis katonai motorkerékpár töri át a lakkozott ajtószárnyakat. Finomabb gyorsváltozásokat láthatunk a soproni *Egy pohár víz* díszletében. A történet két helyszíne a kastélybelső, illetve annak kertje. A jelenetváltás mintha egy szellő hatására történne. A festett szalagfüggönyrendszer lágy hullámválással átfordul, megmutatva a másik oldalára festett képet. – De változhat a látvány úgy is, hogy a konstrukció mozdulatlan marad, csak a világítás ad új térélményt. *A János vitéz* II. felvonása a francia király udvarában játszódik. A gobelinbe öltözött színtér mögül, Bagó furulyaszavára lassan előtűnik a magyar táj rusztikusabb, népiszöttek-világa.

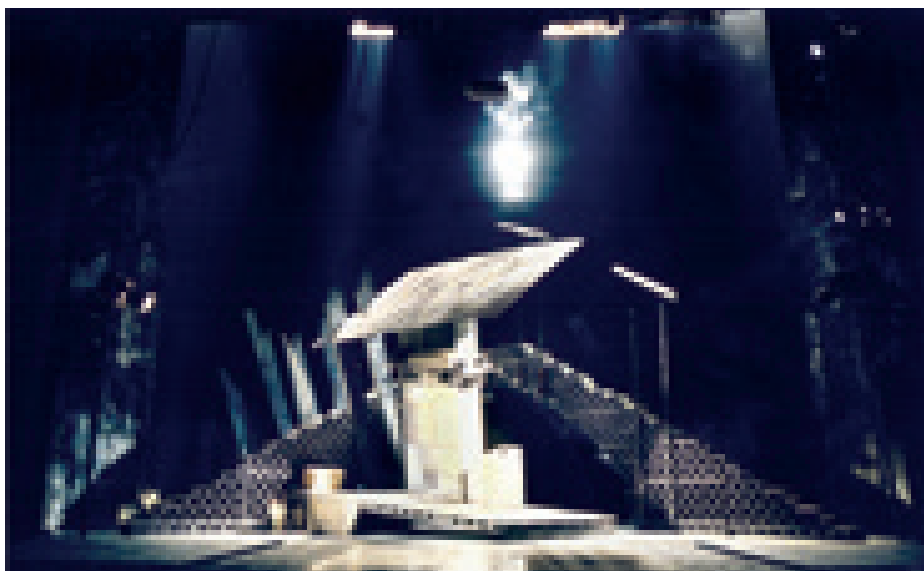
A díszletváltozásokat gépészeti eszközök is segítik. Az egyik főszereplő ezek között a forgó. Alapvető funkciója a teljes színpadkép gyors lecserélése. Ezért méretét legalább a színpadnyílás szélességével azonosan szokás meghatározni. (A Madách Kamarában, alsósínpad

hiján, első kísérletként az országban, gyűrűs forgótárcsát építettünk be 1982-ben. Igen sokrétűen használható.) A legegyszerűbb forgó is rengeteg különböző feladatra képes hosszú távon (lásd a Macskák csillárjának emelését). Acélszerkezetét ma már nem sugaras, hanem lehetőség szerint minél nagyobb derékszögű

szakaszokra tervezik, így megfelelő alsósínpadi tér esetén hasznos áttörésekkel, feljárókkal, süllyedőkkel kombinálhatjuk. Ha igényünk a színpadsík áttörése, akkor a fix alsósínpad és a fölötte forgó szerkezet szörnyű veszélyforrást jelent, valójában egy hatalmas húsdarálót állítunk elő. Menekülésünkben egyenes út vezet a

► *János vitéz II. felvonás* (Erkel Színház, rendező Kerényi Imre, 1987) A főpróbára ferdén kötötték be a bal oldali ívet, sajnos soha többé nem volt lehetőség a felvétel megismétlésére

► A szecsuáni jólélek (Madách Színház, rendező Nagy Viktor, 1989)
A forgószínpad négy, folyamatosan látható és változó szintérré osztja a játéktérrel

► Carmen, csempészkép (Margitsziget, rendező Szinetár Miklós, 1985)

dobforgó irányába, mert ott az együtt forgó alsó és felső sík megszünteti ezt a problémát, egyben megoldja a beépített vagy mobil süllyedők, feljárók pontos csatlakozását. Ha már elméletben eljutottunk a nagyméretű elemeket süllyedőbe eltüntető dobforgóig, gondoskodnunk kell ezen díszletek alsószínpadi – a forgó területén kívüli – elhelyezéséről is, hogy a leeresztett padlószakaszt mielőbb visszaemelhessük a padlószíkba. (Kisebb felületekkel ezt létrehoztuk, egy talán másutt még nem alkalmazott megoldással. A díszlettel lesüllyesztett padlórszt egy szomszédos területről, közvetlenül a színpadsík alá rejtett szerkezettel vendégpadlószakaszt csúsztatunk ki, ezzel zárjuk a veszélyes gödröt.)

Fenti sorok a Madách Színház 1999-es felújítását megelőző töprengés egy kis részét vázolják. A program filozófiája itt is: a jövőbeli színpadképek létrehozásához minden irányban ki kell nyitni a teret, a most vagy a későbbiekben

beépíthető gépek pedig a háttérből segítsék a tervezői-rendezői fantázia szülte ötletek megvalósítását.

Más filozófia mentén jött létre a Nemzeti Színház alsógépészete. A kitűnően konstruált vándorló forgó csak kiegészítője a főszínpad teljes területét betöltő 72 elemből álló süllyedő-emelő rendszernek. Programozása végtelen variációjú tér kialakítására ad módot – néha szinte feleslegessé téve a díszlettervezői kreativitást (lásd Színpad 2006/4., 19–21. oldal). A gép maga az esztétikai tartalom hordozója (olyannyira, hogy már előadás is készült az alsószínpadi oszloperdő közé). – 2002-ben a nyitás alkalmából technikai bemutatót láthattunk az épületben. A *Vihar* egy részlete is szerepelt a műsoron. Elragadtatva csodáltk. A süllyedő-billegő felületek mozgása valóban a hullámzó tengert idézte elénk, rajta az imbolygó hajóval. Shakespeare szerint ez a hajó elsüllyed

– előttünk viszont az égbe szállt. A süllyedők oszlopaival teletsúfolt alsószínpad alkalmatlanná vált díszletek befogadására.

1985-ben Szinetár Miklós arra kért a margitszigeti *Carmen* tervezésekor, hogy a csempészenetről gyorsváltozásban jöjjön létre a IV. felvonás, az aréna. Rendelkezésre állt 2 perc és 5 másodperc, ennyi az írott közzene. – A díszlet köré fektetett oszlopokat felállítva, a közéjük kihúzott ponyvák hozták létre az aréna falait (szcenikus Krisztiáni István). „...színpadképe a legjobb, a leghatásosabb, amit valaha is láttunk 1938 óta a szigeti fák lombjai között” (Albert István – Film, Színház, Muzsika). – Úgy tűnik, soha többé nem írható le ilyen mondat.

De erről talán majd egy későbbi megbeszélésben.

GÖTZ BÉLA

SZÍNHÁZI FÜGGÖNYPÁLYÁK

csendes, megbízható működés,
nagy teherbírás.
Motoros függőpályák
nagy választékban,
különböző gyártóktól.

kizárólagos forgalmazó

Beár Bt.
1221 Budapest, Péter Pál u. 6.
Tel./Fax: +36 1 610 1426
Mobil: 06 20 982 8201
e-mail: kurti@sg.co.hu
web: www.sg.co.hu

Ünnepeljen velünk!
10
év

MAGYAR
SZÍNHÁZTECHNIKAI
SZÖVETSÉG
a

SZÍNPAD
Előadóművészetek technikája

szaklap kiadásának 10 éves évfordulóján, **2015. március 12. csütörtökön**, jubileumi szimpóziumot rendez
Az előadóművészetek technikájának jövőjéről, a Madách Színház Tolnay Szalonjában (1073 Budapest, Erzsébet krt. 33.)

PROGRAM

10.00–10.20 Megnyitó

Szirtes Tamás igazgató, Szücsborus János az MSzTSz elnöke

10.20–10.40 Csányi János, Színház és Film Intézet

A technikai fejlődés hatása a művészi kifejezésre

10.40–11.00 Zoboki Gábor, DLA Zoboki-Demeter és Társai Építésziroda

Színházépítészeti törekvések külföldön, a zengőterek technológiája

11.00–11.20 Borsiné Arató Éva, Arató Akusztikai Kft.

Az akusztikai tervezés eszközei, azok fejlődése a színházépítészetben

Kávészünet

11.40–12.00 Götz Béla, diszlettervező

Szubjektív szcenikátörténet a hetvenes évektől

12.00–12.20 Böröcz Sándor, Lisy-Project Kft.

Forradalom a színpadvilágításban

12.20–12.40 Bordos László Zsolt, 3D művész

Modern vetítéstechnika a színpadon

12.40–13.00 Balogh Géza, Interton Kft.

Hangtervezés a színházi játékokban

Ebédészünet

14.00–14.20 Dr. Venczel Sándor, www.szinigazdasag.hu

Pár szál deszka és szenvedély

14.20–14.40 Sente Béla, Csabagyöngye Kulturális Központ

Az Agora-program létesítményeiben rejlő lehetőségek

14.40–15.00 Mikófalvi Tamás, Bosch Rexroth Kft.

A színpadgépezet fejlődési iránya a színpad biztonsága érdekében

15.00–15.30

Elismerések átadása

A terem korlátozott befogadóképessége miatt a részvétel regisztrációhoz kötött.

A résztvevőket a jelentkezések beérkezésének sorrendjében regisztráljuk.

LISYS-PROJECT Kft.
1151 Budapest, Mátyásdó utca 12-14.
Tel: +367-6209
E-mail: HAL@LISYS-PROJECT.HU

Megérkezett
a Profi (le)!

MAC
QUANTUM
PROFILE
QUANTUM
PROFILE

Martin®
by HARMAN

A SZÍNPAD tíz éve

2005 márciusában, a Művészetek Palotájának megnyitása alkalmával jelent meg a SZÍNPAD című színháztechnikai szaklap első száma, azóta eltelt tíz év. Ez a kerek évforduló ad alkalmat arra, hogy áttekintsük a szerkesztőség tízéves tevékenységét.

Színházi előadás nem jöhetne létre a színpad mögött álló műszakiak nélkül. A területen dolgozók összefogására alakult meg a Magyar SzínházTechnikai Szövetség 2004-ben. A szakma igényének eleget téve az elnökség létrehozta önálló, negyedévente megjelenő folyóiratát, a SZÍNPAD-ot.

A SZÍNPAD elsősorban a színházakban dolgozó műszaki szakembereknek készül, továbbá mindenkinek, aki valamilyen kapcsolatba kerül a színháztechnikával. A szerkesztőség célja a magyar színháztechnika színvonalának emelése, az egész szakmát átfogó tájékoztatás, a szakma múltjának, jelenének és jövőjének bemutatása. A SZÍNPAD az egyetlen magyar szakfolyóirat, amely dokumentálja az utókor számára a hazai színházi létesítmények műszaki állapotát, a színháztechnika mindenkori színvonalát, a színművészet és a technika kapcsolatát.

Az újság nem előzmények nélküli, elődje, a Színháztechnikai Fórum 1974-től 28 éven keresztül jelent meg negyedévenként, és szolgálta a magyar színházi szakemberek tájékoztatását. A két lap közötti kapcsolatot nemcsak a szerkesztési elvek, a kitűzött cél és az íráskor témája jelenti, hanem az is, hogy a SZÍNPAD szerkesztőbizottságában vannak néhányan, akik a Színháztechnikai Fórumot is szerkesztették.

A szerkesztőbizottság több tagja és a főszerkesztő a Színháztechnikai Fórum első száma óta folyamatosan látja el feladatát, és biztosítja a jelenlegi lap eszmei és tartalmi színvonalának kiegyensúlyozottságát. A szerkesztőség új tagjai pedig az állandó megújulást és a változatosságot segítik elő. A szerkesztőbizottságban gyakorló színházi szakemberek vannak, különböző intézményekhez való tartozásuk széles körű témaválasztékot, nagyobb rálátást és többszemponút megközelítést biztosít. Ez jelent garanciát arra, hogy a színháztechnika és az üzemeltetés aktuális kérdéseivel foglalkozzanak. A különböző szakterületekről felkért cikkírók szakmájuk elhivatott művelői, és feladatukat szakmai tudásuk legjavát nyújtva igyekeznek elvégezni. A szerkesztőség az olvasókat potenciális munkatársaknak tekinti, és széleskörűen igyekszik összegyűjteni az érdeklődésükre számot tartó témákat.

A SZÍNPAD jelenlegi munkatársai:

Felelős kiadó: Szücsborus János elnök,
Magyar SzínházTechnikai Szövetség
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván gépészmérnök,
színházi konzulens
Szerkesztőbizottság tagjai:
Götz Béla, díszlettervező-szenikus
Götz Eszter, építészeti szakújságíró
Kárpáti Imre, színházi-műszaki szakújságíró
Kiss Péter fővilágosító, Digital Light
Technology
Krisztiáni István szenikus, Vígszínház
Rétfalvi János, ny. műszaki igazgató
dr. Sirató Ildikó, Színháztörténeti Tár-vezető,
OSZK
dr. Vencel Sándor, színházi gazdasági
szakértő
Wettstein Tibor, gazdasági igazgató,
Madách Színház

„Fehér holló” a magyar színháztechnikáról szóló könyv vagy tanulmány. Megíratlan a magyar scenográfia története, a színházépületek műszaki története, a díszlet- és jelmezkiegészítés, -tervezés és -készítés története. Nincs megfelelő díszlet-, jelmezkritika sem. A legtöbb esetben annak is örülhetünk, ha a kritikus egy színházi előadás elemzésekor nem elégszik meg csupán a díszlet- és jelmeztervező nevének említésével. Az utóbbi években nyilvánvalóvá vált, hogy a színpadi tervezőművészet Magyarországon is önálló, és a legjobb képviselői nemcsak a rendezők alkotótársai, hanem a scenográfia a képzőművészet színvonalára emelték.

Az újság alcímében az „Előadóművészetek technikája” meghatározás jelzi a tematika kiterjesztését, a színházakon, művelődési központokon túl az egyre fejlődő rendezvények technikával is foglalkozik. A művészeti célokat jól szolgáló, hatásos fény- és hangtechnika létrehozásához, technikailag megfelelő díszletek és jelmezek elkészítéséhez a tervezők partnereiként – gyártó, kivitelező és felhasználói területen egyaránt – jó szakembergárdára van szükség. A technikákat ismerni nem elég, a művészeti felhasználás módját is el kell sajátítani. Ismerni kell a biztonságos munkavégzés törvényi előírásait is. Látszólag szűk, de annál összetettebb a szakterület, a témaválaszték

rendkívül gazdag. A műhelyekben, műtermekben, színházakban és művelődési házakban dolgozó, viszonylag nagy létszámú technikai személyzet számára az új vagy felújított létesítmények, a technikai újdonságok bemutatása és az új műszaki megoldások ismertetése fontos törekvése a szerkesztőknek.

Az egyetlen magyar nyelvű szaklap eddig megjelent évfolyamait áttekintve, tartalmi szempontból a lap több nagyobb egységre és ezeken belül állandó rovatokra osztható. Nem minden rovat kap helyet feltétlenül minden számban. A rovatok terjedelme és megjelenése, természetesen, az aktuális témaválasztáshoz igazodik. Rendszeresen jelennek meg a hazai és külföldi hírek a magyar és az OISTAT nemzetközi színháztechnikai szervezet eseményeiről is.

A lap fennállásának egy évtizede alatt jelentős tartalmi gazdagodás figyelhető meg. Az újság a színházi műszakiak tevékenységének tükré, amely pontosan tájékoztat a szakma kiválóságairól, minden szakmai eseményről vagy újszerű technikai megoldásokról. Olyan szakmai kérdéseket tárgyal, amelyek támogatják a színháztechnikai kultúra fejlődését, gyakorlati és elméleti problémák megoldását. A publikációk tartós érdeklődésre tartanak számot, később is elővehetőek, tanulmányozhatóak és az oktatásban felhasználhatóak. A megjelent lapszámok a magyar színháztechnika történetének dokumentumai.

A SZÍNPAD legszorgalmasabb cikkírói voltak:

Cikkek száma	Szerző
108	Kárpáti Imre
99	Szabó-Jilek Iván
29	Borsa Miklós
27	Böröcz Sándor
21	Mikita Gábor
20	Strack Lőrinc
18	Götz Béla
16	dr. Vencel Sándor
14	Barna János
14	Kiss Péter
14	Kiss István
11	Götz Eszter
10–10	Molnár Ferenc, Tatarek Péter, Vargha Mihály†

→ A lapot a szövetség adja ki. A lapkiadás, melynek motorja a főszerkesztő, külső támogatás nélkül hosszú éveken át nyereséges tudott lenni. A kiadás költségeit zömében a hirdetések fedezik, azonban a gazdasági válság a szakkivitelezőket is érintette, több jelentős szakcég is megszűnt, a hirdetések száma és mérete csökkent. Ezért az utolsó két évben – a csökkentett kiadási költségek ellenére is – a kiadás veszteséggel zárt. Ezt 2013-ban a NKA 800 ezer Ft-os támogatása kompenzálta. Hiába csökkent a lap önköltsége, az eladási ár nem emelkedett, már évek óta változatlan. Az utóbbi években az MSZTSz rendszeresen pályázik támogatások elnyerésére, de eddig ez csak egy alkalommal sikerült.

A lap jövője az elmúlt 10 év munkáján és tapasztalatain alapszik. Bár már most is elérhető és olvasható a Szövetség honlapján a SZÍNPAD egyes számai, a keresővel név szerint is könnyen meg lehet találni a témákat. Az internet népszerűsége egyre inkább sürgeti a szaklap elektronikus formában történő kiadását is, amelyre mind több példát látunk a külföldi társlapok között. Nem halogatható feladat a szerkesztőbizottságba fiatal szakemberek bevonása sem. Gondoskodni kell arról, hogy a következő generáció át tudja venni a „stafétabotot” és folytassa a lap kiadásának munkáját. Profi módon szét kell választani az elkülöníthető feladatokat: lapterjesztés, hirdetések szervezése, ehhez hatékony munkatársakat keresünk.

Többször felmerült már a lap nyilvános terjesztésének kérdése, mert joggal feltételezhető, hogy a színházszerető nézők körében is lenne érdeklődés a kulisszák mögötti világ iránt. Azonban a színházakat ehhez – megfelelő apparátus hiányában – nem sikerült megnyerni, a Hírlapterjesztő megbízása pedig csak sokkal nagyobb eladott példányszám esetén lenne kifizetődő.

Az olvasók, illetőleg a terjesztők visszajelzése alapján mondhatjuk, hogy a színes, olvasmányos szerkesztés és a kitűnő nyomdatechnikai megvalósítás szép kiadványt ad az olvasók kezébe. A tördelést és a grafikai munkákat – kezdettől fogva – Sára Ernő grafikai műterme végzi, és Lusztig Tibor munkáját dicséri. A nyomdai előállítás már jó ideje a DeMax Művek Kft. egyetlen, minőségi munkáját tükrözi.

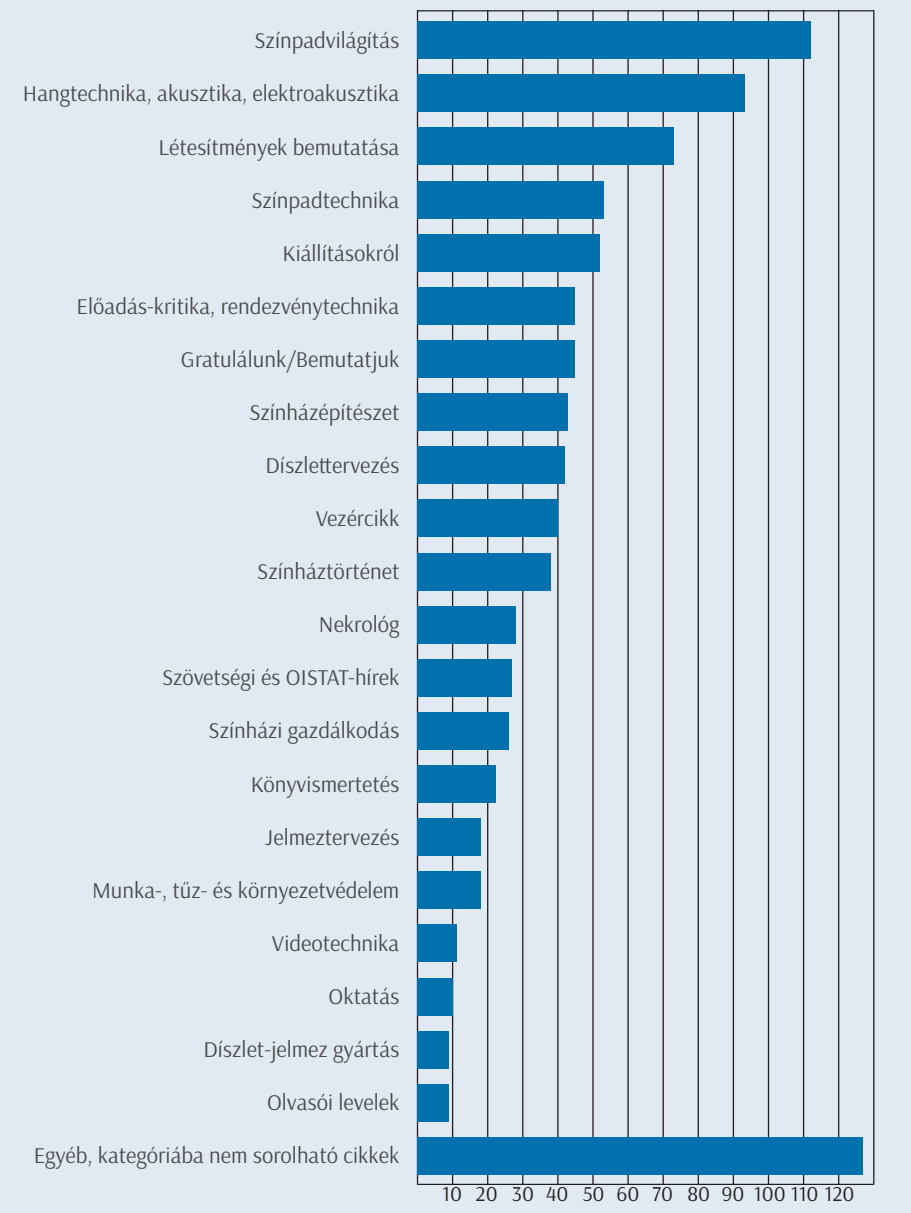
A színvonalas, sok információt tartalmazó, megvalósult színházi előadásokat és épületeket bemutató szakfolyóirat a szövetség tagjai és a pártoló tagok számára ingyenes, terjesztése előfizetéssel történik. A terjesztés bővítése azonban állandó feladatot jelent.

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség méltán lehet büszke a kiadványára.

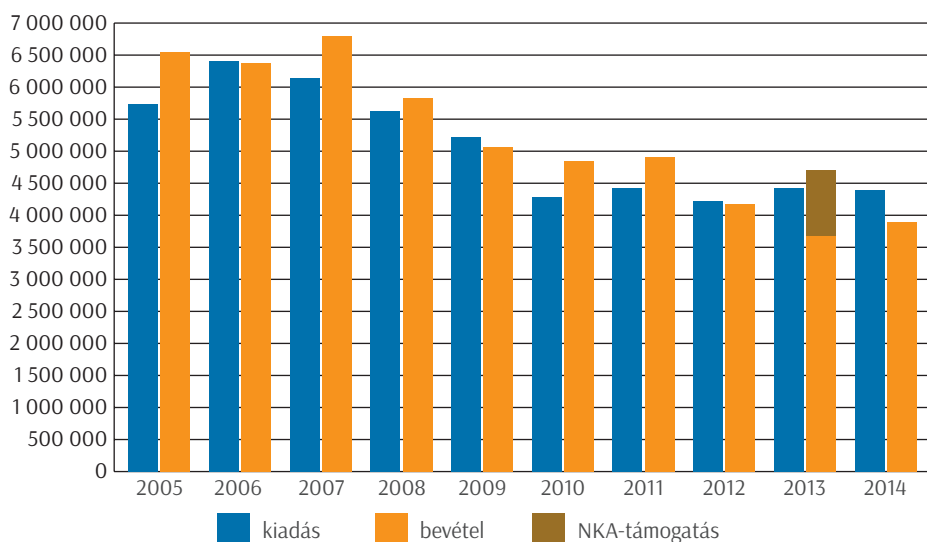
Összeállította:
KÁRPÁTI IMRE

A SZÍNPAD tíz éve számokban:

Tíz évfolyam: 40 szám, 2330 oldal, 941 cikk, 130 termékbemutató és hirdetés.
Szerzők nemek szerinti megoszlása: 38 nő (61 cikk) 200 férfi (704 cikk) anonim (176 cikk).

A SZÍNPAD gazdálkodásának adatai:

► MŰPA Fesztiválszínház, 2005

JUBILEUM

Beszélgetés a főszerkesztővel

Emberközelben a színházépítész

Hétéves lehetett, amikor a háború után elvitték az Operaházba. Az előadás után elhangzott a jellemző kérdés: „Mi tetszett a legjobban?” „A vasfüggöny” – vágta rá a kislány, aki már akkor gépészmérnök szeretett volna lenni. Kicsit később, mikor általános iskolája egyik ünnepségét egy közeli művelődési házban tartották, Szabó-Jilek Iván már a színpad és nézőtér világítását kezelte a kapcsolótáblán... De hamar elindult az újságírás felé is: hetedikben már iskolaújságot szerkesztett. A két irány a SZÍNPAD szakmai folyóirat szerkesztésénél is összetalálkozott.

Gimnazista koromban az atomfizika izgatott, és a téli-nyári szünetekben a KFKI-ban a Kozmikus Sugárzási Laboratóriumban dolgozhattam, de ahogy megismertem a fiatal fizikusok elvárársolt életét, hamar beláttam: ez nem az én világom – meséli.

Milyen hatások érték, amelyek felkeltették az érdeklődését a színház iránt?

A budapesti Vörösmarty Gimnázium harmadik osztályába jártam, amikor a költő halálának 100. évfordulóját ünnepeltük. Az 1955. november 26-án rendezett emlékünnepélyen az *Árpád ébredése* c. darabot mutattuk be, amelyben 16 évesen én voltam a *Gúny*. Ez volt életem első és talán utolsó színpadi szerepe. A magyar-tanárnőnk, Lukács Imréné bírt rá – szigorúan természettudományos-műszaki érdeklődésem ellenére – a szereplésre, és neki köszönhetem a legnagyobb gimnáziumi élményemet is: a Hamlet-elemzéseket. Akkor mutatták be Sir Lawrence Olivier Hamlet-filmjét, s így a dráma és a film egybevetése kézenfekvő volt. Csodálatos pedagógiai rutinnal és szenvedéllyel elemezte Shakespeare halhatatlan művét, mondatról mondatra, párhuzamot vonva Olivier rendkívüli rendezői-színészi bravúrával. Így nemcsak

Shakespeare drámáját, hanem a filmkészítés, a színészi játék esztétikáját is tanultuk. Amikor később az osztályunk közösen megnézte a filmet, már mindnyájan tudtuk minden fénynek és árnyéknak, szónak és csöndnek, a képek komponálásának az értelmét. Ez az élmény elindítója volt a sok színházba járásnak, sok-sok könyvélménynek, és megszerettette a művészetet.

Az egyetemi évek erősítették-e ezt az érdeklődést?

1957-ben kezdtem a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karát, s bár nagy élvezettel tanultam a műszaki tárgyakat, hamar rájöttem, hogy engem inkább a technika és az ember kapcsolata érdekel, ezért harmadévbem a „legemberközelibb” épületgépész szakot választottam. Szerencsémre megláttam egy hirdetőt, amely építész- és gépészhallgatók számára egy fakultatív tantárgyat ajánlott, ez pedig Tolnay Pál *Színháztechnika* tárgya volt. Így 1960–61-ben két féléven keresztül hallgathattam Pali bácsi előadásait. Ő rendszeresen elvitte a hallgatóit színházi előadásokra, ahol a világítási torony aljából nézhettük a színpadon folyó munkát és játékokat. A Pali bácsival való ismeretség s a neki köszönhető élmények meghatározták további pályámat. A diplomamunkám az Ódry Színpad színpadvilágítási rekonstrukciója volt, különös tekintettel a transzduktoros fényszabályozókra – ebben Lantos Tibor neves világítástechnikai szakember konzultált.

Tolnay Pál a Középülettervező Vállalat (KÖZTI) Színháztechnikai Szakosztályának vezetőjeként pont ekkor keresett fiatal mérnököt, mert az egyik munkatársa, Vajda Ferenc egy évig az NDK →

→ színházaiban tanulta a szakmát. Engem ért az a megtiszteltetés, hogy hívtak, és 1962 augusztusában el is kezdtem vele dolgozni, a kis csapatban az akusztikus Lohr Ferenc volt akkor.

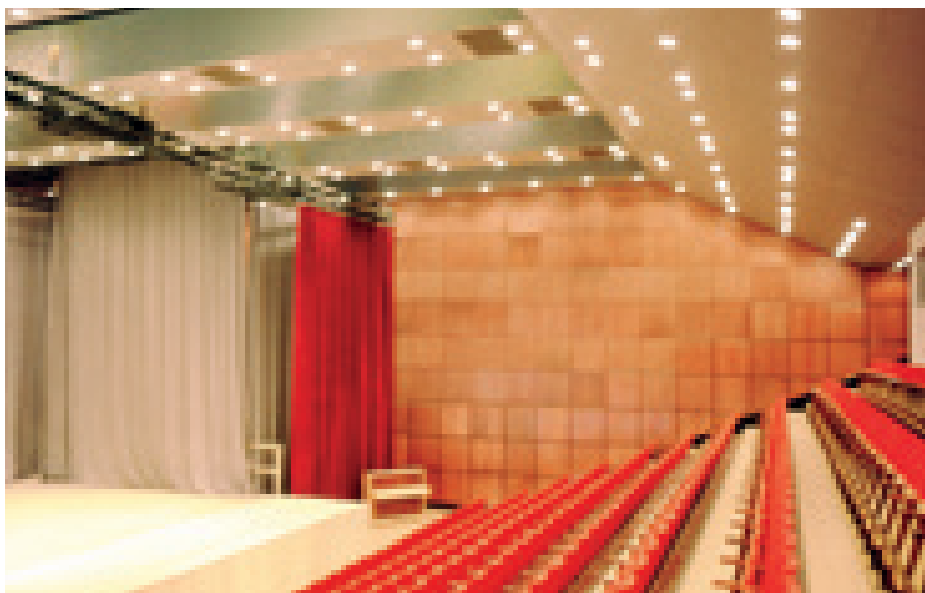
Milyen feladatok vártak ott Önre?

Abban az időben sorra épültek az országban a kultúrházak, a különféle méretűekre típusterveket dolgoztak ki, ezek színpadtechnikai felszerelését terveztük. Szakkivitelező hiányában az egyszerű gépészeti elemekre (terelőkerékek, kézi csörlők, függőpályák stb.) műhelyrajzokat kellett készíteni. Ezeket általában valamilyen termelőszövetkezet lakatos melléküzeméga gyártotta le. Az építésszel Pali bácsi konzultált a színpad és a kapcsolódó üzemi helyiségek kialakításáról. Sokat köszönhettem Óvári Győző főmérnök tanácsainak is: gyakran bementem hozzá a Vígszínházba beszélgetni. Az egy év leteltével a hazatérő Vajda Ferencsel erősödött a Színháztechnikai Szakosztály. Tőle is sokat tanultam, és kollegiális kapcsolatunk barátsággá erősödött. Hamar felismertük, hogy a színházzal szembeni műszaki elvárásokat nem lehet megfogalmazni a színház művészi hatásmechanizmusának ismerete nélkül. Ezért esztétikát kezdünk tanulni esti egyetemen, és kapcsolatba kerülünk az akkori Színháztudományi Intézettel, ahol két kitűnő szakember – dr. Székely György és dr. Taródy-Nagy Béla – foglalkozott velünk. Szociokulturális kutatásokat, színháztörténetet, színházelméletet tanulmányoztunk, és megtudtuk, hogy a színház társadalmi hatása az évenként eladott 6-8 millió színházjeggyel nem mérhető, mert a társadalomnak csak a 6%-a jár rendszeresen színházba, 94%-a pedig soha.

Mennyire adódott lehetőség a külföldi gyakorlatok megismerésére?

1964-ben – életemben először – turistaútlevelemmel utazhattam külföldre, és két hetet Londonban, egy hetet Párizsban töltöttem. Több angol színházat nézhettem meg, és pár „Son et Lumiere” előadást láttam.

A Színháztudományi Intézet révén lehettünk alapító tagjai az OISTAT-nak, amely hét ország – köztük hazánk – képviselői 1968-ban alakították meg Prágában.¹ A szervezet segítségével megismertük a szakma nemzetközi problémáit, utazhattunk külföldre konferenciákra, tanulmányutakra, és számos kollégára, baráttra tettünk szert. Jómagam a Publikációs Bizottság tagja lettem. Miután az OISTAT munkájában való részvételhez hazai szervezetekre is szükség volt, ezért – Vajda Ferenc kapcsolatai révén – a METESZ-OPAKFI keretén belül megalakítottuk a Színháztechnikai Szakosztályt, melynek

► Orgoványi Művelődési Ház, 1976

1968–1978 között voltam a titkára. 1967-ben Tolnay Pál és Lohr Ferenc is véglegesen nyugdíjba vonult. A szakosztály vezetését Vajda Ferenc vette át, és Gaál Dezső elektroakusztikus, valamint Karsai Elekné, Márta akusztikus tervezők csatlakoztak hozzánk.

1972. novemberében az OISTAT Publikációs Bizottsága Pittsburgh-ben (USA) tartotta ülését, amelyre minden szocialista országból egy-egy embert hívtak meg (L. Vychodil, díszlettervező – szlovák, A. Streleczy, díszlettervező – lengyel, K. Wefer, építész – keletnémet, és jómagam), s számunkra egy amerikai szakmai körutazást is szerveztek. Meghatározó élményt jelentett a kitűnően szervezett – szakmai programokkal túlszűfolt – utazás, melyről itthon több előadásban számoltam be diavetítéssel illusztrálva a látottakat.

Tudták hasznosítani az akár külföldön is megszerzett sokoldalú tapasztalatot?

Együtt terveztük az akkor még Izabella (ma Hevesi Sándor) téri színház felújítását, ahova a lebontott Blaha Lujza téri Nemzeti Színház társulata költözött be. A régi, páholsoros, három utcával határolt épületet nemigen lehetett igazán korszerű színházzá alakítani, emiatt sok vitánk volt Ölveczky Miklóssal, aki akkor a Nemzeti főmérnöke volt. A tervezőknek kötelező kivitelezési gyakorlatot ekkor, a színház építkezésén szereztem meg.

Időközben pedig már magunk is konzultáltunk művelődési központokat tervező építészekkel, és megpróbáltuk új színházi formákra rábeszélni őket. Így született meg a művelődési ház Oroszlányban, melyet Szabó István építész tervezett. A szociológiai kutatások alapján Oroszlányban a sport volt a legnépszerűbb, ezért egy olyan termet terveztünk, amelyben

a sík, parkettás sportpálya egyik felén lépcsőzetesen emelkedő nézőtér volt. A nézőtérrel szemben azonban térszínházat és mobil dobogókkal, függönyözéssel keretes színpadot is létre lehetett hozni. Az átalakítást futómacskák könnyítették meg. Ez volt az első többcélú terem az országban.

Amikor a KGST-szakosítás révén – a Bulgáriában gyártott – nagynyomású olaj hidraulikus rendszerek elérhetővé váltak, a Vidám Színpad felújításának tervezésekor 1968-ban a színpadi felsőgöpezet nagyobb teherbírású tartóit, a biztonsági függöny és a nézőtéri világítási hidak mozgatóját olajhidraulikával terveztem. Sokan kételkedtek a rendszerben – különösen a tűzoltóságot volt nehéz meggyőzni – és a kivitelezés-kor is számos probléma merült fel, maga a hidraulikát szerelő szakkivitelező is gyakorlatlan volt. A munkahengerek „bebetonozott” tartói kifordultak a falból, egyes vezérlőszelvények öntvényei hibásak voltak... De végül is zajtalanul és jól működött a hidraulika. Ezen felbátorodva az Operettszínház felújításakor már osztrák gyártmányú olajhidraulika mozgatta a felsőgöpezetet.

A KÖZTI-ben sorra terveztük a fővárosi nagyszínházak rekonstrukcióit (Bábszínház, Katona József, Operettszínház, Thália, Víg, Madách, Várszínház), vidéken többek között a nyíregyházi, pécsi, szolnoki színházakét, s ezeken túl

► Babits Mihály Kulturális Központ, Szekszárd, 2013. Rendezvényterem

¹ L. részletesen: „Az OISTAT 40 éve”, SZÍNPAD 2007/3. sz.

a Fővárosi Nagycirkusz és számos művelődési központ felújítását. Több tervpályázaton vettem részt (Nemzeti Színház, Aranyhegyi Tévéstudió stb.), ahol a kollégáktól megkaptam a tiszteletbeli építész titlust.

A meg nem valósult tervek között van olyan, amelyik emlékezetes feladat lett volna?

A KÖZTI Színháztechnikai Szakosztálya Strack Lőrinc belépésével bővült, aki fokozatosan átvette a színpadgépészeti tervezéseket, én pedig a színpadvilágítási feladatokkal foglalkoztam. Így az Országos Idegenforgalmi Tanácstól megkerestek, hogy Budapesten is szeretnék fény- és hangjátékműsort csinálni. Grandiózus elképzelésekhez kerestük a technikai megoldásokat: Devecseri Gábor írt forgatókönyvet a történelmünket bemutató dunai látványosság-hoz, amely a Dunán úszó nézőtérrel lett volna látható. Békés Andrásért kérték fel rendezőnek, a KÖZTI-ből Sziráki Zoltán elektromos tervező foglalkozott a nevezetes épületek díszvilágításának távműködtetésével. Békés Andrásval és a Rávisz mérnökével, Kuthy Antallal egy hétig Párizsban, ill. a Loire menti kastélyoknál tanulmányozhattuk a „Son et Lumiere” műsorokat. Végül a Vajdahunyadvár melletti tó lett volna a színhelye a sokkal realisabb fény- és hangjáték-programnak, de pénz hiányában ez sem valósult meg.

1979-ben tapasztalataira építve, saját elképzelései szerint hozhatott létre egy új szakosztályt...

A Kulturális Minisztérium háttérintézménye, a Kommunális Beruházási Vállalat (Komber) kikért a KÖZTI-től, és ott lehetőséget kaptam a Színháztechnikai Szakosztály megalakítására. Ennek feladata a színházak, művelődési házak beruházásainak szakmai támogatása, a színháztechnikai fejlesztések előmozdítása és a KGST-n belül Magyarországra profilírozott, „Színháztechnikai berendezések gyártása” munkabizottság ügyviteli-titkársági feladatainak ellátása volt. Kitűnő fiatal szakembereket sikerült összegyűjteni: Vargha Mihály építész, Gebei András, majd Máté Sándor villamosmérnököket és Pálmai Györgyné orosz referenst. Sikerült létrehozni az előadóművészeti létesítmények szakkönyvtárát, fotóarchívumát és információs központját, melyet először Metzling Miklósné, majd Jankovich-Besán Katalin vezetett. A fiatal kollégák gyorsan beletanultak, és számos tanulmányt készítettünk, az új létesítményekről diagyűjteményt csináltunk, a könyvtárban minden külföldi szaklap járt, ezeket feldolgoztuk, a legjobb szakkönyveket szereztük be. Végigfényképeztük az Operaház bontási,

majd rekonstrukciós munkáit. Diaporámasorozatot állítottunk össze az Operaház történetéről, amelyet angol-német-orosz nyelvű narrációval lehetett levetíteni. Műszaki fejlesztési és szabványosítási feladatokat végeztünk, és számos szimpóziumot, ülést szerveztünk.

A Szakosztályt azonban – sikeres működése ellenére – 1984-ben váratlanul megszüntették, gyűjteményeit pedig különböző intézményeknek osztották szét. Sajnos azóta tragikus hirtelenséggel, nagyon fiatalon távozott az élők sorából Vargha Mihály és Gebei András, mindketten nagyon hiányoznak.

Rövid állástalanság után 1984 augusztusában a Színházak Központi Műtermeinek lett az igazgatója Hajagos Árpád utódként. Itt milyen kihívásoknak kellett eleget tenni?

A Műterem a Csokonai utcában a régi Nemzeti Színház raktár- és műhelyházában működött, amelyet még Ybl Miklós tervezett. A központi fűtés kéménye a toronyban volt elrejtve, ahol felül a Nemzeti záporviztartályát melegítette a

megvette a Csokonai utcai épületet, cserébe a Kistex már nem használt fonodáját kaptuk meg, és azt az árkülönbözetet, amely a pest-lőrinci fonoda átalakításának költségeit fedezte. Az akkor még szokatlan üzlet természetesen a Műterem felügyeleti szervének, a Fővárosi Tanács elnökének engedélyével történt. A Művelődési Főosztálytól azonban – biztos, ami biztos alapon – kaptam egy fegyelmet is érte. Semmiben nem támogattak, az új műteremház tervezettségét és beruházásának lebonyolítását saját erőből kellett megoldani. Minden lehetséges szervezetnél feljelentettek (szakszervezet, pártbizottság, végül rendőrség), és olyan kivitelezőt ajánlottak, amely rabokkal végeztette a bontási munkákat. Végül is – tisztázva magamat a vádak alól – 1987-ben közös megegyezéssel megszűnt az igazgatói megbízatásom. Az új, korszerű műtermet már Schmidt János igazgatta, és Közép-Európa legkorszerűbb műtermének nevezte. Nekem pedig érthetően elegem lett a színházakból, és – az épületgépész kapcsolataim révén – a Csőszerelőipari Vállalathoz (Csőszer) szerződtem, ahol az újonnan alakított marketingosztályra kerültem.

► Weöres Sándor Színház, Szombathely, 2011. Stúdiószínpad

fűst télen. Amikor odakerültem, a kazánház helyén működött az asztalos-lakatos műhely, és a Nemzeti Színház jelmeztára még egy emeletet foglalt el. A díszleteket az udvaron lévő csigákkal – az időjárás viszontagságainak kitéve – húzták fel a festőterembe. Miután a legtöbb budapesti színház számára a Műterem készítette a díszleteket, a munkakörülmények rendkívül szűkösek és rosszak voltak. Egyértelmű volt, hogy ezen javítani kell. A Műterem vezetőivel tanulmányoztuk a külföldi példákat, jártunk Pozsonyban és Bécsben. Kihasznlva azt az új lehetőséget, hogy állami ingatlanokat el lehet adni, a Hungarotex Külkereskedelmi Vállalat

Ez meglehetősen nagy váltás lehetett...

A fiatal, értelmes vezetőkkel sikeresen működő nagyvállalat oázis volt a számomra: az első olyan munkahely, ahol megbecsülték a munkámat. Bevezettük a cég új arculatát, prospektusokat szerkesztettünk, referencia-videofilmeket forgattunk, kiállításokat szerveztünk, piackutatási és értékesítési stratégiákat dolgoztunk ki egy rendkívül jó hangulatú, kreatív kis csapattal. Minden alkalmat megragadtam, hogy továbbképezzem magam, ehhez minden támogatást meg is kaptam. Marketinget, stratégiai tervezést és menedzsmentet tanultam. 1990- →

→ ben a Mérnöki és Vállalkozási Igazgatóság vezetésével bíztak meg, ahol a vállalat részvénytársasággá történő átalakulásáig dolgoztam.

1992-ben újra állást kerestem: a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium főosztályvezetője lettem. Kidolgoztuk a tárca új arculatát, PR-akciókat szerveztünk a társadalmi környezetvédő mozgalmakkal együttműködve. Itt ismertem meg Sára Ernő grafikusművészt, aki később nagy segítségemre volt a SZÍNPAD grafikai arculatának megteremtésében. Közben Public Relations szaküzemgazdász képzést szereztem a Külkereskedelmi Főiskolán.

► Fortuna tévéstúdió, Budapest, 1999

Hamar megtanultam, hogy az életben csak a változás az állandó. Az új kihívások mindig új ismeretek megszerzésére inspirálják az embert, új ismereteket és új barátokat jelent. A változás pozitív, rugalmasságot ad az embernek.

De a politika ismét megszakította egy sikeres tevékenységét...

A kormányváltás következtében újra állás után kellett nézmem. 1995 és 1999 között a FORTUNA Reklámügynökség és Kiadó Kft. produkciós igazgatója lettem. Az ügynökség a Szerencsejáték Rt. reklám- és PR-tevékenységét végezte. Láthatóvá kellett tenni a számsorsolásokat az elektronikus médiában. A tévés szerencsejáték-műsorok („game show”-k, pl. Telemázli, Lottóshow stb.) szervezése volt a feladat. Miután éppen akkor alakultak meg a kereskedelmi tévék, leszűkült az elérhető tévéstúdiók száma. A szerencsejáték-műsorokhoz speciális feltételeket kellett biztosítani: mindig nagyszámú közönség előtt zajlottak, és meg kellett teremteni a sorsológépek, a nyereménykifizetés biztonságát is. Ezért az SzRt a Gránit-Pólus Rt.-vel közösen egy új, ezekre a célokra alkalmas

tévéstúdió építését határozta el. A Pólus Center mögött építendő „Fortuna” tévéstúdió tervezési programjának, Műszaki Kódexének összeállítása és a tervezés-kivitelezés szervezése, ellenőrzése lett a feladat. A Magyar Televízió Kunigunda utcai tévéjáték-stúdiói után ez volt az első új, broadcast minőségű, professzionális, nagyméretű tévéstúdió Magyarországon. Két, egyenként 300 m²-es stúdió, amelyek egy mozgatható, akusztikai válaszfalal egybenyithatók. A közel 2 milliárdos beruházás hat hónap alatt épült fel! Itt jól tudtam használni korábbi építészismeretségeimet, színházi konzulens ta-

pasztalataimat, és nagyszerű szakértőgardát sikerült szervezni.

Munkám mellett a Bán Ferenc Nemzeti Színházának a színpadvilágítását tervezhettem. 1999-ben nyugdíjba vonultam, azaz a fiaim által alapított kft.-nek a vezetőjeként azzal foglalkozhattam, ami a szívemhez közel áll.

Ha jól sejtem, ez a színház világát jelentette...

Színháztechnikai műszaki ellenőr lettem a Budapesti Aréna, Belvárosi Színház és a fehérvári Vörösmarty Színház építkezéseiben. A Hagymányok Háza megbízásából dolgoztam ki az intézmény tevékenységének műszaki követelményrendszerét, ezen belül azt a táncszínházi technológiát, amely alapján a MÜPA-ban a Fesztivál Színház megépült. Azóta több létesítmény színháztechnológiai tervezését végeztem, így a nagyobbak közül a szombathelyi Weöres Sándor Színház (HEMO) átépítését, a szekszárdi Babits Mihály Művelődési Központ és Művészetek Háza és a szombathelyi Művelődési és Sportház felújítását (Agora program). 2008–2009-ben Szombathelyen az új Weöres Sándor Színházra kiírt kétfordulós tervpályázat technológiai programját dolgoztam ki, és a bírálóbizottság szakértői csapatát vezettem.

Úgy tűnik, hogy mindig fontosnak tartotta a szakmai munkatársak sokoldalú tájékoztatását, az információcserét, az új technikai megoldások, lehetőségek széles körű megismertetését. Miket emelne ki ebből a tevékenységéből?

Az első jelentős előadásom a Nemzeti Színházba beszerelt új, elektromechanikus-transzduktoros KONVERTA fényszabályozó elhibázott prototípusa miatt született, melyet az angol Strand Electric miskolci fénygorgonájának mintájára fejlesztettek: ez ösztönzött arra, hogy 1967-ben egy előadást állítsak össze a színpadvilágítás és fényszabályozás akkori tendenciáiról. Ehhez nagy segítség volt a KÖZTI kitűnő könyvtára, ahova a legjobb külföldi folyóiratok (Bühnentechnische Rundschau, Tabs stb.) jártak. Az előadásom hatással volt a későbbi fényszabályozó-fejlesztésekre.

Később az OPAKFI Színháztechnikai Szakosztálya 1974-ben határozta el a „Színháztechnikai Fórum” c. szaklap alapítását, melynek 19 évig voltam felelős szerkesztője. A rotatechnikával, fekete-fehér nyomással készült lap szerkesztése és előállítása hősies, aprólékos munkával történt. Azonban a szakmában hamar népszerű lett, a szaklap bekötött példányai ma korabeli adatbázist képeznek a hazai színháztechnika újkori történelméhez.

1977–90 között az OISTAT Publikáció- és Információcsere Bizottságának (PIEC) elnöke voltam. A Publikációs Bizottságnak 1977-ben és ’90-ben Budapesten szerveztünk nagy sikerű ülést.

Korábban a 80-as években a Budapesti Műszaki Egyetem Mérnök Továbbképző Intézetében tartottam előadás-sorozatokat „A színháztechnika fejlődése”, majd „Színházépítészet és színháztechnika” címmel. Az utóbbi években a Magyar Képzőművészeti Egyetem Látványtervező Tanszék hallgatóinak tartok előadásokat a színpadvilágítás fejlődéséről és a színházépítészet történetéről.

2004-ben azok között voltam, akik szükségesnek látták a Magyar Színháztechnikai Szövetség megalakítását. Mint ügyvezető vittem a szövetség adminisztratív ügyeit, és szerveztem a Sceni-Tech rendezvényeket egészen 2010-ig. Akkor úgy éreztem, hogy fiatalabb, energikusabb kollégákra van szüksége a szövetségnek, visszavonultam.

Éppen tíz éve kezdtem el a korábbi Színháztechnikai Fórum folytatásaként a SZÍNPAD szakfolyóirat szerkesztését és kiadását. Ebben a munkában jól hasznosíthatók a hosszú évek tapasztalatai – nagy empátiával és örömmel csinálom...

Lejegyezte:
MIKITA GÁBOR

2 „A Fortuna tévéstúdió igaz története”, Színháztechnikai Fórum 2001/1–2. szám

A világ scenográfiája 1990–2005

World Scenography 1990–2005

Megjelent a World Scenography könyvsorozat második kötete, mely dokumentálja és összefüggéseiben vizsgálja a világ legjelentősebb, ma alkotó tervezőinek 1990–2005 között született munkáit. A kötet a legkiválóbb díszlet-, világítás- és jelmeztervezői munkákat mutatja be, melyek az előadóművészet bármely formájához – legyen az színházi, tánc-, operaelőadás vagy másfajta látványos ünnepségek – készültek. A gazdagon illusztrált, gondosan válogatott antológia dokumentálja ennek a tizenöt évnek 409 előadáshoz készült leghatásosabb színházi tervét 55 ország tervezőinek munkáját reprezentálva. A gondos válogatás szépsége – amely az egész világot áttekintő, több mint 100 szakember önkéntes és áldozatkész munkáját dicséri – igazi csemege a profi tervezőknek, történészeknek és a színházszerető közönségnek.

Az első, 2002-ben megjelent – Arany Toll díjat nyert – kötet az 1975–1990 közötti periódust dolgozta fel.¹ Mint akkor írtuk, a szerzőkben a könyvsorozat gondolata a Prágai Quadriennálé tapasztalataiból született. A prágai nemzetközi scenográfiai seregszemle a résztvevők számára aránytalan anyagi terheket jelent. Míg a földrajzilag közeli – elsősorban az európai – országok részvétele kevesebb költséggel megoldható, addig a tengerentúli, távol-keleti országok számára a hatalmas szállítási költségek miatt igen nagy az anyagi ráfordítás. Emiatt a PQ-n megjelenő országok nem tudnak azonos feltételekkel kiállítani, a nemzeti kiállítások méretét, formáját, minőségét nem a szakmai értékek határozzák meg. A nemzetközi scenográfia bemutatása így elkerülhetetlenül torzulásokhoz vezet. A szerzőpáros más megoldást keresett.

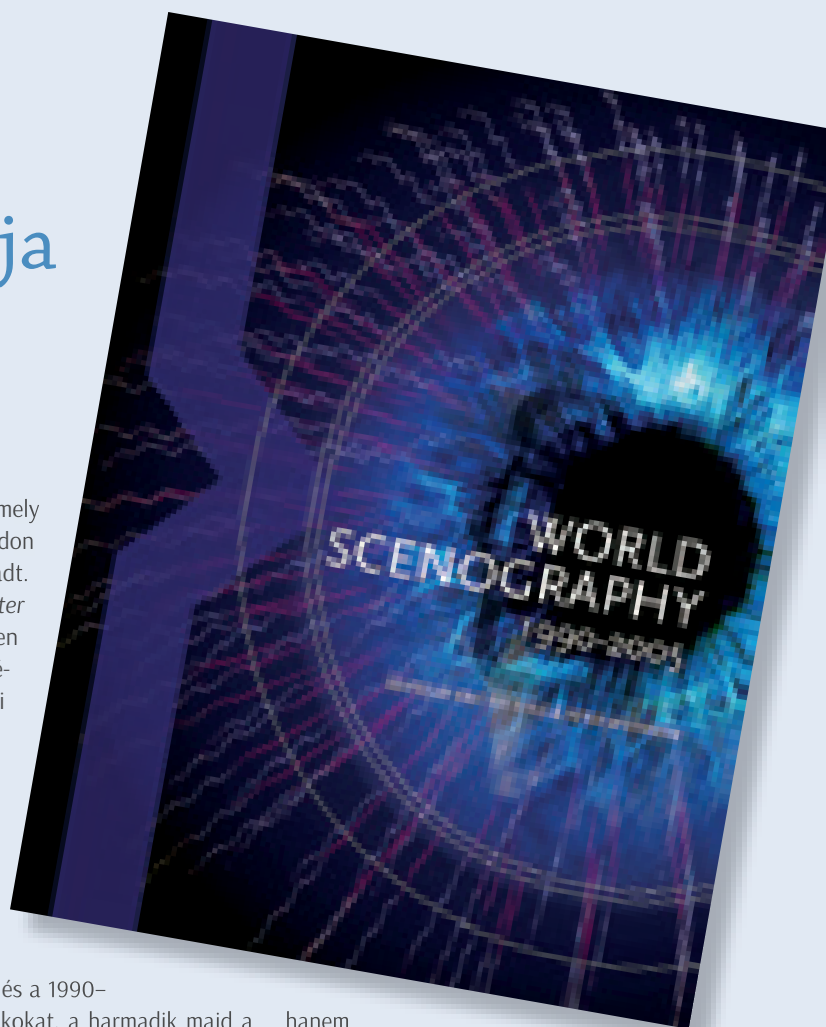
Az új könyvsorozathoz az inspirációt és a példát a belga René Hainaux professzor által létrehozott alapítvány kiadásában megjelent *Stage Design Throughout the World* (Díszlettervek a nagyvilágban) című gyönyörű kiad-

ványsorozat adta, amely sajnálatos módon 1975-ben abbamaradt. *Eric Fielding* és *Peter McKinnon* 2007-ben a PQ egyik rendezvényén, a Tiszteletbeli Scenográfusok Fórumán jelentette be a World Scenography új könyvsorozatának tervét.

Több kötetet terveztek: az első két megjelent kötet az 1975–1990 és a 1990–2005 közötti időszakokat, a harmadik majd a 2005–2015 közötti periódus természetét dolgozta fel. A szerkesztők remélik, hogy később mások folytatják a dokumentációs gyűjtemény kiadását.

A szerzők – *McKinnon* és *Fielding* – munkáját öt társszerző segítette: *Kazue Hatano*, Tokyo – *Ian Herbert*, London – *Osita Okagbue*, Lagos, Nigéria – *José Carlos Serroni*, São Paulo, Brazília – *Sam Trubridge*, Wellington, Új-Zéland. Az anyaggyűjtést kutatókból, segédszerkesztőkből álló nemzetközi team végezte. Földrészenként regionális szerkesztők végezték a munkát, míg az egyes országokból szakértő kutatók segítettek az anyaggyűjtést. (Magyarországról Huszár Sylvia és Szabó Attila – OSZMI – vett részt a munkában.)

A **World Scenography 1990–2000** kötet bemutatja a legsikeresebb produkciókat, hogy csak egy párat emeljünk ki: Az Oroszlánkirály, Cabaret, az olimpiai játékok nyitóünnepsége 2000, néhány gyönyörű előadás a Ring Ciklusból, a Bregenzi Nabucco, West Side Story, Porgy & Bess, vagy a Cirque du Soleil Mystère előadása. A tervezők közül jó néhány rangos díjak tulajdonosa. A kötet mégsem enciklopédikus, nemcsak a legnagyobb sikerek gyűjteménye,

hanem azokat a példamutató, fontos terveket tartalmazza, amelyek a legnagyobb, megtermékenyítő hatást gyakorolták a művészeti forma fejlődésére, gyakorlatára és befogadására. A kötetben Magyarországot Csanádi Judit és Zeke Edit munkái képviselik.

A könyvet az OISTAT adta ki, az előkészítésében a Scenikusok Bizottsága és a Publikáció és Kommunikáció Bizottság működött közre. A szerkesztés és a kiadás költségeihez számos nemzetközi színházi szervezet és egyetem járult hozzá.

World Scenography 1900–2000. Szerkesztők: Peter McKinnon & Eric Fielding. Kiadó: OISTAT 2014. november, Tajvan. Angol nyelvű, 432 oldal 1300 színes és fekete-fehér képpel. Mérete: ragasztott puha táblás 22,8×31 cm, fűzött kemény táblás kötésben 23,6×31,2 cm. A könyvet Kínában nyomták. Ára (szállítási költséggel): puha fedéllel 45 £, kemény táblás 75 £. (A könyv elektronikus formában való letölthetőségét is tervezik.) Interneten megrendelhető: <http://www.worldscenography.org> vagy <http://www.yorku.ca/wrldscen/order.html>.

- SZJI-

¹ SZÍNPAD 2012/2. szám, 57. old.

4 **Some thoughts on 10 years of SZÍNPAD** (BY JÁNOS SZÜCSBORUS)

NANSHAN CULTURAL CENTRE

5 **Chinese big brother of the Palace of Arts**

Cultural and Sports Centre, designed by the Hungarian Zoboki-Demeter & Associates Architects, opened in Shenzhen in 2014. The cultural centre of this imposing complex includes two theatre stages with 1400 and 350 seats. The total budget of the complex's project amounted to 164 million US\$.

9 **Theatre technological solutions** (BY ZSUZSA TOMPAI)

Both theatre stages are highly flexible supporting multipurpose usage.

STAGE MACHINERY

13 **New stage machinery in Burgtheater – Vienna**

(BY DIPL.-ING. GÜNTHER KONECNY)

WE PRESENT

17 **Kázmér Tóth** (BY IMRE KÁRPÁTI)

A talk with the founder and director of the successful scenery workshop Scabello.

CONGRATULATIONS

21 **Hungarian Theatre Prize 2014**

22 **Tolnay Pál Life-Work Prize 2014**

ANNIVERSARY

24 **50 years ago the National Theatre building was blown up**

(BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

LABOUR PROTECTION

26 **About accidents in theatres** (HVG.HU/KULTURA)

Accidents have occurred in some theatres over a short time period. An exploration of the causes of these misfortunes.

NEWS FROM HUNGARY

28 **Interton's University 2014** (BY ISTVÁN BOGÁR)

29 **Light and Sound Exhibition at POSZT** (BY RÓBERT HEGEDŰS)

29 **18 milliard HUF for the Opera House reconstruction**

30 **New house curtain in Vigszínház** (BY ISTVÁN KRISZTIÁNI)

EXHIBITIONS

32 **„Hello guys!” In memoriam Kemény Henrik** (BY IMRE KÁRPÁTI)

33 **This was OETHG MEET 2014 – in Vienna** (BY IVÁN SZABÓ-JILEK)

NEWS FROM ABROAD

34 **„Tomorrow is today” – Clay Paky Seminar in Bergamo**

(BY ATTILA JERZSA)

THEATRE OPERATION

35 **Waiting for new home** (BY ESZTER GÖTZ)

The National Dance Theatre is moving out of Castle Theatre to Millenáris Teátrum. This new venue will be converted with a budget of 2.66 milliard HUF. Till autumn 2015, their theatre productions will run at alternative places. Interview with director Péter Ertl.

HISTORY OF THEATRE BUILDINGS

37 **Requiem? History of the Castle Theatre** (BY ILDIKÓ SIRATÓ)

History of the only Hungarian theatre building from 18th century that served Hungarian theatre life until summer 2014. What of its future?

EDUCATION

41 **The OETHG Academy for Event, Media and Theatre Technology in Austria**

HEARING DISABILITY

42 **It's great to hear! A deaf musician is no musician!**

(BY ZSÓFIA VARGA AND PÉTER PAPP)

THEATRE MANAGEMENT

45 **Corporate tax in 2015** (BY TIBOR WETTSTEIN)

THEATRE SOUND TECHNOLOGY

47 **What the new frequencies of 4G/LTE mean** (BY ZSOLT SZARVAS)

Operation of wireless microphones.

TECHNOLOGICAL NOVELTIES

50 **Colossal, Chromasound, Lisy, Luminis, Pelyhe, Art Light Sound**

SCENERY HISTORY

54 **From magic tree to cylinder revolve** (BY BÉLA GÖTZ)

Subjective scenery history from the 70ies – Part II

JUBILEE

59 **Ten years of SZÍNPAD** (BY IMRE KÁRPÁTI)

61 **Talk with editor in chief** (BY GÁBOR MIKITA)

NEW BOOKS

65 **World Scenography 1990–2005**

HIRDETŐINK

Arató Kft.	29. o.	Gépbér Kft.	30. o.
Art Light & Sound Kft.	53. o.	INTERTON Kft.	67. o.
Beár Bt.	57. o.	Lisy-Project Kft.	49. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.	Lisy-Project Kft.	58. o.
Chromasound Kft.	31. o.	Luminis Kft.	51. o.
Chromasound Kft.	50. o.	Madách Színház	41. o.
Colossal Kft.	68. o.	Microsound Kft.	46. o.
DP Music	16. o.	Pelyhe & Társa Kft.	52. o.
Elimex Kft.	28. o.	Piramis Technika Kft.	29. o.
Hangszita Kft.	44. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	41. o.
Gerriets Austria CEE GmbH.	33. o.	Színpad 10 éves jubileumi szimpózium.	58. o.

QSC

TouchMix

ÉrintőLEG

QSC
qsc.hu

Turbosound

Ha térfelhangosításról vagy háttérfelhangosításról van szó, gyakran kell kompromisszumokat tenni a dizájn-minőség és háromszögben. A Turbosound különös figyelmet fordít a hangminőség mellett a letisztult formákra, a széles termékpalettára és a kiváló ár-érték arányra.

Az Impact valamint a TCS (Turbosound Contractor Series) sorra álmennyzeti hangfalak észrevétel nélkül beépíthetők bármilyen belsőépítészeti megoldásnak, mindezt hangriasztóképességük megtartásával.

Az Impact család hangfalai a gyári tartó konzollal könnyedén felszerelhetők bel- és kültérre egyaránt, teljesen elrejtve a kábelvezést. Három különböző méretben, 70/100V-os és 16 Ohmos kialakítással, fekete és fehér színben is rendelhetők.

A kisebb méretben rendelhető álmennyzeti hangfalak kitűnőek, 110 fokban, szimmetrikus nyitási szögűek. A hangszórók 100Hz-20kHz frekvenciaátvitellel rendelkeznek és a család többi tagjához hasonlóan 70/100 Voltos vagy 16 Ohmon is hajthatjuk őket.

Kiegészítőként ajánljuk a TSB-212 és a TSB-110 installációs sablonokat, melyek kis méretüket megcserélve tökéletes támasz lehetnek a fenti hangfalaknak.